

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08992

GEZANGEN FAR SHOLEM UN
FREYD

David Seltzer

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

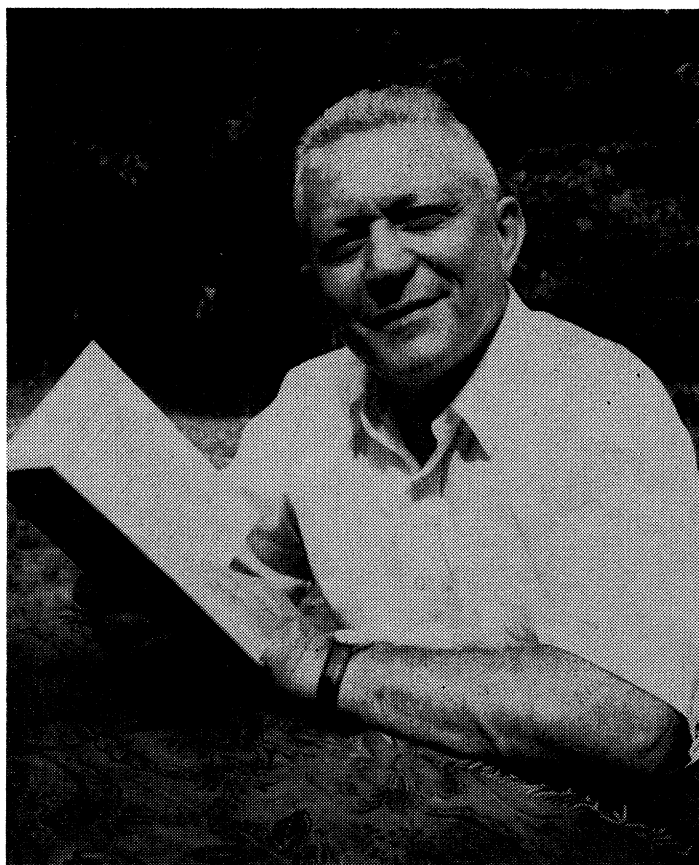
The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

125

דוד סעלצער

געזאנגען פאר שלום און פרייד

געוויידמעט

מיינע קינדער און אייניקלעך

ביכער פון דוד סעלצער

„בעסארעכער לידער“, 1937

„בראנזווילער געזאנג“, 1942

„די אויסגעבענקמע שעה“, 1947

„בילדער און געשטאלטן פון סארעקי“, 1961

דוד סעלצער

געזאגט געז

פאר שלום און פרייד

געזאמלטע צייט-לידער

פון פיר דעקאדעס

אריינפיר-אפשאצונג פון

אברהם ביק

פארלאג „וואלדהיים“ • ניו-יארק, 1964

DAVID SELTZER
GEZANGEN FAR SHOLEM UN FREID
SONGS FOR PEACE AND JOY
Timely Poems of Four Decades

Copyright 1964 by
DAVID SELTZER
59-55 47th Avenue
Woodside 77, N. Y.

Published by
"WALDHAIM" BOOK COMMITTEE
New York, N. Y., U.S.A., 1964

MANUFACTURED IN THE UNITED STATES OF AMERICA
BY NEW UNION PRESS, NEW YORK

א וואָרט פֿון דעם מחבר

אין דער דאָזיקער זאַמלונג פֿון אויסגעקליבענע לידער איז בלויז אַ העלפט שוין פֿריער געווען פֿאַרעפֿנט- לעכט אין צייטשריפטן און דערנאָך אין מיינע ערשטע דריי בענדער, אָנהויבנדיק מיט דעם לידער- קראַנץ „אויפֿגאַנג“, אין דער „פֿעדער“, אין 1924, דורך דער „פֿרייהייט“, „יונג-קווינע“, „האַמער“, „סיגנאַל“, „אויפֿקום“, „פֿונקען“, „ייִדיש-אַמעריקע“, „היינטיקע לי- דער“, „ייִדישע קולטור“ און „זאַמלונגען“. ווי ווייט מעג- לעך זיינען די לידער דאַטירט מיטן יאָר ווען זיי זיינען גע- שריבן געוואָרן.

דער געדאַנק אַרויסצוגעבן אַזאַ באַנד לידער, צו דער געלעגנהייט פֿון מיין זעכציקסטן געבוירנטאָג געהערט מיין טייערער פֿרוי אימקע און דעם בוך-קאַמיטעט מיט די פֿריינט יעקב לוסקין און מענדל נירמאַן בראַש. איך וויל דאָ אויסדריקן מיין האַרציקע דאַנקבאַרקייט צו זיי און צו אַלע ספּאַנסאָרס, אָרגאַניזאַציעס און יחידים.

אַ דאַנק קומט אויך דעם אויגנטימער און די אַר- בעטער פֿון דער דרוקעריי, דעם „בחור הזעצער“ ת. לינדער און די מייסטער-אוינבינדער א. מאַגידסאָן און חיים קאַפּילאָוו פֿאַר זייער גוטער אַרבעט.

אַ ייִשר-פֿוה און אַ דאַנק מיין חבר און קאַלענע אַברהם ביק, פֿאַר זיין אַריינפֿיר-וואָרט.

אַלעמען צוזאַמען און יעדערן באַזונדער — אַ דאַנק.

רוד סערצער

דאָס ליד וואָס איז „קוואַליק און לינד“

(ב מ ק ו ס ה ק ד מ ה)

1 יט ווייניק גרויסע דיכטער האָבן אָנגעדייט אויפן קוואַל פון זייער דיכטונג, דער-
ציילט דעם אויטאָביאָגראַפֿישן מקור פון זייער ליד. דער רוסישער פּאָעט-
גיגאַנט פּושקין, דער אַפּשטאַמיקער פון פּריצים, האָט געזאָגט, אָז די דיכטונג
איז געקומען צו אים פון אַ „זעקס-פּליגלדיקן מלאַך“; דער העברייאישער
יהודה לייב גאַרדאַן, דער „לייב פון דער השכלה“-עפּאָכע, דערציילט, אָז זיין פּאָ-
עזיע נעמט זיך פון „אַן אָנגעהייצטן קאַמין“; דער געניאַלער העברייאיש-יידישער
חיים נחמן ביאַליק דערציילט, אָז זיין ליד האָט ער געירשנט פון דעם גריל, ווע-
מען ער באַצייכנט ווי דעם „זינגער פון דלות“ אין זיין אַרעמער הויז.

ביי די מערסטע יידישע פּאָעטן פון מזרח-איראָפּיאישן יידישן שטעטל, אין
פוילן, ליטע, אוקראַינע און בעסאַראַביע, איז דער קוואַל פון זייער ליד, — סיי פון
דער יחידישער ליריק און סיי די פּאָעזיע, וואָס זיי האָבן געשטעלט אין דינסט פון
סאָציאַלע מאַטיוון, — געווען די טיפע פּאָלקסטימלעכקייט.

ס'איז אַן אָנגענומענער כלל, וואָס איז ענלעך צו אַ נאַטור-געזעץ: אויב עס
שלאָגט ערגעץ אַרויס אַ קוואַל מוז די נאַטור אַרום פאַרמאַגן וואַסער, אויב ניט
וואַלט דער קוואַל ניט געקענט געבוירן ווערן. אויב די מענטשהייט האָט אַרויס-
געגעבן קינסטלער האָט זיכער די מענטשן-מאַסע, דאָס פּאָלק אין איר וועזן די
גרעסטע קינסטלערישע פּאָטענץ. יעדע גרויסע דערשיינונג אויפן געביט פון
מענטשלעכן שאַפן איז אייגנטלעך אַ געשטייגערטע לייסטונג פון טעטיקייטן, וואָס
זיינען אַקטיוו אין יעדן מענטשלעכן קאָלעקטיוון. באַזונדערס איז עס אמת אין דער
קונסט. אויך די דיכטונג איז מעגלעך געוואָרן, ווייל זי איז געוואָקסן אויף אַ פּאָ-
עטיש-אַנגעזאַפטן באַדן פון דער פּאָלקסטימלעכער דיכטונג. פּאָלקלאָר מיינט ניט
נאָר פּאָלקס-חכמה, נאָר אויך פּאָלקס-שאַפן, פּאָלקס-קונסט, פּאָלקס-געזאַנג.

* * *

דוד סעלצערס יידיש ליד איז דורכאויס אַ ליד, וואָס קוואַלט פון זיין היים און
לאַנדשאַפט, פון זיין בעסעראַביש שטעטל און פיזיאָזש. ניט אומזיסט זאָגט דער
דיכטער, אינעם אַריינפיר צו זיינע פּראָזאַאיש-פּאָעטישע „בילדער און געשטאַלטן“
(ניו-יאָרק, 1961): „פרעגט מיך ניט, וואו עס הייבט זיך אָן דער פּאָלקלאָר און
וואו מיינע אייגענע דערפאַרונגען. ס'איז איין אמת — דער פּאָלקלאָרישער דיכ-“

טערישער, סימבאליש-קינסטלערישער אמת — דער אמת פון דורות סאראקער גע-
שטאלטן-נשמות". זיין היים-שטעטל סאראקי, וואָס ער באַצייכנט ווי אַ „טרויבן-
באָרג“.

ווי ט'רוב יידישע דיכטער טראַגט אויך דוד סעלצער אין זיך די בענקעניש
נאָכן שטעטל, און אויף וויפל ער זאָל ניט האָבן געשעפט אַנרעגונגען פאַר זיין פאַ-
עטישער טעמאַטיק פון דער אַמעריקאַנער גרויס-שטאָט, האָט ער די שטעטל-ראַ-
מאַנטיק ניט פאַרלאָרן. פונעם טאַטנס שניידער-מאַשין און „זיידנס וואַלעכל“ האָט
ער מיטגענומען די „זמירות פון קאַמף“, און אים „ביז ניו-יאָרק דערטראַגן“, און
ניו-יאָרק מיינט „שאַפּ“, מיינט „בראַנזווילער צענטער“, מיינט גרויס-שטאָט, וואו
עס ברױזט מיט הייסן אַטעם פון סטרייקן און אַרבעטער-דעמאָנסטראַציעס און בונט-
פאַרביקן פּראָטעסט.

סעלצערס ליד געהערט ניט צו דער אַזוי-גערופענער „אַפּגערונדערטער קאַמ-
פּאַזיציע“. זיין פּאַעזיע איז ניט רייך אין אימאַזשיניזם פון אַנגעהויפטע מעטאַפּארן
און בילדער-געפלי. עס איז אַ דיכטונג, וואָס איז קרוביש — אַפט שוין צו-נאַענט
— צו פּאַלקס-דיכטונג. ער נוצט די שפּראַך פון זיין בעסעראַביער פּאַלקס-שטאַם,
וואָס איז באַלאָדן מיט באַהנטע העברייאזמען און באַטעמ'טע סלאַוויזמען, ווי „צע-
זמירות'ן“, „מהיפה'עס“, „באַינע“, „טשערעט“, „טערפקע“ א. אַז. וו. סעלצער האָט
אומעטום די זעלבע טעכניק. איר וועט ביי אים ניט טרעפן קיין שום אַפּנויג פון
פאַרם, אפילו אין מער ערנסטע סאַציאַלע קאַמפּס-לידער איז פאַראַן דער זינגעוור-
דיקער פּאַלקס-טאַן, די קלאַרע ריטמישע לייכטקייט, וואָס דערציילט זינגעוודיק.
סיי וועגן דער בעסאַראַביע, וואו —

„קענצלעך טרויבן פון זעם אַלטן גאַרטן
טעמים טערפקע, זייער זיס.
טיהאַט די זון זיי אויסגעבראַטן
פאַר דעם קבצונ שבת-טיש“.

און סיי וועגן דער בעסאַראַביע, וואו ייד און פויער, וואו יידישער באַלמעלאַכע
און ניט-יידישער סטעפישער פאַסטוך, זיינען געווען פאַרברידערט און ביז גאַר
ענלעך.

„שפיל חיר אַ דאַינע, וואַסילי,
אַזוי ווי געשפילט האָט טשובאַן,
אין דאַינעס צעבלעזלטע שטילע
איז אומרו און פייער פאַראַן“.

און דער זעלבער ריטמישער ניגון אויך וועגן בראַנזוויל, האַרלעם און צוויי
פאַרליבטע הירשן, ערגעץ אין וואַלדהיים, צווישן די שיטערע וועלדלעך און ביי
די פלאַכע טייכן פון ניו-דזשוירזי.

* * *

סעלצערס ליד איז דורכאויס נאָענט צום פּאַלקישן ליד, אָבער ווי אַ דיכטער
מיט אַ סאַציאַל-פּראַגראַעסיוון קעמפּערישן וועלט-באַנעם איז ער ניט געבליבן ביי

א זייטיקער ווינקלדיקער טעמאטיק. ער איז ניט פאַרביגעגאַנגען דעם גרויסן און ברייטן געשעעניש-וועג, וואָס אונדזער אַמעריקאַנער און יידישער דור האָט דורכ־געמאַכט. זיין ליד קרייזט דעריבער טעמאַטיש ניט נאָר אַרום שטעטל און דער לאַנדשאַפט פון זיין געבוירן־לאַנד בעסעראַביע, נאָר אויך אַרום שטעט און לאַנד־שאַפטן פון פעלקער און לענדער. ער זינגט ניט נאָר וועגן דניעסטער און פרוט, נאָר אויך וועגן מיסיסיפי און ירדן; ניט נאָר וועגן סאַראַקי, נאָר אויך וועגן חיפה און נגב, וועגן ניי־אַמעריקע (אין די איצטיקע ניי־דערוואַכטע קאַמפן פונעם נעגער־פאַלק) און ניי־ישראל.

דערביי, דאַכט זיך מיר, אַז זיין ישראל־ליד איז רייפער פון זיינע ערשטע דיכ־טערישע פּראוואַטריט וועגן בעסעראַביע און ניו־יאָרק. אין ישראל־ליד האָט ער זיך דערהויבן איבער לייכטן גראַמען־זשאַנר. זיין קורץ־געגראַמטע שורה איז גע־וואָרן בילדלעכער און אַנגעלאַדענער. איך האָב אינזינען אַזעלכע פּערזן, וואו דער גראַם איז שוין צוגעפאַסט צו דער אַנגעלאַדנקייט, וואָס די שורה פאַרדינט. אַזעלכע זיינען די פיינע לידער: „דער כּרמל“, „קיסריה“ און „היימישע ערד“, וואו די אידייע, דער אינהאַלטלעכער זין איז איינס מיטן בילדערישן וואָרט, מיטן מעטאפּאָר:

„און דער חרמון פונדערווייטונט
שמייכלט מיט די ברעמען שניי,
און דער ירדן, ווי פאַרצייטונט,
מורמלט מיט זיין העלן גיין.“

(„דער כּרמל“)

„עס ליגט דאָ דאָס קייטעוּטום
נאַקעט, פאַרשטיינערט,
דאָס זאַמד ווייעט אום
און שאַנעוועט קיינעם.“

(„קיסריה“)

די ישראל־ערד, וואו דער דיכטער קומט צוגאַסט, שמעקט אים מיט היימיש־קייט, „ווי די גערטנער און טאָלן פון דניעסטער“. און כאַטש, ווי ער זאָגט און זינגט:

„מעג פּרעמד זיין דער שטעטיקער סאַבאָאָ,
ניט היימלעך דער שטויב פון כאַמסין,
די רייד וואָס דער כּנעני צעדברט,
דער צוואַנגיקלעם פון קלערישן דין —

דאָך העלט אין קיבוץ האַרעוואַניע
און עס שטראַלט דאָרטן וועלטלעכער חלום,
אַז אין חיפה, אין יפו און דגניה
וועט נאָך פּלאַטערן אחוה און שלום.“

מיינע איינדרוקן וועגן דוד סעלצערס פשוט ליד וויל איך פארענדיקן מיט שורות פון זיין ליד „נישט בלויז פאריתומטער עמער“, וואו ער דעקלארירט זיין מונטערן און גלויביקן בטחון און וואָס קלינגט אזוי פארשיידן פון אַ סך יללות פון די בירגערלעכע פעסימיסטישע חורבן-קלאַגער :

„נישט בלויז פאריתומטער עמער
געבליבן איז הענגען איבער חרובן ברונעס.
אַ זון פון דעם פאסטון מיט יונגיקע לעמער
נידערט ווידער פון באַרג און וועט קומען.

„דער פאסטון מיט זיין נייעם געזינד
וועט גראָבן אין זאָמדיקער טײַך,
און שלאָגן וועט קוואַליק און לינד
אַ וואַסער מיט טויאַקן טײַך.

„און דער טאָל וועט נאָך הילכיק צעקלינגען
דאָס נעגלען פון אַ דעמבענעם שייער,
און אײַן בלוי וועט די טרייסט נאָך פאַרשווימען
מיט דעם רויז פון אַ היימישן פייער.“

צו דער געלעגנהייט פון זיין איינזאַמלען זיין ליד אין זיין פּאַעטישן שייער, ווילט זיך זוינטשן דוד סעלצערן, ער זאָל ווייטער טראַגן דעם „היימישן פייער“, און זיין ליד זאָל ווייטער שלאָגן „קוואַליק און לינד“.

אברהם ביק

יאַנואַר, 1964

א י נ ה א ל ט

43	פרייד
43	שאפ
44	די יוניאן
44	ארבעט
44	הונגער
45	געוואָרפן די אַרבעט
45	אויף שוימיקער גריווע
45	בלייב מיט מיר
46	דערוואַכונג
46	מאַי
47	אַ נאַכט־מוזיקאַל
47	די ווייזערלעך ביידע
48	דאָרט וואו מאַנהעטענער גאַס
48	כ׳האַב ליב אַ געצעלט
49	ווינטער־אידיליע
49	ביים שייטער
50	שטאַל און אייזן
51	צו דער יוגנט
52	דאָהי איז דאָס לאַנד

4. בראַנזוויל

55	בראַנזוויל
56	זעכצן
56	אַ נייע היים
57	ברידער
57	בראַנזווילער צענטער
58	יידישע שול
59	דאַנקין
60	דערצייילט מיר
61	פייגל
61	יאָסל
61	בושקע
61	גרשון
62	פוליע
62	היימאַן
63	בעל

1. דעקאַדעס

15	דעקאַדעס
15	אין יעדער דור
16	זינג, זינגער
16	אַלמאַ מאַטער
17	צו מיינע לידער
18	דאָס נאָך־ניט־אויסגעזינגען ליד
18	מיין האַרץ
18	איך שמיד

2. שטעט־דיקע יאָרן

21	קליין שטעטעלע מיינס
22	דאָס שטעטל
23	רייזל
23	בלעטער־זשום
23	באַניקע דאָרפישע נאַכט
24	באַלאַדע
25	שיינע־זלאַטע
25	הערשעלע
26	שיינע־איידל
26	אוי, אַ חתונה
26	אַ טאַטנס געשאַנק
26	אַ שטיבעלע אַ קליינס
27	מאַיאָוקע
27	ער האָט געווערט זיך
28	וויג־ליד
28	מיין זיידנס אַ וואַלעכל
29	מיין פעטער בערל
30	אין קונויע
34	מאַמע ליבע, בעסאַראַביע

3. אין לאַנד פון מי

37	פליטים
41	טראַג מיך, שיף
41	אַמעריקע
42	שטאַט
42	מאַנהעטן

90	העלע האַריוואַנטן
91	גישט בלויו פאַריתומטער צמער
92	זאַמל־איין
93	דאָס היימישע ליד
94	משה דעם שניידערס
96	אַ מיידל מיט אַ ליכטיקן פנים
97	לינקאַלנס געשטאַלט
98	די באלאָדע קעגן קריג
100	לידער וועגן שלום
103	אין ווירבל־שטראַם פון לעבן

7. לידער פון ישראל

107	אויף פליגלען פון פּרילינג
107	היימישע ערד
107	אַליען שלאַנקע
107	חיפה ביינאַכט
108	דער כרמל
108	קיסריה
108	נצרת
109	כנרת
109	אַראַבישע דערפער
109	צפת
110	מתולה
110	תל־אביב
110	ירושלים
111	פון באַר־שבע ביז סדום
111	געזאַנג פון קיבוצים
111	פורים אין עין־השופט
112	דגניה
112	קיבוץ לוחמי־הגיסאות
113	תל־חי
113	יד־מרדכי
113	דליה
114	יד־חנה
114	אייערע שענסטע בלומען
115	חנהלע פון אשדות־ים
115	גבעתי
115	אלישבע
116	ורדי

63	סאל
64	דו פרעגסט מיך
64	ביל פּאָסטער
66	שפּאַניע
67	בראַנווילער זינגער
67	איטקע
68	פּרילינג
68	קום, איטקע
69	ראַמאַנס
69	אַ גאַרטן
70	ערשט נעכטן
70	ראַכמיל

5. פאַרבירדערט אין בלוט

73	דער פרייהייט־מאַרשרוט
73	דאָס קינדערשע בלוט
74	געפאַלן איז דיין טאַטע
74	פאַרבירדערט אין בלוט
75	ברידער־גאַס
75	וויגליד
76	האַרלעם
76	אין אַוונט
76	דער איינזאַמער וועג
77	עס שרייבט דער מאַן
77	ווייט פון דער היים
78	דער טורמע־שליסל
79	קלאָוד ניל
79	זון פון אַלאַבאַמאַ
80	נעגער און ווייסע

6. אַלע מענטשן

83	אַלע מענטשן זיינען ברידער
84	דאָס מענטשלעכע געזאַנג
86	הערט זיך איין
87	כל־זמן
87	דער אַדלער פאַרשפּאַרט
88	ווי דעם געפאַלענעם אַדלער
88	גאַלד און זילבער און בריליאַנטן
89	עס וועט אייביקייט געדענקען

10. קינד און קווייט

167	דאַרט געשעען שטענדיק ניסים
167	קינד און קווייט
167	פליטערט, פלאַטערט
168	פון ערד, און פון וואַסער און זון
169	דער ברוינער הונט און די רויטע קאַץ
169	דאָס ווייסע קעצל
170	הינדעלעך און פייגעלעך
170	פייקל, פייקל, פייקלע
171	דאָס קעצעלע ליבט
171	פריינט
172	דאָס פאַרפלאַנטערטע הינטל
172	דער גאַנער
173	דער זוניקער זייגער
173	צוויי בערעלעך
174	דאָס גענדול
174	קינדער
174	די מאַלפּע
174	דאָס לאַשיקל
175	דער גרינער פראַש
175	אונטער אַ פּיצעריצע
176	הערשל ווערט אַ פּרעשל
177	ווינטער ביים טייכל
178	הערשל און רייזל
179	אַ בלומען־קראַנץ דער מאַמען
180	דערצייל אונדז
180	אַ ברכה איבער ברויט
181	עס וויינט מיין מאַמע
182	דער טרויעריקער לץ
183	דאָס ליד פון גרויסער נויט
184	דאָס ליבע־בריוול
185	איך האָב אַ וועלט מיט פעטערס
186	אַ גרוס פון שוואַרצן ים
187	מיין זיידנס אַ מעשה
188	מאַסן — מיליאָסן
189	צעפּינקלטע שטערן
190	אַ בוך איז אַ בוים

116	פריידל
117	דער פאַסטו־קריגער
117	דאוד
118	די פאַן פון שלום
118	שלום־עליכם אין בערג פון אפרים

8. געזאַנג פון פעלקער

121	פון סאַוועטישן פּאַלקאַר
129	אינדיאַנער געזאַנגען
133	געגערשע מאַטיוון
136	בעסאַראַבער לידער
145	פון ווייטן־מזרח

9. וואַלדהיים

155	כיוועל קומען צוריק
156	באַגער
156	דאָס האַרץ איז היינט אַפן
157	אַהיימקער
157	צוויי הירשן
158	שלום־ליד
158	שטורעם־צייט
159	מענטש
159	דער שלאָף
160	טאַג
160	נאַכט
160	אין גאַרטן
160	פרימאַרגן
161	אינדיאַנער זומער
161	מאגאריטקע
162	מענדל גראַמאַפּאַן, מישא באַריטאַן
163	פּרילינג
163	שעפּסן רוען
163	אַונט־ליד
163	מיין רעגנבויגן
164	דער נאַכט־וואַרבלער
164	באַנען
164	ווי די טראַפּנס טוי

1.

ד ע ק א ד ע ס

ד ע ק א ד ע ס

איך האב פיר-צענדליק יאר געאטעמט בראנדיק ליד
אין גרויסשטאט, אין קרייז פון ארעם-מאָלצייט ברויט.
און ס'האט מיין פערז אין אייגן בלוט זיך אָנגעגליט
און זיך געשליפן איבער שאַרפשטיין פון דער נויט.

איך האב צו צוואַנציק יאַר אַליין זיך רעקרוטירט
און אוועקגעטראָגן פולווער-האַרץ אין לאַגער פון מיין קלאַס
און ס'האַבן טרייע קריגער מיט ליבע מיך באַווירקט
און מיך געלערנט אויסשיילן דעם צאַרן פון דעם האַס.

אַ, מונטער-צאַרנדיקע, שטער-און-שאַפנדע דעקאַדעס,
אין אייך געצייטיקט, ווי אין פעלד, האַט מיין בונטאַריש ליד ;
אַ לויטערער בין איך אַרויס פון אונטער אייער קאַוואַלע
און פריידיק העלט מיין היינט מיט מאַרגן-שיין באַגילדט.

אין יעדער דור און יעדער האַרץ

ווי קליין קוקן-אויס די יאַרן אין חשבון פון די דורות,
ווי נישטיק איז איינאיינציק לעבן אין דעם גרויסן כלל,
דאָך ריוויקן דעקאַדעס פון אונדזער בלוטיקן יאַרהונדערט
און האַפּערדיק איז העלדן-מוט אין קאַמפן איבעראַל.

אויב וועלט קומט-אויף-און-אום אין יעדן טראַפּן טוי,
און עפאַכעס גאַנצע ליענען זיך אַרויס פון טויטן קוואַרץ,
קען אונדזער צייט זיכער זיך אין יעדן דור דערקענען
און יעדע לייד-פולע נשמה אין אַ צווייטנס וואונדיק האַרץ.

זינג, זינגער

זינג, זינגער, אונדז דאָס ליד פון מוט
מיט רייד וואָס קלאָרן און באַזינגען,
פון פלייצעס אויסגעשטאַלט אין גלומ,
פון הענט וואָס רודערן מאַשינען.

צעגלי אין אונדז דעם פונק פון מענטש,
צעבלאַז אין בלוטן צאַרן-פייער,
צעפלאַטער הערצער, שפראַך און הענט,
צעפלאַקער אויגן — העלער, פרייער.

צעוויקל פלאַמיק אונדזער פאַן
און רוף צעשאַל אין אַלע ווייטן —
דאָס לעבן אונדזערס מאַנט
פאַרלוירן גליק פון אַלע צייטן.

„אַלמאַ מאַטער“

צו דיין וואַרשטאַט פון וואַרט און זילבן,
צום פען-געוועט פון שרייב-געזעלן,
געקומען בין איך ווי אַ פרישלינג-שילער
און פלאַטערדיק אַריבער צויבער-שוועלן.

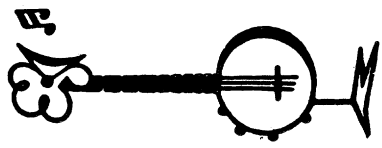
צו דייע נייעם-געדעקטע לאַנגע מישן
אין ציטער בין איך דורשטיק צוגעפאַלן
און כ'האַב געשעפט מיט פולע זשמעניעס
די לעבעדיקע פרייד פון דייע קוואַלן.

אַ שמוראַליקער כ'פלעג קומען אין באַגינען
און ערשטער פינגערן די בלעטערדיקע גרוסן.
פון גאַרער וועלט אויף אַלערליי פאַפירן
פלעגט טינט אויף בלאַנקען זיך צעשמועסן.

אַ צונטערער כ'פלעג שפעט אין די ביינאַכטן
שטיין לעצטע וואַך אַרום די „טיק“-מאַשינען
און פאַסמעס ווערטער — פרייד און ליידן —
אין וואונדער-מעשהלעך צעשפינען.

אין מעש-געקלאנג כ'פלעג נאכטאנצן די זעצער,
וואס שפילן לעצטע שורות אויף קלאווירן
און נאכיאנג דעם הייסן בליי ביו דרוק-מאשינען
און ערשמער זיך מיט דיר באצירן.

און ווען אין ווייטן פרעכטיקן דעמראיט
איך פלעג דיך אפּווארטן אויף באנען,
מיין הארץ פלעגט בענקען נאך דיין ווארט,
ווי ס'גארט א קינד נאך ליבער מאמען.

צו מיינע לידער

איך האב אייך, לידער, דורכגעטראגן
אין אלע טרוימען פון באשאפן,
אין ווייען און אין גארן,
מיט אלע פריידן פון א מאמען.
און עס האט די צייט אייך ווייט פארטראגן
צום שאצערס קיזלדיקער שארף,
צום זינגערס סטרוניקער גיטארע,
צום מאן פון מי אויף אלע ימען.

טראגט-זשע, קינדער, שמאלץ אייער שטאם,
פון הארעפּאזשנעם דארף און פעלד,
פון פראלעטאריער אין דער פאבריק,
פון ימלער איבער אלע ימען.
אינמיטן שטראם, אין שרפה-פלאם,
ביי גרענעצן צום קאמף געשטעלט,
ביים סאמע ראנד פון לעצטער בריק —
געדענקט דאס וויג-ליד פון דער מאמען.

דאָס נאָך־ניט־אויסגעזינגען ליד

מינט און בלוט אין יעדן אָדער,
גליאיק בליי אין מיין געמיט.
טיפּ אין האַרץ עס רודערט —
דאָס נאָך־ניט־אויסגעזינגען ליד.

עס יוירן צעווייטיקטע פּאַרלאַנגען
דורך מיינע פינגערס צאַרמאָן רין,
און די מעש־צעמאַנצטע זילבן־קלאַנגען
שפּילן איבער לינאַטיפ־מאַשין.

און אין די פּורעמס איינגעשלאָסן
די ווערטער זינגען נאַכאַנאַנד,
און די בלעמלעך־פּרייד צעפּלאָסן
בינאָן זיך אין לידער־באַנד.

מינט און בלוט אין יעדן אָדער,
גליאיק בליי אין מיין געמיט,
טיפּ אין האַרץ עס רודערט —
דאָס נאָך־ניט־אויסגעזינגען ליד.

1962

מיין האַרץ

א דאַנק דעם בלעזלענדיקן וואַסער־קוואַל,
א דאַנק דעם גרינעם האַרזיאָנט,
וואָס האַבן אויפּגעהעלט דיין סומנע בליק
און האַבן דיר אַן מיר דערמאַנט.

נאַר כ'האַב שוין לאַנג דעם סטעפּ פאַרביטן
אויף כוואַליענדיקן בלענד פון אַקעאַז,
און פּאַניק פּלאַטערט אום מיין האַרץ
וואו שטורעס־זוינט איז נאַר פאַראַן.

איך שמיד

איך שמיד מיין צוקונפּט,	מיין ליד פון טרערן,
שמיד און שמיד,	פּרייד און פיין,
און מיטן קלאַנג פון האַמער	מיין ליד אין ווערן,
הילכט מיין ליד,	מיין ליד אין זיין.

1924

2.

שטעטלדיקע יארן

קליין שטעטלע מיינס

און אויף יענער זייט מייך
האט דער רויטער פאטרול
דורך פראסט און דורך שמורעם
אַ שוידער דערהערט,
ווי עס ראנגלט זיך
מיידלשער יאָמער אין טאָל
און יינגלשער פלוך
אין אַנגסטן זיך ווערט.

און געריסן האָט האַרץ זיך
אַרויס פון דער ברוסט
און פינגער אין ביקס
אויף באַפעל האָט געוואַרט,
נאָר דניעסטער אַ פּרעמדער
געגרענעצט האָט שפרונג,
זיינען ווייען אין האַרצן
געבליבן דערשטאַרט.

קליין שטעטלע מיינס
ביי די ברעגן פון דניעסטער,
פאַרהלשמע פּראַכט
ביי די גערמנער פון אוקראַינע,
ס'האַט דיין מאַמעשער יעכין
ביז ניויאַרק דערטראַגן
דעם בלוטיקן רוף
פון פינף קינדערלעך דיינע.

ס'האַט ווי ראַדיאָ-בליץ
זיך אין לופטן צעשניטן,
פון רומענישע ביקסן
דער נאַכטיקער שאַם,
און בלוט האָט באַשפּרינקלט,
און טויט האָט באַפּלעקט
דעם שנייאיקן ברעג
דאָרט ביים מערקישן שלאָם.

נאָר ווי קען איך איצט זינגען
 עקזאָטישע לידער,
 אַז דער דניעסמער יאָגט בלוטיק
 אַרונטער צום ים,
 אַז דאָרט וואו פאַרזייעט
 האָט מען קאַרן און טרויבן
 שניידט מען איצט טויט
 מיט שווערד און מיט פּלאַם.

אַ, קליין שמעטעלע מיינס,
 ביי די ברעגן פון דניעסמער,
 לאַנד מיינס פון פעלדער,
 פון בעזענע סעדער אין גרין,
 כ'וועל איצט זינגען אַ ליד
 פון בלוט און פון צאַרן
 און שענקען אַ לויב
 דיינע העלדישע זין.

אַ, קליין שמעטעלע מיינס,
 ביי די ברעגן פון דניעסמער,
 כ'האַב פון קינדווייז געהלומט
 באַזינגען דיין פּראַכט,
 כ'האַב אין האַרצן געקליבן
 דאָס שפּילן פון טרויבן,
 כ'האַב אין בליקן געזאַמלט
 דעם צויבער פון נאַכט.

כ'האַב אין בלוטן ספּאַלאַשעט
 די סמעפישע פּרייד,
 דאָס בלעזלען פון דאַינעס
 און די לוסט פון פאַרנאַלעס.
 כ'האַב פאַרנומען ס'געזאַנג
 ביי דער שניידער-מאַשין,
 די זמירות פון קאַמף
 און דעם טרויער פון דלות.

1932

דאָס שטעטל

שמיל און פאַרשלאָפן דאָס שמעטל,
 מיט בלעכן, מיט שינדל און שמרוי,
 נאָר עס שמייכלען די גרויענקע דעכער
 ווען עס גאַלדיקט די זון איבער בלוי.

פאַרלאַטעט און בלינד זיינען שויבן
 דורך טעג, דורך נעכט אָן אַ צאָל,
 נאָר אַז יום-טוב קומט פאַרכטיק געהויבן,
 צעפינקלען זיך ליכטלעך-קרישמאַל.

פאַרוויינט די געזיכטער פון מאַמעס,
 פאַרהושכט די טאַמעשע וויעס,
 נאָר אַז מאַלצייט איז זעטיק מיט טעמען,
 צעזמירותן אויגן — ישועות.

פאַראומערט, פאַרבענקט איז די יוגנט,
 פאַרצאָרנט, פאַרביילט איז געזעל,
 נאָר אַז מאַי וועקט פון וואַכיקער טוגנט
 צעפלאַטערן הערצער זיך העל.

1960

ר י ז ל

צוקאפנס די בערג און צופוסנס דער טייך,
און אינמיטן דאָס שטעטל פון ווייטרויבן-סעדער,
און מיך דעם לויפער און שווימער אָן גלייך,
האַט מען פאַרשפּאַרט אין אַ פינצטערן חדר.

וואָס טויג מיר פון הומש דעם כרמל מיט טופעס,
אַז כ'זע צייטיקע טרויבן דורך פענצטער.
וואָס טויג מיר שלמהם זיסע מה-יפה'עם,
אַז ס'איז רייזל פון די רויזן די שענסטע.

איך מאַך-צו געצוואונגען די אויגן
צו פאַרנעמען „דאָס געזאַנג פון געזאַנגען“,
נאַר מיין האַרץ ווערט צום דרויסן געצויגן,
צום צויבער פון די מיידלשע קלאַנגען.

1960

באַנגיקע דאָרפישע נאַכט

באַנגיקע דאָרפישע נאַכט,
פייערל פלאַמערט אַ טרוים,
מיידלשער בליק זיך פאַרטראַכט
שטריקנדיק העמדישן זויס.

יינגל אין פענצטער פאַרקוקט
טענערט אַ לירלדיק ליד,
מיידלשע ברוסט זיך צעצוקט
פילנדיק קומענדיק גליק.

פייערל צאַנקט געגן שטערן,
שעפטשעט דער האַלבנאַכט אַ סוד,
אַז שאַטנס פאַרקניפט אין באַגערן
ציטערן פרייד און גענאָד.

בלעטער-זשום

בלעטער שושקענדיקער זשום,
פרישע אַמעמדיקע צוויטן,
בערג צעכוואַליעט בלוי אַרום,
דאָרף און טייך אין מיטן.

קלאַען פלאַפלענדיקער גאַנג
פאַטשט אויף פאַרעך-וועגן,
קערנער פלאַטערדיקער זאַנג
סטרוגעט ווינט אַנטקעגן.

דאַנקעם לילענדיק מיט גלעקל
שלעפערן די שעפס און קו,
ליפּ צעצימערט איבער שטעקל:
דודל, דודל, דו.

1924

ב א ל א ד ע

די יינגסטע זי לויפט
און פאלט צו זיין ברוסט.
די עלטסטע דורך פענצטער
שלינגט טרערנדלעך גלוסט.

ביי דער מיל איז א פרייד,
ס'מאכט א כוסע דער ייד.
און פידל און פלייט
שפילן התונה-ליד.

די יינגסטע מען פירט
מיט קלעזמארים אהיים,
די עלטסטע ביים טייך
וואַגלט אום דארט אליין.

כ'וועל דיר זינגען א ליד
וועגן א מיל אין טשערעט.
עס וואוינט דארט א ייד
מיט צוויי מעכטער ביים ברעג.

די יינגסטע האט אויגן,
וואָס פינקלען ביינאכט;
די עלטסטע איז שטענדיק
פארוויינט און פארטראכט.

ביי דעם זילבערנעם טייך
שלייכט א נאכטיק געשמאלט.
א בחור זיך גנבעט
צו דער מיל דורך וואַלד.

1940

שיינע-זלאטע

און זיין זלאטע האלט אים אונטער
נאָר איר האַרץ איז ביי דער מיל.

דאַרמן ציט די נעצן וואָוע
מיט זיין טאַטן לאַנגער שייע,
און זיין ליד גייט איבער וואַסער,
ווי דאָס זילבער פון דעם שלייען.

גייט זי אָפּ פון „יעלה“-ניגון
און פאַלט אַרײַן אין וואַסער-ליד,
און דער טאַטע אירער שמייכלט,
ציט די פעדים, ציט און ציט.

צווישן שוסטער-גאַס און באַד-גאַס,
באַמע ביי דער גרויסער בלאַטע,
וואוינט דער שניידער אברהם-איצי
מיט זיין טאַכטער שיינע-זלאַטע.

זיצט ער ביי דעם וואַרסטעם,
ציט די פעדים הער און הין
און זיין בלאַנדע שיינע-זלאַטע
טאַנצט אויף טרעטער פון מאַשין.

זינגט ער זיך אַ „יעלה“-ניגון
און פאַרגייט זיך אין דער שטיל,

Gropper

הערשעלע

און געהאַט האַט ער חברה,
שוסטער-יונגען פון דעם „בונד“,
וואָס קריגן ביי די „סכאַדקעס“ —
ווער די טורמע, ווער אַ וואַנד.

נאָר פון אַלע קעמפער-יונגען,
האַפּערדיק און שטאַרקסטער
איז געווען מײַן חתן-ליבלינג —
„הערשעלע דער שוואַרצער“.

אויף דער שוסטער-געסל
האַט געוואוינט דער חתן מיינער,
הערשל דער קאַמאַשן-שמעפּער,
חנעוודיק ווי אַ צעגיינער.

און דערציילן פלעגט ער מעשיות
וועגן טעג וואָס וועלן קומען,
און די פרייד פלעגט טריפן —
האַניק קלאַרער אויפן גומען.

שיינע־איידל

און דער ניגון פון די אַוונט-לידער
דרינגט אין האַרצן מיר אַרײַן.

מײנע מאַרגנדיקע העלע טרוימען
ווערן וועלטן אויף דער וואַר,
ווען די צארטע פינגער אירע
צערטלעך מײנע גרינגע האַר.

נאָך לאַנגן טאָג בײַ דער מאַשין,
איך טרעף זי אויף שפּאַציר,
און יעדער שײן פון אירע אויגן
גײט אויף ווי זון אין מיר.

און מיט שמויכל-ליפּן פּולע
זי שלעפּערט אומרו מײנעם אײן,

אַ טאַטנס געשאַנק

איך שענק דיר, הירשקע, אַ געשאַנק,
אַ מתנה נאָך פון זײַדן,
און האַלט אים הייליק אין געדאַנק.
זיך קײנמאַל מיט אים שײַדן.

געשמאַלצן אין נעגישע-פּײער;
געשמאַליקט אין אַ שטילער טרער;
געשליפּן איבער שאַרף פון טרויער;
אַנגעצונדן אין אַ פּונק באַנער —

געטראַגן האַט מען אים פון אײביק,
אַ סגולה קעגן פּײַן און נױט:
„זאַלסט אין אַחדות בלױז זײַן גלױביק,
אַז שװײס באַזאַלצט דאָס ברויט“.

אוי, אַ חתונה ...

אוי, איז דאָס אַ חתונה געווען,
שוםטער-שניידער — מחותנים.
אויסגעפּוצט איז שײנע כלה,
בײם חתן שטראַלט דאָס פנים.

און די היימישע קלעזמאַרים
פּײַלד-פּלײטעווען אַ פּרײלעך,
און די טאַטעס און די מאַמעס
חנדלען אויס אַ שמחה-הולך.

און אַ בונדאַוועץ אַ יונגער
פאַרגלאַצט די אויגן מעשה בדהן
און באַזעצט די חתן-כלה,
מאַכט יום-טוב — אַינדערוואַכן.

1939

אַ שטיבעלע אַ קליינס

און ער קומט אין שפּעטע שעה'ן,
ברענגט חברים פּולן קרײז,
און מען זיצט אַרום די בלעטלעך
און מען חקירהט מיט באַווײז.

און פאַרציט ווער בונדיש לידל:
„ברידער, מיר האַבן געשלאָסן“ ...
פאַרגײען די הערצער אין טרוימען,
בײַ דער לאַמפּ ווערט געלאַשן.

אין אַ שטיבעלע אַ קליינס
בײַ דעם קליינעם וועלדל,
וואוינט דאָרט הירשקע שמעפּער
מיט זײַן ווייבל שײנע-אײדל.

און מיט יינגעלעך צוויי קליינע
האַט דאָס לעבן זײ באַגליקט,
און זי צירעוועט און צוואַגט,
און זי ניצעוועט און שטריקט.

מ א י א ו ו ק ע

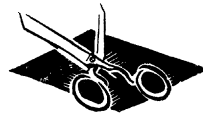
און איינער לייענט פון בלעטל אויס
א יום-טוב-אָנוואַג און א רוף,
און פון ערגעץ פולווערט אויס
א פייער-וואַרנונג און א שטראַף.

און שאַבלעם בליצן איבער טייך,
און קולות טראַגן זיך אַרום,
כיו זילבער-שטראַם ווערט בלייך
און גראַזן-ברעגן ווערן שטום.

דאָס וועלדל איז אין גרין געהילט,
דאָס טייכל ווי געזילבערט ציט,
און פייגל מיט דער זון באַגילדט
צעסווישטשערן א פּרילינג ליד.

דער שפיגל-גאַנג קוים באַרירט
פון שיפלעך ווי די שאַטנעם שמיל.
אין רויטן און אין בעז באַצירט
די פאַרלעך פירן דורך א שפיל.

1939

ער האָט געווערט זיך קעגן שונא

ער האָט געווערט זיך קעגן שונא
און נישט אַרויסגעלאָזט די פאַן.
און ס'האַט די שווערד זיין בלוט פאַרגאַסן
אין מיטן קריגערישן קאַן.

און פיר חכרים, ווי די לייבן,
דערשלאָגן האָבן זיך צו אים א וועג,
און אויפגעהויבן יונגן קרבן
און אַוועקגעטראַגן פון דעם ברעג.

און מיט טרערן חכרישע, קלאַרע,
האַט מען אַפּגעוואַשן זיין געזיכט,
און מיט שבועה-ליד אויף ציטער-ליפן
האַט מען טרויער-שיידונג אַפּגעריכט.

ער האָט געווערט זיך קעגן שונא,
און נישט אַרויסגעלאָזט די פאַן.
ווייל העלדן-בלוט אויף העלע פאַלדן
צעפלאַטערט מוט פון אייביק אָן.

1939

וויגליד

שלאפט, קינדערלעך מיינע, שלאפט איין,
און טרוימט-אויס א חלום דער מאמען,
ווי מיר פארן אריבער בשלום דעם ים
און קומען צוב טאטן צוזאמען.

א, איך בענק נאך אים, קינדערלעך מיינע
און לער אן אים איז מיר אין הארצן,
ווען כ'דערמאן זיך פארפלויגענע פרייד,
אן מיין ליבן „הערשל דעם שווארצן“.

ער שטעפט דארט קאמאשן אצינדער
אין גרויסער פאבריק פון ניו-יאָרק;
און זינגט וועגן ווייב מיט די קינדער
און די אויגן פארגאסן מיט זאָרג.

שלאפט, קינדערלעך מיינע, שלאפט-איין,
שלאף עלינקע, שלאף-איין ישראל,
כ'וועל אייך זינגען א ליד וועגן טאטן,
א מעשה וואס געווען איז אמאל.

1940

מיין זיידנס אַ וואַלעכל

טוט די ווייסע הענט א שפרייט
און פליט מיט זיי צום באַלקן:

„שפילט כלי-זמרים א וואַלעך,
ווייניק ווי פארניאַלעס,
טוט אַ הויב דעם שניידער הולך,
עס טאַנצט דער פאלגע-דלות.

„כ'שפרינג א ריקודל אצינדער
פאר מיין שניידערישן רבין,
כ'זאל מיט ווייב און מיינע קינדער
די גאולה נאך דערלעבן“.

כ'זע דאָס שניידערשע שולכל
און מיין זיידן מיט די בנים,
און דעם מעזשבישערס שטיל קולכל
צינדט-אן ליכט אויף זיידנס פנים.

ווי דער פעטער אברהם-לייב
טוט אַ צי אַ וואַלעך-ניגון,
שניידערקעס טוען זיך אַ הייב
און די רגלים זיך צעווינגן.

און דער זיידע דבקותדיק פארגייט,
קען די פרייד שוין ניט באהאלטן,

מיין פעטער בערל

קיין ארגענטינע, ענטרע-ריעס,
איז אזועק מיין פעטער בערל
און מיין מאמע ווישט די וויעס,
ציילט פארטרויערט טרערן-פערל.

פון בעסאראבער ערד דער שווארצער
איז ווייטער וועלט איז ער געלאפן,
קריגן דארטן פעלד און אקער
און אויף פריי זיין לעבן שאפן.

שער און אייזן איינגעבונדן,
צונזער, מענדעלע — פארפאקט,
האט ער לעצטן שמערן אויסגעצונדן
און געלאזט זיך מיטן טראקט.

לעצטער קוק אויף ווייסע שטיבער,
לעצטער בליק אויף גרינעם לאן,
און זיין הארץ ווערט ווייך און טריבער
און פארלאנגזאמט ווערט זיין שאפן.

נאָר פון ווייטן מאניעט מארגן
און עס רופט באראן דע-הירש,
און דאָס אויג ווערט פול מיט קארן,
און אין אויער — פערד-געהירוזש.

רייך און שיין איז ארגענטינע
און מנדבים טיילן ערד,
און די פעלדער זיינען גאלדיק גרינע,
פעטע זיינען — קי און פערד.

טראגט זיך איבער שליאך און ימען
דער זגוריצער בערל כאיעט,
ווייט פון שוועסטער און פון מאמען,
אָנגעהלומט און פארטייעט.

נאר פארשוואונדן איז דער כישוף,
אויס מיט פעלדער, אויס מיט פערד,
סאן אנטאניע איז א קליינער ישוב —
קריגט בערל בלויז פיר אילן ערד.

ליגט ער דארט אין ענטרע-ריעס,
ווייט פון בעסארעבער היים,
און מיין מאמע ווישט די וויעס,
ציילט די פערל אין געהיים.

1939

א י ן ק ו ז נ י ע

די קווניע באלויכטן האָט שפיגל פון דניעסטער
מיט גאלדענע פונקען צעזשארעטן פייער,
ווען נאָטע דער סטעלמאָך און אַבע דער קאוואַל
דערהערט האָבן קוויטש און קינדערשן שרייער.

דאָס איז רייזל נאָמעס גענאָנגען צוקינד
און אין ווייען און אַנגסטן געבוירן אַ פרייד.
ס'האָבן טאָטע און זיידע דערפילט,
אַז אַ גליק איז אַריין שטילערהיים.

געפאלן איז האַמער אַרויס פון די הענט
און אַנגעגליט אייזן געפלוּיגן פון צוואַנגען —
צוויי פאַררויכערטע יידן מיט צעפאַטלטע בערד,
מיט שטיוואַלעס אַ פריילעכס דערלאַנגען.

און ווען לבנה — אַ זילבערן שיפל,
געפלאָסן איז שטיל צווישן שטערן,
האָט מאַמע אַרום קינד שוין געפלאַמערט
מיט געפערלטע ווייסלען אין טרערן.

* * *

ס'האָט די מאַמע מיט ליבע גערופן אים אַרצע,
געקעכלט מיט מילך און געצערטלט מיט לידער,
ס'האָט דער טאָטע מיט שטאַלין גערופן אים אַרקע,
געסילוקט אין נאַק און געקרעפטיקט די גלידער.

אזוי איז זיך אַרקע ביים דניעסטער געוואַקסן
 אין קוּזניע צווישן פּויערים, רעדער און פּערד,
 פאַרנומען די קלאַנגען פון פּרייד און פון אַרבעט,
 און געאַטעמט מיט דופּטן פון צוויטן און ערד.

ס'האַט דער טאַטע ביים סטעלמאַך-וואַרשטאַט
 מיט שמראַף און מיט דאַגות זיין זינדל באלאַדן.
 זיך געבייזערט, געגלעט און באַפּוילן,
 און מיט באַרדע געמעסעט, געשוּיבן.

ס'האַט דער זיידע ביים לויטערן בלאַזזאָק
 מיט מעשיות און וואונדער דאָס יינגל געקאָוועט,
 זיך געווערמלט, געקאַכט און געשאַלטן
 און מיט האַמער געבליצט און געקאָוועט.

* * *

מיטאַמאַל אין אַ טאַג האָט נאַטע דערפּילט,
 אז עס פּלאַנמערט זיך ווער ביי די פּים,
 אז די טעסלע און זעג זיינען שמוּמפּיק
 און דאָס צווענגל, ווער ווייסט וואו דאָס איז.

האָט ער זינדל באַטראַכט מיט דערשראָקענעם וואונדער
און דערזען, אז ער טאָסקעט שוין רעדער,
איז ער ראַפּטאָס אַזעק צו דער ווייב דאָרט אין קיך :
— גיי, רייזל, פיר אַרקען אין חדר !

א פליעסק און א יעכץ : — „א ווייטיק איז מיר,
ער גייט מיר דאָס קינד שוין פאַריאַגן !“
און זי זידט ווי די יויך דאָרט אין טאַפּ
און קאָכט זיך אַ גאַנצן פרימאַרנגן.

און ווען מאַן און ווייב זיינען שלאָפן אַזעק
האָט דער אַמפּער געדויערט ביז שפּעט.
האָט אַרקע דערהערט וועגן פייסע מלמד
און זיין האַרץ האָט געציטערט פאַר שרעק.

די קינדער ביי פייסע מלמד אין חדר
האַבן מיט אַרקען זיך ראַשיק דערפריידט,
בעת דער רבי האָט מיט רייזלען געמענהט
האָט מען אין דרויסן מלהמה צעשפּרייט.

איז דער רבי אַרויס מיט דעם פימסענעם שטעקן
און אַריינגעיאָגט חברה אין אַלקער,
זיי באַזעצט און באַשמילט אַרום דעמבענעם טיש
און דעם סידור געטאַן אַ צעוואַלגער.

האָט אַרקע געשריגן : דאָ פאַסעך, דאָרט קאַמעץ,
נאָר געהערט ווי צעבראַכענע וועגענער פאַרן,
האַבן טאַפלעס אַ קלונג געטאַן אויער —
ס'איז דער רבי אין מויל אים פאַרפאַרן.

און ווען אַרקע האָט נאָז-בלוט דערזען
האָט ער רעוו און געוויין אַנגעהויבן,
זיך געוואַרפן אויף רבין מיט הענט און מיט פים
און אויסגעזעצט אַלע זעקס שויבן.

* * *

ס'האָט זיך אַרקע אין שטאַל אויסבאַהאַלטן
ווען דער רבי איז געקומען זיך קלאָגן,
ס'האָט די מאַמע פאַר שאַנדע געכליפּעט
און דער טאַטע האָט געפילט זיך דערשלאָגן.

בלויז דער זיידע איז באַפאַלן מלמד,
ווי אַ גולן וואָס גייט אויף הריגה :
— וואָס הייסט, דו צעבלומיקסט מיין איניקל ?
אַרויס פון מיין הויז, פּלאַסקעדריגע !

— אויב לערנען מיט הענט, קען איך בעסער,
איך וועל אים שוין מאַכן געראַטן,
ער וועט ביי מיר זינגען די ברכות,
אַז אַ רוז דיין מלמדישן טאַטן !

און אין אַוונט איז אַרקע צום זיידן געקומען
זיך איינגורען שטיל אין זיין בעט,
ס'האַט דער אַלטער געכראַפּעט אַ ניגון
באַגלייט פון די פרעש און משערעט.

* * *

ס'האַט די מאַמע פאַרבראַכן דערשראַקענע פינגער
און דער טאַטע האַט פאַרכמורעט זיין שמערן,
ווען דער זיידע האַט געזאָגט יענעם שבת :
— אונדזער אַרקע אַ קאַוואַל וועט ווערן.

און ווען געקומען איז אַרקעס בר-מצווה
האַט דער זיידע די שכנים גערופן,
ביי קאַוואַדלע זיך געשטעלט ווי אַ חזן
און צום האַמער דעם תכשיט גערופן.

האַבן יידן געלאַכט פון דעם איינפאַל
און פאַרשטאַנען דעם אַלטנס באַגער.
האַט דער טאַטע פאַרבאַרגן זיין שמייכל
און די מאַמע באַהאַלטן איר טרער.

און אַרקע איז געוואָרן אַ קאַוואַל,
און די קוזניע איז געוואָרן אים טייער,
האַט זיין האַמער געהילכט איבער דניעסטער
און ווי גינגאַלד געשפּריצט האַט זיין פייער.

1935

מאַמע ליבע, בעסאַראַביע

(צו דער ערשטער באַפֿרייאַונג : יוני, 1940)

מאַמע ליבע, בעסאַראַביע,
עס פֿרייען זיך די קינדער דיינע.
אויפֿגעריכט ביזמו געוואָרן,
ווי דיין שוועסטער אוקראַינע.

וואַש-אַראַפֿ פֿון קאַפֿ דעם טרויער,
וויש זיך אויס די טרערן-אויגן,
וואַרף-אַראַפֿ דעם יאָך פֿון פֿלייצעס —
וועסט שוין מער ניט זיין געבויגן.

שנירל-אַן קאַרפֿאַטן-פֿערל,
פלעכט זיך אויס פֿאַפֿשוינע צעפֿ,
זילבער-אַן צוויי וואַסער-סמענגעס —
פרוט און דניעסטער איבער סמעפֿ.

צי-אַן אויף בערג אַ סאַמעט-סטאַניק
און צעוויג די לאַנקעס פֿריי,
בלוי צעפֿאַלדעווע דיין שטאַלטנע קליידל,
טונקל — ים און העל דונאַי.

מאַמע ליבע, בעסאַראַביע,
עס קושן דיר דיין ליכטיק פֿנים
דיינע ווייט-פֿאַריאַגטע מעכטער,
דיינע וואַנדער-וואַגל בנים.

זע אויף פֿאַמפֿעט פֿון בראַזיל,
אויף די שטיינער-בערג פֿון שכס,
אויף ניר-יאַרקער ווייסע וועגן
און פֿאַריזער קאַרצער-קלעם —

הערצער שפּילן-אויף ווי טרויבן,
הענט און פֿלייצעס טוען זיך אַ שלים.
רונד-און-רונד און היץ-און-העריק
פֿלינק צעוואַלאַכן זיך פֿיס :

מאַמע ליבע, בעסאַראַביע,
עס הוליעט היינט סמעפֿאַווער שטאַם
און דער דניעסטער טראַגט די פֿריידן
פֿון קאַרפֿאַטן ביז צום ים.

3.

אין לאנד פון מי

פ ל י ט י ם

עם זיינען קינדער יידישע קיין ניו-יאָרק אָנגעקומען.
 געבוירענע אין בלוט פון שחיטות און פון שלאַכטן,
 מיט שריפה-שרעק אין אומרו-אַפּלדיקע אויגן,
 מיט דורות לאַסטן אויף די ביינערדיקע פּלייצעס —
 האָבן זיי די ערד פון ניוער וועלט מיט ציטער-טריט באַטראַטן.
 און געקומען זיינען זיי דורך אַלע וואַסער-פּלוסן,
 און דורכגעשניטן גרענעצן מיט אַלע שוואַרצע שטעגן,
 און מיט הינטער-געסלעך זיך געשלייכט דורך קרוין-שטעט קראַכן.
 דאָך האָבן זיי קיין שיינקייטן אין הערצער ניט באַנומען
 און האָבן ניט קיין פריידן צו געדענקען.

די קרייטן-ברעגן פון דעם קלאַרן דניעסטער,
 די מוטנע ווייסל און דער בלויער בלענד פון דעם דונאַי,
 די שקוואַלן פון דעם שוואַרצן ים, דער באַספּאָר, אַדריאַטיק,
 דער גליווער-פּוך פון ווייסן ים, דער באלטיק און אַטלאַנטיק,
 די פּאַרטן פון קאַסטאַנצאַ, סטאַמבול, אַטען און נעאַפּאָל,
 די געטאַ-שטעט פון יאַסי, וואַרשע, פּראַגע און בערלין,
 וואָס האָבן זיי געגעבן פּליטים אויפן וואַנדער-וועג?
 וואָס האָבן זיי געטיילט פון גלאַנץ און רום?
 אין יעדן לאַנד אַנטקעגן איז געקומען בלויז די גויט.
 איעדע אויסגעשמרעקטע האַנט באַקומען האַט בלויז אַרעם-כרויט.

ווי פי דערשאַקענע אין פּראַכט-שיפן צונויפגעטריבן,
 און אָנגעוואַלגערט קינד-און-קייט אויף פּערינעס און זעק,
 האַט די פּליכטלינג-עדה פאַר יעדן שאַך און שאַטן איינגעצימערט.
 און יעדער בייזער יעכץ פון דאַמפיקער מירענע,
 און יעדער שטאַל-נעקלאַנג פון שווערע אַנקער-קייטן,
 האַט ווי מיט שווערד-און-שפּאַרן זיך אין בלוט צעקלימפערט.
 און שוידער-שטראַם האַט אין געדעכעניש זיך אויפסניי צעשוימט
 און גולענדיק געלויערט איבער שלאַף מיט וויסמן נעכטן,
 און חלום-גרזיל האַט אויסגעוועבט משוגענע געשפענסן
 אין פינצער-וואַלד פון נעפּלדיקן, אומבאַקאַנטן מאַרגן.

און אפילו ווען דער ים האָט מיט לבנה-זילבער זיך צעבלעזלט
און ס'האַבן די מאַטראַסן נאָכן טאָג פון שווערער מי
צעסטרונעט די גיטאַרעס און צעצויגן אַקאָרדינע-פּאַלדן,
און געזונגען סערענאָדעס און האַפּערדיקע ים-באַלאַדן,
און פּרייד-און לייד-געזאַנגען פון אַלע ווייטסטע פּאַרטן —
האַט אויך דער שטילער ניגון פון חצות אַרויסגעקלאַנגט
פון אַלע טיפּענישן פון די אַנגעגרוזעוועטע קעלער-באַרטן,
און פון אַלע דעקן-ווינקלען איינגענורעטע, איינגעדעקטע,
האַט כאָר פון קינדער יידישע, פאַריתומט און פאַרוואַגלט,
מיט יהודה הלויס ים-ליד זיך צעוויינט.

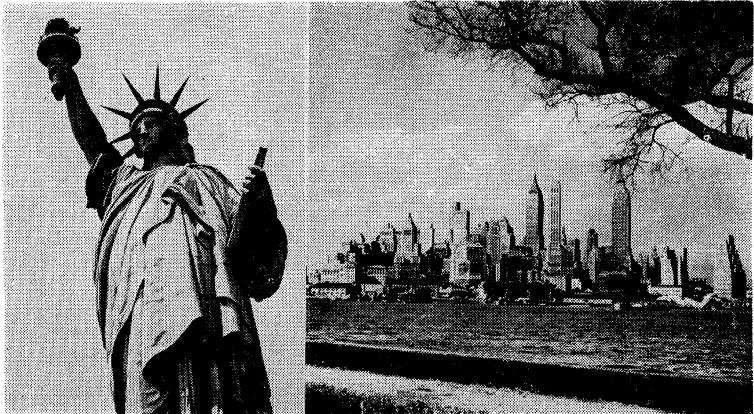
מיר זיינען די קינדער פון צוואַנציקסטן יאָרהונדערט,
מיר זיינען דער בלוטיקער דור
געבוירן אין בלוט און אין ווייען.
די זויערע מילך פון טרוקענע מאַמעשע ניפלען,
די געזאַלצענע טרערן פון פאַרגאַסענע טאַמעשע אויגן,
זיי פליסן מיט אומרו אין אונדז.
די צעבראַכענע דעמבענע מולטער
איז געווען אונדזער סקריפּנדיק וויגל,
דער שהיטה-געיאַמער און דאָס גסיסה-געוויין
זיינען צוקאַפּנס געווען אונדזער וויגל-ליד.

דער טויט האָט אין היימישן שטעטלשן גאַרטן
פאַרזיט בערגלעך מיט פאַרשניטענע ברידער-קברים.
זיינען אויפגעגאַנגען די פּאַלינענע בליטן
מיט בלעטער — גרוי-גרינע זיי גאַל,
מיט קווייטן — צעאייטערטע זיי בראַנד.
אונדזער טרוים, אונדזער קינדערשן הימל
עס האָבן פאַרוואַלקנט די שטאַלענע רויב-פייגל
מיט זשומען פון קוילן, מיט רויך און מיט שוועבל.
איז די שריפה געוואָרן אונדזער איינציקע זון,
און רינשטאַק-טראַנשייען — אונדזער איינציקע רון.

און דאָ ביי די ברעגן פון פעלזיקן כּבל
מיר האָבן פאַרגעסן דעם אַרט ווי צו זיינען
און מיר האָבן קיין האַרפעס מיט זיך ניט געבראַכט
און קענען בלויז צער אויף טורעמס אויפהענגען.
און קיינער ניט קומט ביי אונדז בעטן געזאַנגען

און קיינער ניט שמרעקט זיין פריינטלעכע האנט.
 בלויז דער אינדזל ביים ים מיט גראניט-פאליסארן
 שיקט פייער-סיגנאלן אין פאררויכערטע ספערן
 און אטעמט מיט גאנג פון דינאמא-מאשינען,
 און שאמנט מיט שטויב פון פארלאשענע שמערן.

און זינגען די זיידעס ארויס פון די ספרים
 די עפישע זיגן פון דעם שיינעם אמאל,
 די לירישע קלאנגען פון אור-אלטן נעכטן,
 ווען ליכטיקע זונען באגילדט האבן פעלדער
 און לבנות באזילבערט האבן טייכן מיט רן.
 זויערט-אויף אין אונדז דער ווייניקער נעכטן,
 און עם פלאקערט נאך מער אונדזער היינט.
 גייען מיר שטאלץ צו דערגרייכן דעם מארגן,
 מיר, דער פארשאלטענער, וואַגלענדער דור,
 מיר, די קינדער פון בלוט און פון צארן.

א, פרייהייט-געטין, אויף טורעם אין ניו-יאָרקער האַפן,
 וואו ס'גיסן האַדסאָן און איסט-ריווער זיך אַרײַן אין ברייטן אַקעאָן,
 האַלט הויך דיין אויסגעשמרעקטע האַנט מיט אויפגעפלאַמטן פאַקל,
 עפּן-אויף דיין בוך מיט אוצרות וואונדערלעכן וויסן
 און ווייז דעם וואַסער-וועג אונדז צו דער נייער וועלט.

דו ביזסט דאך אויך א פליכטלינג און א פרעמדע,
א פארטריבענע פון פראנקרייכס שיינע ברעגן,
ארויסגעריסן פון די גרודעס ארצן פון לארעין,
אויסגעשמאלצן אין די קעסלען פון פאריווער גיסערייען
און אויסגעפורעמט דורך די הענט פון פרייע קאמונארן.

און געזאלט האסטו א שטאלצע שטיין ביים אויכגוס פון סועין,
א פארבינדערין פון וועלטן, פון ים מיט ימען,
א פארברידערין פון פעלקער, פון שמאס מיט שמאמען,
פאר שווארצע מאטעריקן — א ליכט-זייל פון פראגרעס.
נאר פראנקרייכס הערשער האבן זיך פאר דיר געשראקן,
פאר דער הייסער לאווע אין דיין שטאל-טשוהון,
פאר דעם פייער אין דיין אויפגעהויכטער האנט,
וואס קאן נאך ווידער אויפלויכטן די אלטע ים-סוף וועגן,
וואו משהס קינדער האבן צו דעם פרייען לאנד געצויגן
און פרעהס הייל ליגט אין פינצטער-גרונט פארלוירן.

נאר מ'האט דיך דא ביי די פעלזן-פארטן פון מאנהעטן
מיט ערפורכט אנגענומען אלס אייראפעס טייער, ליב געשאנק
און ניו-יארקער קינדער אין אלע שפראכן און דיאלעקטן
געזונגען האבן דיר א לידער-לויב און רום-געזאנג,
און אייניקלעך פון דעם רעוואלט ביי לעקסינגטאן און באנקער-היל,
די זין פון אויפשטאנד ביי דער הארפערס פערי
און וועטערענען פון פרייהייט-זיג אויף געטיסבורגער פעלדער
באהאנגען האבן דיך מיט אויפגעפאלדעוועטע פאנען,
אדורכגעשאסענע און אנגערויכערטע אין קאמף
און איינגעטונקענע אין בלוט פון העלדן-טאט.

איז נעם-זשע, פרייהייט-גייסט, אונדז וואגלי-קינדער אויף
און צעפיר אונדז איבער די ניו-יארקער גאסן
און ווייז איעדערן זיין נייע היים און אפרו-פלאץ
און זאג אידערן א ווארט פון האפענונג און טרייסט.
א, זאג, ווי היימיש איז מאנהעטנס שטיינערדיקער באדן,
און ווי פרוכטבאר איז דער טאל פון בלויען האדסאן —
פאר קנאספן ווייסע פון פאדאליער גרינע פעלדער,
פאר פאזשימקעס פון פוילנט צויבער-וואלד,
פאר בורשטינען-טרויבן פון בעסארעבער ערד
און פאר ווערבעס צארטע פון דעם טריבן ליטע-לאנד.

1942

טראָג מיך שיף

אפשר איז דער ווייטער צויבער
גאלדן לאַנד פון מיינע טרוימען.

און איז קאָן פון כרידער נייע
אפשר וועל איך גליק געפינען,
און די חברשאַפט די פרייע
וועט מיין וויסן-דורשט באַזינען.

טראָג מיך שיף דעם ים אַריבער,
שנייד אַדורך וואַסער-וועגן,
ס'ווערט דאָס ווייטע לאַנד מיר ליבער
און דער פּרעמדער ברעג מיר אייגן.

פלאַטער ווינט מיין אומרו-שויבער,
טרייב די וואַלקנס אין די רוימען,

אַ מערקע

צו דייע ברעגן, גאלדן לאַנד,
קום איך, אַ פליכמלינג-וואַנדערער איצט אָן
מיט ברוינדיקע כוואַליעס פון דעם אַקעאָן.
און כ'ברענג דיר מיינע יונגע שמעפער-יאָרן,
פאַרפינצטערטע אין דלות און אין נויט,
פאַרפייניקטע אין שחיטות און אין פלאַם.

מקדמונים, אַז עס וואַנדערט-אום
פון לאַנד צו לאַנד און ים צו ים
מיין נע-ונד פּראַצע-שטאַם,
און שמענדיק אויף דער נייער ערד
קומט-אויף אָן אייפערדיקער שטאַנד,
וואָס ברעכט עקשנותדיק אַיעדן צאַם.

1939

ש ט א ט

שטאַט האָט מיט פייער קאַלירטן געצונדן
האַרץ וואָס האָט אומרו געזוכט,
שטאַט האָט מיט טורעמס באַצירמע געבונדן
טרוים וואָס האָט שיינקייט געזוכט.

שטאַט האָט מיט ווינמן געצויממע באַפליגלט
קאַפּ וואָס האָט יאָגן געוואַלט,
שטאַט האָט מיט גאַלד-שטויב באַשפּרינקלט
בליק וואָס האָט גלויבן געוואַלט.

שטאַט האָט מיט מויוזנטער לאַסאַס געפענטעט
גבורה וואָס דענקט אַז זי פּראַלט,
שטאַט האָט די לוסט אין די בלוטן ספּאַלאַשעט
און וואַנזין צעיאַגט אויף אַספּאַלט.

1924

מ א נ ה ע ט ן

געקומען איז ער צום פּאַרט פּון מאַנהעטן
אַן אַנמאָרונגענער שטראַס אין דער פּרעמד,
און אַוועקגעיאַגט פּים אין שטונדיקן שטעפּן,
און אַנטקעגן געטראַגן די פּרוכט פּון די הענט.

און אין אַוונט געוואַנדערט אויף איסט-סאַידער ראַגן,
פּאַרנעמען דעם קלאַנג פּון די היימישע רייד,
זיך אַפּגעשטעלט הערן טריבונען וואָס זאָגן,
און געאַטעמט מיט גאַט, מיט עמכאַשער פּרייד.

און אין שאַפּ זיך געלערנט באַוואַכן דעם ביסן,
אַז אַחדות קען ברעכן די שטאַליקסטע וואַנט,
אַז וואויל איז אַט-דעם וואָס זאַמלט אָן וויסן
און חבּריש טיילט אים מיט אַפּענער האַנט.

און געלאַכט האַבן פּיל פּון דעם שטעפּער,
וואָס קהלט זיך אין זאָרג פּון אַרבעטער-מענטש,
נאָר ער האָט געשמייכלט ווי אַ גומינקער טרעפּער,
וואָס מוסרט, און וואַרנט, און בענטשט.

1939

פ ר י ד

צוים ניט, שמעפער, שמאל און פאדעם,
לאז זיי לויפן איבער פעלן.
שמעך אויף טופליעם אויסגעפורעמט
וועלן ווי די שמייכלען קוועלן.

ס'קומען מאַרגן דיינע ביידע בנים
און דיין יונגע ווייב די שיינע.
גאל אָפּ באַקן, שווענק אָפּ פנים,
שניפּס-אויס העמד דאָס ריינע.

האַסט געלאָזט צוויי פּיצלעך קינדער,
קוים אַנטוויינטע שמומעלעלים,
און באַוואונדער זיי אַצינדער —
ישראלקע עלף און גיין איז עלי.

דער עלטסטער ברענגט די ליטער טרוימען
אַנגעחלומט אין די אויגן ;
דער יינגסטער קען זיין מוט ניט צוימען
און ציט זיך ווי פּייל פון בויגן.

פ א ש

דער באָס ער קוועלט פון בראַנזוויל יונג,
וואָס טראַגט די פעק ווי העמער וואַסער.
דער פאַרמאָן רייבט צופרידן הענט
וואָס עליס רוקן ווערט אַלץ נאַסער.

נאָר באַלמעלאַכעס וואַרפן שאַרפן בליק
און זיינען אויפגערעגט און בייז,
ס'איז עלי פונקט ווי זייער אייגן קינד
און ס'פייניגט זיין צעהעלטער שווייס.

— ניט לאַז זיך, עלי, גיין אין שפּאַן,
הער אויס מיין פאַמערלעכע עצה :
דו הייס זיך בעסער געבן באַלד אַ „רעיוז“
און היט דיר אָפּ די ברייטע פלייצע.

1939

די יוניאן

דער זאל איז העל און א באנייטער,
און שער-און-אייזן האט זיך אויסגעשפרייט,
און פירער דארט איז ווערטער-מייסטער
און מוטיק קלינגען זיינע רייד:

— האלט שארף דיין שער און הייס דאס אייזן,
העל אויף די אויגן אין דער נאכט,
מלחמה-צינדער זאלן זיך ניט ווייזן —
זיי האבן דאך א וועלט שוין אומגעבראכט.

— האסט ליב דיין לאנד, האסט ליב דעם פרידן,
און ווילסט מיט קיינעם ניט קיין שלאכט,
נאר אויב דער נאצי שטערט דעם פרידן —
באגעגן אים א גרייטער, אויף דער וואך!

הונגער

דער ווייטיק פון הונגער
איז שארפער און טיפער,
דאס בלאנקען נאך מי
טרייבט צארן אין וויכער.

די גאסן און סקווערן,
די טירן און ווענט,
באגריסן מיט הווק
די לידיקע הענט.

די נאכט און בלווארן,
דאס פייער, דער ים,
זיי שמשירען און גארן
און סליונען מיט סם.

אַרבעט

ס'האט דער הונגער
ביו ים מיך געבראכט,
האבן גיריקע אויגן
מיינע פלייצעס באטראכט.

פרישער ווארעמס
האבן בלוטן צעשפילט,
האבן קרויזשעס ביו שפעט
די זעק ניט געפילט.

ס'האט אונט ביים פארט
זיך געבאדן אין גלי
און אויף שפייזן-טראנספארט
האט געכראפעט די מי.

1924

געוואָרפֿן די אַרבעט

געוואָרפֿן די אַרבעט,
אין סטרייק זיינען טרעגער,
און כוואַליעדיק וויגט זיך
זייער ימיש געזאָנג,
די העמדער צעכראַסמעט,
די פאַטלעס צעפלאַטערט,
באַשלאַגן זיי סקווערן
מיט שטורמישן גאַנג.

פון צערודערטן אָפּגרוגט,
פון פינצטערע טיפן,
אַ דערצראַנטער ים
איז פון ברעגן אַרויס.
קומען גאַסן אַנטקעגן
מיט ליד און מיט פאַנען,
און עס שמייכלט מיט ים
יעדער שויב, יעדער הויז.

אויף שווימיקער גריווע

ניט קיין שרעקעוודיק קינד
אין אַ ריזיקער וויג,
שטיי איך, ים, דאָ אַצינד
אויף דיין כוואַליק געוויג.

ס'האַט הונגער צעפלאַקערט
די אויגן, די טריבע,
האַב איך אומרו צעאַקערט
אויף דיין שווימיקער גריווע.

ביזט, ים, מיר געוואָרן
מיין שפּילעוודיק פּערד,
צעטראַג-זשע מיין צאַרן
און שטורעם די ערד!

בלייב מיט מיר

מעג טויב זיין שטאַט פון צופיל טומל,
נאָר געראַם איז מיין צימער ענגער-הייט,
ס'איז פול מיין האַרץ מיט דייןע שמייכלען
און הענט פאַרכלינגען זשמעניעם פרייד.

אַ, בלייב מיט מיר, שוואַרצאוויגיקע,
ניט וואַנדער ווייט מיט וואַגל-שטאַם,
גענוג דיין בענקשאַפט וויסט צו נע-ונדן —
געפינסט אויך סטעפּ ביים אומרוים.

קום- וואַנדער-אום אויף שטורעם-כוואַליעס
פון מאַרגן-גין ביז צאַנק פון שטערן,
און זאָל לבנהדיקע נאַכט ביים פאַרט
אויף שטענדיק אונדזער טרוים-לאַנד ווערן.

1924

דערוואַכונג

הענט אַן אַ זין און אויגן אַן דרימל.
ליפן פאַרחלשט און טרוקן דער גומען.
און טורעם דאָרט פינגערט
מיט צלם צום הימל
און ס'ציטערט דער גלאַק
אַ הייזעריק ברומען:
ניט לאַנג און ניט לאַנג
און דערלייזונג וועט קומען!

הענט ווערן צאָרן און אויגן אַ שטורעם.
מענטש גלייכט זיך אויס און ער ווערט.
וויילט זיך אים קלאַפן
אין קופאַל פון טורעם,
בייגן דעם צלם מיט פינגער צו דר'ערד:
— אַ קלאַג אייך, אַ קלאַג,
אַט דאָ איז מיר לעבן באַשערט!

מ א י

מאַסן פים אין שפּאַן פון פייקלעך,
מעש-געקלאַנג אין יעדער שויב,
פייער-פּאַנען ווי די פּאַקלען
צינדן יום-טובדיק דאָס אויג.
פרוי און מאַן מיט קינד אויף אַקסל,
יונג און אַלט אין זעלבן גאַנג,
ברוין און רויט און געל און ווייסל,
פרייד און מוט אין יעד געזאַנג.
ברוסט נאָך ברוסט אין גלייך פון נאַקן,
בונט-ברויגאַדעס מראַנגן זשמעניעס זון,
פלאַקערט האַרץ אויף ווינט-פלאַקאַטן,
שאַלט דער סקווער מיט דעם טריבון.
וואַקסן פויסמן הויך און העכער,
קלינגט און ציטערט דער אַרום.
שטאַל און פולווער אין די לעכער
שלינגען שנאה אין דער שטום.

1927

א נאַכט־מוזיקאַל

די קונגים זיינען שוין פון לאנג אוועק
און מיטגענומען טומלדיק געמיט.
דער באַלעבאָם האָט צוגעמאַכט מוזיק־געוועעלב
און שלעפט אַהיים די מידע טריט.

בלויז די לבנה און די פּרילינג־לופט,
זיי כאַפּן זיך אַרײַן און גלעטן שמיל —
די פּידלען און די פּלייטן אויף די ווענט,
די האַרפע און דעם צימבל אויפן דיל.

עס דערפּריידט זיך גרינגע האַרפע
און טוט אַ ציטער מיט די פעדים,
די העמערלעך צעטאַנצן זיך אויף צימבל,
ווי אויפגעוואַכטע וואַסער־שדים.

די פּלייטן עפענען פאַרגאַפטע לעפּצן :
„קום, אַטעב, בלאַז דורך אונדז אַ ליד.“
די פּידלען ציען־אָן די סטרונגעס :
„קומט, סמיטשיקעס און שפּילט!“

די ווייזערלעך ביידע

די שעה איז געקומען צום העלן זעניט,
די ווייזערלעך ביידע פאַרקלאַמערט אינמיט.

זיי האַלדזן זיך שמיל און באַהעפטן ניט לאַנג
און הויבן אָן אַפּגיין זייער זינגענדן גאַנג.

זיי קלעטערן לאַנגזאַם דעם קיילעך אַרונטער
און טרעפּן זיך ווידער פאַרליבטע און צונטער.

מען קרייצט זיך אין קווער, אין הויך צי אין נידער
אין פאַרדבּקטן טוליען און שיידן זיך ווידער.

ווער ווייסט צי זיי וועלן דערגיין צום זעניט,
נאַר ביז לעצטער סעקונדע צינגלט דאָס ליד.

1960

דאָרט וואו מאַנהעטענער גאָט

דאָרט וואו מאַנהעטענער גאָט
ברייטערט אויס אין אַ סקווער,
דאָרט וואו דער הונגער און האַס
צאָרענען-אויף דורך אַ טרער,
דאָרט האָט די נויט זיי פאַרקנסט,
דאָרט זיי פאַרקניפט האָט כאַגער.
און שטענדיק דורך רעגן און גליווער
זיי וואַנדלען ביים האַדסאַנער ברעג,
און אייביק פאַרהלומט ווי קינדער
זיי שמייכלען ווי פליסיקער וועג,
און מיט אויגן ווי גליאיקע צינדער
זיי טרוימען אין מאַרגן אַוועק.

כ'האָב ליב אַ געצעלט . . .

כ'האָב ליב אַ געצעלט, צווישן הימל און „על“,
וואו די באַן שויסט פאַרביי מיט שראַפנעלן פון שטאַל,
און ליכט-סעגלען טאַנצן — צעשערבלטע ווערטער,
וואו מעשענער וואַנזין זיך רייסט פון דער קעל,
און ס'גיסט זיך אַריין אַקסאַפאַנישער קול
אין שיכורן כאַר פון לוסטיקע מעכטער.

כ'האָב ליב דעם אַספאַלט און ברוק איבער סקווער,
וואו לייקענע שייך קנאַפלען אויס אַ געזאַנג,
און שפּילן-אויס טריט ווי אויף שפּיגל-פאַרקעט;
וואו ליכט פון נעאַן צינדט אַן בלוטן-כאַגער
און ליפן אין רויט שרפען דורשט און פאַרלאַנג,
און ס'האַרץ שפּרינקלט פרייד ווי אַ קוויטן-ראַקעט.

1935

ווינטער־אידיליע

עס ליגט דער האר שוין מיד פון וואוילטאָג,
מער וויין ווי בלוט אין שפיל פון זיין געביין,
און זי, די האַרנטע, אין בלוי פאַרטאָג
באַשפּרינקלט בשמים אויף צעפּריעטער חן.

עס דרימלט וואַרעם דער באַגילדטער טורעם,
געשפיגלט אין קרישטאַלוואַרג פון אַלייען.
דאָס דרויסנדיק געוויין פון ווינטערדיקן שטורעם
ניט וועקט פון שלאָף פאַראַטעמטע אינצווייען.

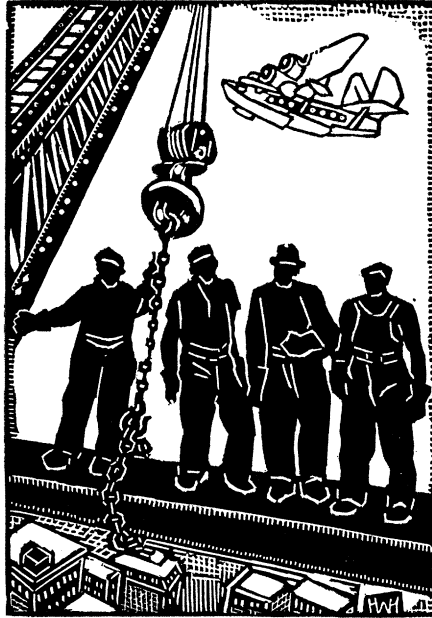
בלויז דעם פאַרק אין קרוכלע זילבער-בלענד
האַט אַ בלודנער מענטש צעפאַמלט און פאַרפלעקט.
פאַרוואַרפן שטריק אויף הויכע מאַפּאַל-הענט
האַט ער דעם טויט אַ צונג אַרויסגעשמעקט.

נאָר ס'לאַכט דער פּראַסט אין שנייאיקן געדריי
און שפייט דעם מויטן גלייך אין פנים:
— כע, כע! די קלוגניקע אין טורעם זיינען זיי,
פאַר מיר געלאַזט בלויז די נאַראַנים!

נאָר ס'האַט געלעכטער זיך ביים בריק פאַרהאַלטן
אין פאַרגאַפּטן גליווער ניט געיאַגט זיך ווייטער:
אונטער אייזן-סמריכע האַבן צונטערע געשמאַלטן
אַ צאַרן-ליד געקאָוועט אַרום הונגער-שייטער.

ביים שייטער

אינאיינעם איז וואַרעמער צו פּירן אין דרויסן.	אַ ביינאַכטיקער פייער צעצונדן האַט סקווער.
— וואַרף צו אויך דיין צאַרן, לעג צו אויך דיין האַנט.	צווישן צונטערע קרייזן האַט צעזינגען זיך ווער:
אַ פּונק צו אַ פּונק גייט אויף אין אַ בראַנד.	— קום, ברודער, צום שייטער, גלי-אַן דיינע הענט, געשלאַסענע פלייצעס ברעכן ווינטן ווי ווענט.
— קומט נעענטער, ברידער, ווער קאַלט און ווער אַרעם. מיר זאַמלען דאָ שריפּה, מיר זאַמלען דאָ שטורעם.	— קום, נעענטער, באַדי, צום אַמעס דעם גרויסן.

שטאַל און אייזן

אייזערנע באַלקנס, שטאַלענע רעלסן,
 ניטן געקאוועט מיט עגבער-באָגנעט,
 טורעם ווי שאַרבן, שטאַקן ווי ריפן,
 וואַקסט אַ גיגאַנט, אַ סקעלעט.

הויך איבער שטאַט קלינגען קייטן-מאַשינען,
 מוסקולן פירן עלעקטרישן גאַנג,
 בראַנזענע לייבער אין שווייסיקן גלימער
 דונערן-אויס פון מעטאַל אַ געזאַנג.

ראַפּטאַם אַנטשווינגן די ציינערנע וואַלצן,
 פאַראַנקערט פעדאַל האַט עלעקטריש געיעג.
 קלעטערן בויער אַרונטער, צערעכענען
 דאַלער און סענטן פאַר שווייס און פאַר טעג.

שטייען זיי מיד די ברויטפלייציקע ריזן,
 פון שטאַל און פון אייזן אַ מענטשלעכער קנול.
 ציילט אויף די פינגער מינוטן דער פאַרמאַן,
 ציגאַר-האַלעוועשקע פאַרביסן אין מויל.

ווישן זיי אפ מיט די ארבל געזיכטער,
ווערן פארשוואונדן אין גאסן-געדראנג.
שטייען און פינצטערן שטאל-רעשמעוואניעס,
בענקען דערהערן מענטשלעך געזאנג.

1939

צו דער יוגנט

א, יונגע, טרוימער, פיאנערן,
איר קלייבט זיך אין די ווייטע וועגן,
איר הלומט פון באהערשן וועלט
און גרייטן זיך צו רייסן פעלזן מיט די נעגל.
און דאָ ביי אונז אין לאַנד,
לאַזט איר איבער פילמיליאָגענדיקן וואַלד
וואָס שטייט פאַרשטיינערט און פאַרגרעכט,
און אין דרום ליגן לעכצנדיקע פעלדער,
וואָס וואַרטן אויף פאַרזיי און שניט.

א, יונגע און פאַרבלענדטע טרוימער,
בלויבט שטיין ביי אייער קליאַמקעדיקער טיר,
און זעט דעם ווילד-גראַז ביי דער שוועל,
די קריכנדיקע דערנער ביי די פענצטער.
דאָ האָבן אייערע דורות לאַנג געלעבט, געשאַפן,
מיט בלוט און שווייס באַפּרוכפּערט באַדן,
מיט ציטערדיקע פינגער אויסגעגראַבלט בייטן,
מיט טרערנדיקע אויגן אויסגעבעטן רעגן,
און איר זייט דאָס די פירות פון זייער מי.

זעט, ווי אייערע שוועסטער-קינדער,
ווילדע בלימעלעך פון אונדזער גאַרטן-שמאַס,
קלעמערן אויף פרעמדע דראַמנדיקע פלויסן,
זוכן צו אונדזער ליבע — דעם פאַרלוירענעם וועג.
בייגט זיך אָן און הויבט אָן יעטן,
רייסט דעם ווילדן אָנוואַקס פון דער ערד.
נעמט אָפּ דאָס אייגענע ביי פרעמדע שוועלן
און פירט זיי דורך די באַקאַנטע שמעגן
און איבערפלאַנצט ביים היימישן געצעלט.

א, יונגע, שאפער, פיאנערן,
 נעמט די העק און שארפע זעגן,
 שלאגט און וועקט דעם פארשטיינערטן וואלד,
 ברעכט-אויס אַ וועג פאר די גרינענקע יאָדלעס,
 זאָלן זיי זען די ליכטיקע וועלט.
 באַגליקט מיט אייער מי די פעלדער אין דרום,
 אז אויפגיין זאָל קארן און פרייד,
 און קלינגען זאָל שניטער-געזאָנג
 אין כאַר פון אַלע שלום-לענדער.

1962

דאָהי איז דאָס לאַנד

דאָהי איז דאָס לאַנד וואו אונדזער שטאַם איז געוואָקסן
 און דעמבעס די יונגע זיי שטייען מיט אונדז.
 דורך זומערס און ווינטערס פון יאָרן און דורות,
 אונדזער מי, אונדזער פרייד — בליען-אויף פון דער ערד.

דאָהי איז דאָס לאַנד וואו אונדזערע וואַרצלען,
 אויסגעריסן פון שוואַרצגרונט און זאַמדיקן סטעם,
 האָבן איינגעגראָבן זיך טיף אין פעלזיקן באָדן
 און מיט קנאַספן זיי צוויטן אין הימלשער בלוי.

דאָהי איז דאָס לאַנד וואו ליב איז אונדז רעגן,
 וואָס שטראַלט מיט זיין שפּריי אַנטקעגן דער זון,
 און גראָזן און בליטן אין אַלע קאָלירן
 רינגלען דעם וואַלד מיט זייער פרידלעכער פרייד.

דאָהי איז דאָס לאַנד וואו פיינט איז אונדז האַם,
 וואָס שטורעמט און פינצטערט דאָס ליכט פונעם טאָג,
 און ביימער און קוסטעס, און בייטן און גראָזן
 פאַרקניפן אַ בונד פון אַ זיגרייכן וואַלד.

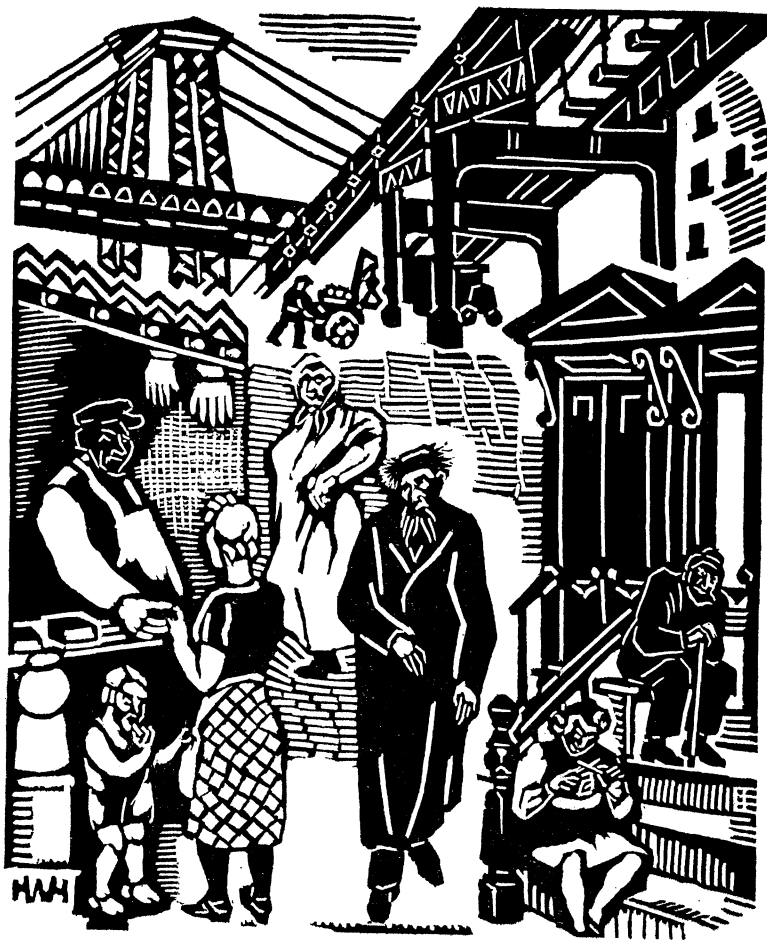
אונדזער מי, אונדזער פרייד — בליען-אויף פון דער ערד.
 און דעמבעס די יונגע זיי שטייען מיט אונדז.
 דורך זומערס און ווינטערס פון יאָרן און דורות
 אונדזער מי, אונדזער פרייד — בליען-אויף פון דער ערד.

1962

4.

ברא נזוויל

(1942-1938)

בראָנוויל

א, בראָנוויל, ליבע האַרעפּאָשנע מאַמע,
איין אונדזער בלוט איז דיין שוסטער-שניידער יחוס.
דו האָסט אונדז אויסגעטראָגן איבער אַלע ימען,
און אויף דער נייער ערד געבראַכט אונדז אויף דער וועלט.
און מעגן „יענקיס“ אַפּשפּעטן פון אונדזער שטאַמען,
און אַפּלאַכן פון דיין געווירצטן יידיש,
ביזסטו נאָך אַליץ די איינציקע און טרייע מאַמע,
די האַרציקסטע און יידישסטע פון צווישן שטעט.

א, בראָנוויל, אונדזער שטאַט, געליבטע,
אויף עוועניוס און קרומע גאַסן דייע,
אויף גאַניקעס, אויף ראָגן און אויף טרעפּ,
מיר טרעפּן זיך דאָ דייע קינדער אָן:
דער כמורנער יונג פון דער שטילער ליטע,
די טרוימער פון פּאָדאָליע און אוקראַינע,
די לוסטיקע פון בעסאַראַכיער סטעפּ,
די סטאַטשניקעס פון לאַדזש און פון סמאַרגאַן.

עס האָט דער בייזער שחיטה אַרעם
אַרויסגעריסן אונדז פון דעם דאַרפיש גרינעם לאַן,
און ווי מיט וואַרצלען ציטערדיקע סאַסנעס ווייסע
ביי ראָנדן פון אַ וועלט-שטאַט איינגעפלאַנצט.
עס האָט די צייט פון שטרייט און שטורעם
אונדז מהנותוויוו געבראַכט אַריבער אַקעאָן,
און ביי די האַרבע זומפן פון קאַנאַרסי
דעם ווילדן דזשעז אין אונדזער בלוט צעטאַנצט.

ס'האַט מאַנהעטן מיט אַ דריל אַ וועג צו אונדז דערשניטן
און זיך צעיאָגט אויף דעם שטאַל-געפלאַסטן גאַנג.
מעטאַל האָט זיך צעשריגן העכער דעכער
אויף נויטן-שלאַק פון אונדזער בראָנוויל שטאַט.
און דורך שפיל פון לינאָטיפּ מיט מעשענע מאַטריצן,
דורך דרוק-מאַשין מיט וואַלצנדיק געקלאַנג
דערהערט מיר האָבן פרייהייט-רוף מיט נייע ווערטער:
„אין רייען קעמפּערישע איז דער יוגנטס אַרט!“

ז ע כ צ ן

זיינע זעכצן שטעטלדיקע הונגער-יאָרן האָט ער געבראַכט צעטראָגן
אַ קלומיקל אָן איינגעקניפטס אין צאָפּלדיקער יינגל-ברוסט,
און מיט שלאַבער-טריט אין היימישע צוויי כראַמאַווע שטיוולעטן,
וואָס שלאָגן אָן מיט שטיפטן פּאַלגישע אויף גבירעשע אַספּאַלטן,
דערשראַקן האָט ער אייגן בלוט און מיט אויפגעשויםטע בירע אויגן
דערזען דעם בלעזלענדיקן שוים פון מענטשן און מאַשינען ;
דעם מעטאַלענעם געקלאַנג פון רעדער שטאַלענע אויף בריקן-שפּאַלן ;
דעם פייערדיקן טאַנץ פון ווערטער-סעגלען איבער דעכער-חלל ;
דעם גוואַלד-געשריי פון טינטן-שטאַבן איבער פּלאַטער-בויגנס ;
דעם ליפּן-שמיר און פּלעפּערדיקן היפטן-ציטער פון דעם דזשעז.

אַ נייע היים

געבראַכט האָט זיי הירשקע קיין בראַנזוויל
אין קליינינקע צימערלעך דריי.
די ווענט אויסגעמאַלן מיט בילדער,
דאָס מעבל און בעטגעזוואַנט ניי.

און איידל האָט הויז אויסגעשייערט,
געראַמט און געפּוצט איבער שויבן,
און הירשקע האָט בנים גענומען
זיי ווייזן דעם בראַנזווילער הויבן.

און פיטקינער גאַס מיט וויטרינעס
הנדלט מיט טאַרט, שפּילעריי,
און לאַנקעס קאַנאַרסיער מיט גרינען
צעיאַגט האָבן בלוט אויף דער פּריי.

און אין אַוונט אַוועק איז געזינדל
אין קינאַ מיט צויבערקלאַנג פּילם,
האָט די פּרייד אַנגעגאַסן די אויגן
און הערצער פאַרכלינעט מיט שפּיל.

ברידער

עס האבן ביידע ברידער זיך דעם דרויסן אָפגעגעבן,
געקלאַפט די פילקע איבער אלע פּוסטע הויפּן,
זיך אויסגעלערנט כאַפּן דעם פּליענדיקן כאַל,
צעוואַלגערן אַיעדנאיינעם און אַנטלויפּן.

און אין אַוונט פּלעגט זיך איזי זעצן ביים פּאַפּיר
און מיט שאַטנדיקער פּאַרב געזיכטלעך צעהעלן,
און צעדערביימער אויסשניצן פּון פּראַסטן דעמב,
און זון און טייך אויף קופּער-פּלאַך צעקוועלן.

און אַל פּלעגט שלינגען צויבער-מעשיות, שוידער-וואונדער
פּון אַלי-באַבאַ, שערלאַק-האַלמס און „קיד ספּיטונג“,
און איידל פּלעגט דערציילן פּאַרן שלאַפּן לייגן
וועגן העלדן-טאַט פּון הירשקע לעקערט און גערשונג.

דער בראַנזווילער צענטער

קום, עלי, מיט אונדז צום בראַנזווילער צענטער,
מיר האַבן היינט אַוונט אַ קינדער-ספּעקטאַקל.
דו וועסט זען די שפּיל „מאַטל פּייסי דעם הונט“
און הערן די חברה אויף טרומייט און אויף פּייקל.

און זען וועסטו מיידלעך אין טוניקעס בלויזע,
ווי זיי טאַנצן אַרום מיט באַרוועסע פּיס,
ווי אַ בחור אַ לין מאַכט נאַרישע שטיק
און דער עולם שרייט: נאַכאַמאַל, ביס!

און פּאַרצן איז אין צענטער אַ „דזשים“
מיט הוידלקעס, רינגען און שפּרינג-פּערד,
און אויף ווייכברייטן טעפּיך מיר וועלן זיך דוועגן
ביז איינער פּון אונדז וועט פּאַלן אויף דר'ערד.

און זונטיק בייטאַג אין „בעטסי העד פּאַרק“
עס שפּילט סאַקער אונדזער הינסדיילער קלוב,
און מיר קלאַפּן דעם כאַל אַ גאַל נאָך אַ גאַל
און גיבן די בראַנקסער אַ געפּעפּערטע גאַב.

יידישע שול

אין בראַנזווילער צענטער איז פאַראַן אַזאַ צימער מיט יידישע בילדער און קוועריקע שטאַבן, און ביי הילצערנע מישן און אויף לאַנגע בענק זיצן יינגלעך און מיידלעך און שרייבן.

און אַ לערער אַ יונגער מיט קרייטל אין האַנט שרייבט יידיש און ענגליש צוזאַמען, און רעדט אַזוי קלאַר און פראַכטפול דערציילט די זעלביקע מעשיות געהערט פון דער מאַמען.

און ווען איז און עלין פירט די מאַמע אַריין גייט דער לערער זיי פריילעך אַנטקעגן :
— זעצט אייך, קינדער, אַט דאָ ביי דעם טיש, איך דערצייל איצט אַ מעשהלע וועגן —

דעם פאַרצייטיקן העלד יהודה המכבי,
 וואָס געפירט האָט די יידן אין שלאַכטן,
 נאַכדעם ווי זיי האָבן אין צאָרן דערוואַכט
 אויפן רוף פון מתתיהו, זיין טאָטן.

און עלי פאַרמאַכט, פאַרהלומט די אויגן
 און דערזעט זיך אליין אין שווערדיקן פעכטן,
 הערט זיין מוטיקן טאָטן וואָס רופט אלע יידן,
 צו דערשלאַגן דעם שונא, דעם שלעכטן.

ד אַ נ כ י ן

דער הושך דרויסן גיסט מיט צעבערדיקן כלין,
 דער חשונדיקער ווינט טרייבט מענטשן פון דער גאס
 און שלאַגט מיט רשעות אין אַיעדן בוידעם-שמיבל אָן,
 און וואַרפט אַ בלודנעם גייער ביי אַן אויפגעפראַלטער טיר.
 דאָס זוכט ער דאָרט מיט די מאַטע אויגן אַרויף די טרעפ אַהין,
 צי קומט ניט ווער אַנטקעגן און לויפט און זאָגט דאָרט אָן,
 אַז אַט קומט ער שפעט, אי מיד, אי הונגעריק, אי נאָס,
 און קען ניט זען דעם נומער „אַכצן-פערציק-פיר“.

אין „אכצן-פערציק-פיר“ איז טומלדיק און העל,
און טרעפ פארגאסענע זיי פירן צו א פרייד,
וואו דורך סטענגעס רויט און וואַלקנס רויך
פיל ליבע נעמען לויפן אום פון מויל-צו-מויל:
יאַסל, שימקע, היים, סאַל, אימקע, בעל,
בושקע, גרשון, מיני, פייגע און חנוך.
און מיטאַמאַל: „דאַנכין איז שוין דאָ, ער גייט!“
און כאַליאַסטערדיק עס ווערט דער צאַפּלדיקער קנויל.

און אַט שטייט ער שוין אַ ליכטיקער מיט פּלאַטער הענט
און דערציילט פון טעג העראַאישע און בראַווע יאָרן יענע,
ווען מדינות צאַרישע געפּאַלן זיינען איינגעקאַרבטע,
און מאַסן הונגעריקע האָבן צאַרנדיק געברענט,
פון אַ בראַנעוויק געשטראַלט האַט לענין
און אַנגעוויזן אויפן מאַרגן און פאַרטייטשט דעם זין
פון פּרידן, ברויט און גרענעצן פון רויט-אַרמיי באַוואַכטע.

דערציילט מיר

דערציילט מיר פון אייגענעם לעבן,
יואָס האַט אייך געבראַכט דאָ אַהער,
ווער האַט אייך דערנערונג געגעבן,
און צי איז אייך די נויט געווען שווער.

דערציילט מיר פון טאַטן און מאַמען
און צי האַט איר הברים געהאַט,
פון וואַנען אייער יחוס טוט שטאַמען
און ווי שיינ איז אייער דאַרף אַדער שטאַט.

פייגל

אויף די ווארשעווער נאליעווקעס,
נאוואליפקע, שענטאקשיסקע,
מראגן פאנעם מיינע קליידער,
געניי פון פייגל דער מאדיסקע.

און אט דא אין גאלד-מדינה
טו איך לעכעלעך בלויז שליפן
און די זארג ארום די אויגן
בלויט אין שליפערדיקע רייפן.

כ'בענק נאך אויסגעצירטער ווארשע,
כ'בענק נאך אירע צארטע לידער
און אט דא אין „פערציק-פיר“
בין איך איינע צווישן ברידער.

יאָסל

כ'קום פון לאַדזש, פון זיידן-וועבער,
כ'קום פון עמכאָדיקער הויז,
כ'בין פון שמענדיק אָן אַ געבער,
איז מיין רייכטום — אַט ווי גרויס :

כ'האַב צוויי הענט וואָס ווילן טוען ;
כ'האַב אַ האַרץ וואָס וויל גענוס ;
כ'האַב אַ מוט וואָס וויל ניט רוען ;
כ'האַב אַ צונג וואָס פּרעגט פּאַרוואָס.

יאָג איך אום די וועב-מאַשינען
און כ'פּאַרטאַכלעווע מיין קראַפּט,
נאָר פון אַוונט ביז באַגניען
בין איך טעטיק וואו מען דאַרף.

בושקע

כ'בין ווי אַ קאַרן-בלימל
ווייט פון גאַלדענעם פּאַפּשוי,
אַן אַפּגעריסן בשמים-פלעשל,
דין און ציטערדיק און בלוי.

מיינע ברידער — מעד צעשפילטער,
וויינען פון אַרום דעם דניעסטער
האַבן מיך אַהער געבראַכט —
אַ צערטלענדיקע שוועסטער.

בין איך ווי אַ קניפל הימל
וואָס פאַרבלייכט און בלויט
צווישן גראָזן און פּאַלינען,
צווישן צאַרנדיקן רוים.

גרשון

מיינע הענט און פיס ווי צווייגן
פון דעם גרינעם בערשעד-וואַלד
וואו מיין טאַטע — שלאַנקער שאַפּער
האַט באַוואַכט דעם פּריצם גאַלד.

מיינע אויגן ווי די לייכטער,
מיינע ליפן ווי דאָס שטיל געבעט
פון מיין מאַמעס טרערן-תּחינה
אין דער אַוונטדיקער שפּעט.

מיין געלעכטער ווי די ברעגן
פון אָן אויפגעפּליושקעט טייכל,
וואו אַ וואַלד-קינד לויפט אַרום
מיט זילבער-שטראַמען אויפן בייכל.

פוליע

ווילט איר, בין איך שטיל און פליסיק,
ווי דאָס מייכל איבער סטעפּ אוקראַינער,
און דעם בעטלערס קלינג-באַנדורע
ווינט אַרויס פון שטימע מיינער.

ווילט איר, ווער איך ביין און ראַשיק
ווי די דניעפערשע פאַראַגן,
און באַטראַקעס אויף די פּערד
טוען אין מיין בלוט זיך יאַגן.

ווילט איר, ווער איך לייכט און שפּאַסיק
ווי אַ קבצניוק אין שפיצן,
און אין אַלע וויכטע שונאים
כ'שלאַג „עליכמדיקע" וויצן.

היימאַן

און פון טאַטן זיך געלערנט
ציקלען שורה-גריסל.

כ'האַב פון מגיד און בונדיסט
אַנטליען הויכן געמבע-שאַל,
רופט מען מיך אויף פיטקין-גאַס —
דער יונגער בראַנזווילער לאַסאַל.

איך בין אַ קאלוועריער,
אַבער ניט קיין „דייטש",
איך פאַרשטיי אַ קל-זחומר
און פון פינטעלעך דעם טייטש.

כ'האַב אין היימישער ישיבה
זיך פאַרשאַרפט אַביסל

בעל

איך בין א נייע צווישן קעמפער
און כ'האב ליב מיין בעני-כאי,
גיי איך מיט אים סטרייקן שעפער
און דאס הארץ מיינס קוועלט אזוי.

און ווען מען ברענגט אונדז אין געריכט,
ווערט דער ריכטער גרין און געל,
עס צינדט זיך אן זיין בלאסער פליך
און ער טוט אזא באפעל:

„גייט זיי ניינציק לאנגע מעג,
עס וועט זיי אויסמענטשלען אוודאי!“
גייט די חברה שטאלץ אוועק,
פייפט אויף גאנצער חד-גדיא.

סאל

איך געדענק דעם ערשטן פרילינג,
איך געדענק מיין ערשטן מאי.
ס'איז די שוסטער-גאס אין בלומען
און מיר חדר-יינגלעך — פריי!

יאגן מיר אראפ צום מארק-פלאץ,
גיבן זיך אריין אין ערשטן מאי,
און ווי אויפגעפלאמטע פאנען
פלאטערן מיר — קינדער דריי.

בארוועסע אויף די ברוקירטע גאסן,
אפגעריסענע אין ערשטן מאי,
קוועלן מיר ווי אלע זונען,
מיר, בר-מצווה-יינגלעך דריי.

— העי, ארויסט פון דאנען, שקצים,
וואס טוט איר דא אין ערשטן מאי?
— שוסטער-שניידער-קינדער זיינען מיר
און ס'איז אינדזער ערשמער מאי!

דו פרעגסט מיך

דו פרעגסט מיך, קינד מיינס,
פארוואס עס גיסט זיך יידיש בלוט
אין דייטשלאנד, ביי די ברעגן פון דעם ריין;
פארוואס עס שווייגט דאס דייטשע פאלק,
ווען יידיש האב-און-גוטס
פארגייט אין פלאקערדיקער שיין.

אויך איך אמאל האב אויפגעצוימערט,
ווען יידיש בלוט אויף ערד אוקראינער
פארגאסן האבן פעטלורא און מאכנא.
נאָר העלדן יידישע און בראַווע קריסטן
מיט נייעס גלויבן האָבן זיך באַגלויבט —
אַז קומען וועט דער טאָג און שלאָגן וועט די שעה.

געקומען איז דער טאָג, מיין קינד,
ווען איבער לענג און ברייט אוקראינער
אויפגעשטאַנען זיינען אלע פעלקער-מאַסן
און מיט דער פייערדיקער שווערד אין האַנט
און מיט דעם גלויבן מענטשלעכן אין האַרצן
זיי האָבן שאַנד-פלעק אָפגעוואַשן.

איז זיי-זשע, קינד מיינס, אויך באַגלויבט
דורך העלדן יידישע אין לענין-לאַנד,
דורך יידן בראַווע ביי מאַדריד,
אַז אויך אין דייטשלאַנד ביי דעם ריין,
וועלן אויפשטיין אלע פעלקער-מאַסן
און פריי וועט ווערן אויך דער ייד.

ביל פאָסטער

עס האָבן קעמפער זיך פאַרזאַמלט יובלען גרויסן זיג
מיט אַ יום-טוב-מאַלצייט אין אַ פראַסטן אינדערוואַכן.
וועטעראַנען-זיגער האָבן זיך צערעדט,
און בלוטן בראַווע האָבן זיך צעשפילט
מיט יעדן נייעם פלום פון קריגל ביר,
און פרייד האָט אויסגעשפינט אַ נייעם רום
פאַר אַלמע אויסגעדינטע שלאַכטן.

געקומען זיינען דאָרט רעקרוטן גרינע
מיט ערשטן פּוך אויף ניט-געגאָלמע קינען.
געקומענע פון בראַנזוויל-שטאַט
פּריוויליק דעם פּאַלק צו דינען.
און אין דעם קריגער-קרייז געגאַפּט
פון העלדן-מוט און קלאַנג פון שלאַכט.

און אַז דער צויבער-שוים איז אַריבער אַלע ברעגן,
אויפגעשטאַנען איז ביל פּאַסטער, שלאַנג און בריוו,
און זיין פעסטע האַנט צום רעדן אויפגעהויבן.
איז מיטאַמאַל דער טומל שושקעדיק געוואָרן
און דער געלעכטער האַט זיך אָפּגעעקט.
אויגן האָבן זיך אַ שיפּגעטאַן צום רעדנער
און פּאַרכטיק שמיל געוואָרן איז אין זאַל.

און גערעדט האַט ער פון ניכטערקייט און זאַרג,
פון באַגין וואָס באַזוימט שוין שויבן,
פון טונגט וואָס ברענגט די נויט צוטראַגן
און לאַזט זי וואַקסן ביי דעם קבצנס שוועל,
פון הונגער-טויט וואָס צערט אײַם קינדער
און פון שונאים וואָס פּאַרשטעלן פרייע וועגן.

און געקוקט האַט ער אויף די יונגע וואַלונטירן,
ווי ס'צונמערט אום דער פּרילינג אין זייער בלוט,
ווי שוידער-וואַרט שלאַנג אָן אין ווייכע הערצער
און צאַרן צינדט זיך אָן אין פייכטן אויג.
און גערעדט האַט ער פון מאַרגן און פון זון,
און ס'האַט זיין פנים זיך צעשיינט פון ליבע
ווען ער האַט ביים נאַמען זיי גערופן צו דער פּאַן.

און ווען ער האַט די הענט געהייסן הויבן
און טרייהייט-שכּוועה אויף די ליפּן ברענגען,
און אַנשמאַלן די ברוסט פאַר ערשמער שלאַכט,
געפּלאַמערט האָבן הענט און יוגנט-הערצער
און אַמעס איז אין האַלדז געבליבן הענגען
פאַר ערפורכט און פאַר פּרייד.

ש פ א נ י ע

די נאכט איז שפעט, דער דרויסן נאָס,
און עלי שפּאַנט אַליין אַהיים,
און דורך שטילקייט פון דער גאַס
דערהערט זיך דאַרט אַ קינדס געוויין.

אַ, שטילע גאַס, דו ביסט מיר טייער,
און אייגן איז מיר פּיצל קינד,
איך זע פון ווייטן בראַנדיק פייער,
און כ'פּיל דעם אַנקום פון דעם ווינט.

ווי קען איך רואיק היינט גיין שלאָפן
ווען נאַצים צינדן איצט מאַדריד,
ווען קינד-און-קייט פון דאַרטן רופן:
אַ, קום פאַרטידיק און פאַרהיט.

אַ, דרימל-אַינן, מיין בראַנווויל גאַס,
און שלאָף-אַינן קינדעלע, דו מיין,
איך לאָד איצט אַן מיין פּולווער-האַרץ,
אין ווייטן וועג איך פאַק זיך אַינן.

בראָנווילער זינגער

אין דרויסן אַ פראַכט, אין דרויסן איז פּרילינג,
און מאַיאַיקע זון באַגילדט אלע דעכער.
אינצווייטן אַרויס זיינען בראַנווילער זינגער
באַגעגענען פרייד פון בראַנווילער טעכטער.

פון ערגעץ אַ האַרן מאַיאַפּעסט אַ ניגון,
אַ ריקודל קומט דורך גלאַז פון וויטרינע,
אַ פאַרדבקהטער קנויל — אַ מענגע מיט יידן —
פאַרגייט מיט פלום פון טענערלעך דינע.

טוט גרשון אַ קלאַפּ מיט צעשקראַכעטע גייערס,
פאַרוואַרפט איבער סאַלן די בלאַסע ידים,
די קודלעס צעפלאַסן ווי ווינטיקע פּיאַות
און ליפּן צעסווישטשען אַ זומער-לחיים.

א י ט ק ט

ביי ראַזינען איז היינט אַ לאַטקע-ליאַמע
און סאַל און גרשון זיינען אויסגעפּוצט,
די שידך זיי גלאַנצן מיט אַ פּרישן שמייכל
און די שניפּסן שרייען — צונטער-בלוט.

— זע נאָר, סאַל, די שוואַרצע אויגן,
ביסט אַ מכין אויף דעם הולך ?
איך בין גרייט צו גיין אין פּייער,
אויב דו שטערסט מיר, קוילעך !

— זע נאָר, גרשון, ווי זי שמייכלט.
האַסט געהערט אַזאַ געלעכטער ?
כ'ווייס שוין, אַז מען רופּט זי איטקע
פון אַ הויז פון זיבן טעכטער.

מען זאַגט, זי איז אַ מויד אַ ברען,
קלעפּט אויס רויט די בראַנוויל-גענגט.
עס זאַגט דאָס האַרץ מיר, ברודער,
כ'האַב מיין ליבע היינט באַגענגט.

פ ר י ל י נ ג

די זון האט צעשמייכלט מיינע שויבן
און צעבלימלט לאמעסדיקע קאלדרע פון מיין בעט.
א ווינטל-צוג באפאלן איז מיין בלאנדן שויבער
און צעפלאפלט בלעטלעך פון מיין לידער-העפט.

די קנאספעדיקע צווייגן קלאפן אן אין פענצמער
און מיידלשער געזאנג קלינגט צארט און וויליק,
האב איך אויסגעשניפסט מיין העמד דאס שענסמע
און ארויס אויף גאס באגעגענען דעם פרילינג.

די גאסן בראנזווילער, פארהארעוועט, פארשמייעט,
ניט זיינען פרילינגדיק געצירט ווי מיין געמיט.
מיט פלייש און גרינסן איינגעווירצט און איינגעזייערט,
זיי רייצן הונגער בלוז, נאר זעטיקן אים ניט.

קום, איטקע

קום, איטקע, שפאצירן צום פארקוועי,
וואו עס בערגלען דארט טעפיכער גרינע,
וואו דער אונט אין צארטן פארגיי
דרימלט איין צווישן צווייגעלעך דינע.

ס'איז גוט אזוי שוועבן אין הימל
און ווינקען פארשייט צו די שמערן,
ס'איז גוט אזוי אטעמען בלימל,
באפליגלען דאס הארץ און ניט-ווערן.

איך וועל פאר דיר שפינען א מעשה,
פון הארצן אויסזינגען געזאנג.
און צוזאמען מיט שמערנדלעך ווייסע
חלומען וועלן מיר לאנג.

ר א מ א נ ט

קום, עס רופט די נאכט אונדו, ליבסטע,
גאלדפלוס איבער הימל מאניעט,
זילבער איבער טייכל ציט.
נאך דיין שטימע בענקען טאלן,
נאך דיין קערפער לעכצן שטראמען,
נאך דיין אטעם גארט דער צוויט.

קום, איך ברענג דיר פרייד, געליבטע,
זיסקייט אין די בלוטן ווייניקט,
אומרו שפילט אין מיין געמיט.
לאמיר מיט דעם טייך אנטריגען
וואו די שטילע ווערבעס דרימלען
אין דעם בלויען שטערן-ליכט.

א ג א ר ט ן

א ייד האט אין בראַנזוויל א גארטן פארפלאַנצט, —
וואַקסט דאָרט דער וואונדער, דער גרעסטער :
צוזאַמען מיט בנים און טעכטער ער טאַנצט ;
הילכט דאָרט די פרייד ווי ביים דניעסטער.

חידושט זיך מענטש פון ליטע און פוילן :
זוי קומט א שטיק דאָרף דאָ אינמיטן פון שמאַט ?
וואָס קלאַפן אזוי די צעפריילעכטע זווילן ?
וואָס הויבן זיך הענט אזוי הויך אין אַ ראַד ?

שמעל-אַפּ דער ייד זיין לוסטיק געזינדל,
וויש-אַפּ דעם טוי פון זיין פלאַמיק געזיכט,
גיסט-אַן אַ גלאַז דורך הילצערנעם שפינדל
און האַלט דעם בורשטין אַנטקעגן דעם ליכט :

— אז איבערגעפלאַנצט זיך מיט אייגענער האַנט,
איז וואָס איז דער וואונדער און חידוש,
וואָס מיין זריעה וואַקסט אויך דאָ אין דעם לאַנד,
און האַפּערדיק קלינגט אונדזער יידיש ?

ערשט נעכטן

ערשט נעכטן האָט די מאַמע מיך פון הויז געטריבן :
— ניט סם די קינדער מיט דיין טרייפער צונג!
און היינט האָב איך מיט שמאַלץ און פרויד פאַרשריבן
צוויי יונגע ברידער אין דעם לענינשן קאַמונג.

ערשט לעצטן יאָר אין טאַג פון ערשטן מאַי,
געגאַנגען בין איך איינער פון אַ הויז-געזינד,
און היינט מאַרשירן מיר אינדרייען אין אַ ריי —
דער עלטסטער, מיטלסטער און מאַמעס-קינד.

ערשט נעכטן האָט דער טאַמע מיך געיאָגט אַרונטער :
— ניט ווייז אין הויז ביי מיר דיין פרעמדן פנים!
און היינט קוקט ער מיט שרעק און באַוואונדער
אויף אַלע דריי צעבונטעוועטע בנים.

ר אַ כ מ י ל

מיין ברודער, דער מאַטראַס, אין ווייטן פאַסיפיק,
אויף שמאַלענעם טויכער אין שטראַמיקע טיפן,
ער שניידט דאָרט די וועלן פון טראַפישע שטורעם
און רייסט-אויף מיט צאָרן נופאַנישע שיפן.

ווי קומט ער, דער זון פון דעם שניידערשן יחוס,
דאָס קינד פון דעם סטעפּ ביים דניעסטער און פרום,
צו צוימען און רייטן די ימישע וויכערס
און בליצן דורך לופטן עלעקטרישע רומ.

ווי קומט ער, דאָס קינד פון די בראַנזווילער גאַסן,
מיט די גיריקע אויגן, מיט צער פון דער וועלט,
צו שטיין דאָרט אויף דעק צווישן יענקישע קריגער
און טראַגן אויף ברוסט די שליפע פון העלד?

איך פיל אין מיין האַרצן דעם שטראַס פון די יאָרן,
דעם אורקוואַל פון נויט, פון פיין און געפיל.
כ'דערקען אים, דעם וועג, פון אייביקן וואַגלער,
פון דעם יידישן טרוימער — מיין ברודער ראַכמיל.

5.

פארברידערט אין בלוט

דער פרייהייט־מאַרשרוט

(געווידמעט די קינדער־מאַרטירער אין בוירמינגהעם)

נעגערס און ווייסע פון שמעט און פון עקן
ציען צו וואשינגטאָן־סקווערן,
זיי ווילן דאָס „ווייסע הויז“ אויפֿוועקן,
עס זאָל דאָס נעגערשע קול דערהערן.

עס שטייען פאַרברידערטע רייען
ביי לינקאָלנס שטיין־מאַנומענט,
און דערציילן פון נויטן און ווייען
און הויבן אין צאָרן די הענט.

הערט לינקאָלן די הערצער וואָס שאַלן
קעגן הונגער, קעגן גוואַלד, קעגן שלעכטס
און ער ווייסט אז ס'זועט פינצטערניש פאַלן
אין דעם קאַמף פאַר מענטשלעכע רעכט.

דאָס קינדערשע בלוט

— אויפגעריסן האָבן דעם פרייהייט־מאַרשרוט
די בוירמינגהעם־לינטשערס און צינדער,
און פאַרגאַסן דאָס לאַנד מיטן בלוט
פון צעשאַסענע נעגערשע קינדער.

יאָגט דאָס בלוט איבער זעלבן אַספּאַלט
וואָס פירט צו וואשינגטאָן־סקווערן,
אז דערגייען צו זיי זאָל דער גוואַלד
און דעם יאַמער פון מאַמעס דערהערן:

„זאָל נעמען אַ סוף צו דער פינצטערער נאַכט,
וואָס באַליידיקט, באַטרעט און באַצווינגט,
זאָל די פרייהייט באַווייזן איר ליכטיקע מאַכט
וואָס דערהויבט, און גלייכט אין באַגליקט!“

געפאלן איז דיין טאטע

(אויפן מאָרד פון עדגאר עווערס)

<p>מיין קינד, געפאלן איז דיין טאטע אין קאמף פאר נעגער-רעכט, דיין טרער אין פיין געזאָמן זאל צאַרענען אַקעגן שלעכטס.</p>	<p>זאָלסט פונקט ווי ער נישט רוען דורך טאָג און נאַכט און קעלט, ביז שלאָגן וועלן פרייע שעה'ן פאַרן גליק פון גאַנצער וועלט.</p>
---	--

פאַרברידערט אין בלוט

פאַרברידערט אין בלוט,
 זייער לעצמן מאַרשרוט
 טראָגן פלייצעס ווי שטאַל אַנגעגלימע.
 טרויער און צאַרן
 איז ווייטיק געוואָרן
 אין הערצער און הענט מוסקולירטע.
 געפאַלענע אין קריג,
 פאַר ברויט און פאַר גליק,
 פאַר קלאַמערן פויסט קעגן שלעכטן,
 מיר שווערן ביים גריב,
 אז קומען וועט זיג,
 פאַר פרויהייט פאַר נעגערשע רעכטן.

ברידער־גאָט

אין פֿלעטבוש געווען איז אַ געסל
מיט הילצערנע שטיבער בלוז פיר,
און יידישע און נעגערשע קינדער
געשפילט האָבן זיך ביי איין טיר.

און ווען אַוונט פֿלעגט קומען צוגיין
און פֿאַרשאַמענען אַרעמע דירות,
פלעגן זיצן אויף טרעפּ אין געשפרעך,
די דזשעקסאָנס, די שניידס און שאַפיראַס.

נאָר רייכער און יחוסשער געגנט
געטראָגן אין האַרץ האָט אַ האַס
און אָפּגעקויפט הילצערנע הייזער,
און אָפּגעווישט ברידערשע גאַס.

וויג־ליד

דעם מאַסמערס זינדל, בעכי דזשים,
וויל אין זיין וויג ניט ליגן,
בלויז קליינער נעגער, ווילי דזשאַרדזש
קען פיצל האַר מיט ליד פֿאַרוויגן:

„ווען בעיבי דזשים וועט ווערן עלטער,
ווען איך אליין וועל ווערן גרויס,
וועלן מיר ביידע אַט דאָ וואוינען,
איך אין קיך און ער אין הויז“.

„און בעיבי דזשים וועט דאַן מיר זאָגן:
אלטער נעגער, לויף אין פעלד נאָך קאַרן!
וועל איך זאָגן: יעס, סער, דזשים,
כ׳וועל ניט אויפֿרעגן דיין צאַרן“.

„דאַן וועל איך לויפֿן שפּאַנען פֿערד
און דעם שיינעם קאַרן ברענגען,
און מאַסמער דזשים וועט טרינקען וויין
און פֿריילעך לאַנג פֿאַרברענגען“.

האַרלעם

האַרלעם אין אַוועראַלם
שאַרפט מיט די ציין,
האַרלעם אַ צונטערע
שטייט ניט אַליין.
שטימען פילברוסטיקע
שאַלן אַ רוף,
אויגן דערצאַרנטע —
פיער און שמראַף .

האַרלעם אין טראַנטעם
שמייכלט מיט ציין,
האַרלעם אַ באַרוועסע
שימיט געביין.
ליפּן צוויי דורשטיקע
לעכצן נאָך גליק,
אויגן דערשראַקענע —
שייטער און שמריק.

אין אַוונט די זון טוט פאַרגיין

אין אַוונט די זון טוט פאַרגיין,
יינגל האַט ניט וואוהיין צו גיין,
וואוהיין צו גיין.
דער טאַטע טויט, די מאַמע אַליין,
יינגל האַט ניט לייגן וואו געביין,
לייגן וואו געביין.
קליידער צעריסן, באַרוועס די פיס,
כ'גי איצט אַהיין וואו מיין מעמי איז,
וואו מיין מעמי איז.
דאָס שטיבעלע דאַרטן איז מיר באַקאַנט,
מאַלצייט אין טעפל, ליולקע אויף וואַנט,
ליולקע אויף וואַנט.

דער איינזאַמער וועג

ער איז אַוועק מיט דעם איינזאַמען וועג,
און ער קומט ניט צוריק.
כ'האַב שוין פאַרגעסן דעם חשבון פון טעג,
און דעם אַנבליק פון גליק.
אַ קליין שאַטנדל פאַלט דאַרט אַריבער דעם וועג,
אפשר קומט ער צוריק.
אַ ווייס שיפעלע ציט צו מיין פינצטערן ברעג,
אפשר ווידער מיין גליק.

עס שרייבט דער מאן

א בריוו האט מיין מאן מיר געשריבן,
ער ווערט דארט אין טשעין-גענג צעריבן.
ער שלאגט מיט א האמער אויף שטיין,
נאָר די בייטש, זי צעשניידט זיין געביין.

א, קעפטן, א, קעפטן, לאז מיר גיין צו מיין מאן,
אפשר איז נאָך פאר אים א רעטונג פארטן.
זיי ניט ביז אויף אן אַרעמער נעגערשער פרוי,
וואָס וואַשט און וואָס פּרעסט פון מאַרגן ביז גרוי.

א, קעפטן, א, קעפטן, איך זע טויט אין דיין בליק.
עס וועט שוין מיין מאן ניט קומען צוריק.
עס ליגט שוין זיין האמער און זשאַווערט אויף שטיין
און ווערעם צעפרעסן זיין איינזאם געביין.

ווייט פון דער היים

אויב איך וועל שטאַרבן ווייט פון דער היים,
שיקט מיין קערפער אַפ אַהיים,
זאַמלט אַ ניקל, זאַמלט אַ דאָס,
זאַמלט אַ קוואַדער, שיקט מיך אַהיים,
שיקט מיין מאַמען מיין געביין.

איך בין עלנט אַזוי ווי אַ שטיין,
איך מיט מיין הונגער, ביידע אַליין,
קיינער פאַרנעמט אונדזער געוויין.
אויב איך וועל שטאַרבן ווייט פון דער היים,
שיקט מיין מאַמען מיין געביין.

דער טורמע־שליסל

אוי, דריי מיך איבער ברודער,
אוי, פאָוואָליע דריי,
ווייל אין האַרץ די קוילן
טוען מיר נאָך וויי.

אינדרויסן קלינגען פּוּם־טריט,
אינדרויסן הער איך אַ געשריי,
אפשר קומען זיי מיך נעמען
און אויף שטריק מיך לינמשן, וויי!
אוי, דריי מיך איבער ברודער,
אוי, פאָוואָליע דריי,
ווייל אין האַרץ די קוילן
טוען מיר נאָך וויי.

אפשר איז דאָס גאָר מיין מאַמע,
אפשר קומען מיינע ברידער צוויי,
אפשר ברענגט מען איצט צעטראַגן
מיר דעם טורמע־שליסל, וויי!

אוי, דריי מיך איבער ברודער,
אוי, פאָוואָליע דריי,
ווייל אין האַרץ די קוילן
טוען מיר נאָך וויי.

די מאַמע האָט געבראַכט מיר קאווע,
די מאַמע האָט געבראַכט מיר טיי,
די מאַמע האָט מיר אַלץ געבראַכט,
אַבער ניט דעם טורמע־שליסל, וויי!
אוי, דריי מיך איבער ברודער,
אוי, פאָוואָליע דריי,
ווייל אין האַרץ די קוילן
טוען מיר נאָך וויי.

איך האָב אין פעלד געאַרבעט,
איך האָב געקאַסעט היי,
איז דער פאַרמאַן מיך באַפאַלן
און מיט בייטש געשמיסן, וויי!
אוי, דריי מיך איבער ברודער,
אוי, פאָוואָליע דריי,
ווייל אין האַרץ די קוילן
טוען מיר נאָך וויי.

איך האָב אים צוריק געשלאָגן,
פאַר יעדן קלאַפּ געגעבן צוויי,
זיינען ווייסע מיך באַפאַלן
און מיט בליי געשאַסן, וויי!

קלאָוד ניל

דיינע פרוכפער-גלידער
דיך געצוואונגען בלוט-רוי עסן,
קוילן האַבן גוף צעשמעפט
דורך האַרץ און דורך געהירן.
אין ברוסט אַ קצב-קלינג,
די פּיאַמעס בראַנד צעפרעסן,
די פינגער-שניץ געטיילט
פאַר לינטשערס סאווענירן.

אפילו ווען אין האַרלעס
וואַלסט אַנטרינען,
באהאַלטן זיך פון שייטער
צווישן מענטשן-קינדער,
ס'וואַלט שונא
באלד געפינען,
געפענטעט דיך געשיקט —
אַ רינדפלייש פאַר די צינדער.

און מעגן ווילדע הינט
צעגריזשען דיין געביין,
און קיינער זאַל ניט וויסן
וואו די פיס און הענט,
פאַראַן אַ האַרץ אַ גרויס,
וואָס בלוטיקט פאַר דיר, ניל,
וואָס צינדט אין מאַסן אָן
פאַר דיר אַ מאַנומענט.

זון פון אַלאַבאַמאַ

אויף אַ בוים דאַרט ביי דער דעלטע
הענגט דיין חכום יונגע לעבן.
קעגן שייטער-שמרוק געוועלמן
האַט ער האַרץ זיינס אָפּגעגעבן.

יונגער נעגער פלאַקערט בראַנד,
ניטאַ אין אויג ביי אים קיין טרער,
אין אַ פּוּיסט זיך קלאַמערט האַנט,
שמשעמעט צאַרנדיק דעם סקווער.

נעגער-יונג פון אַלאַבאַמאַ,
וואָס טוסטו דאָ אויף יוניאַן סקווער ?
אין מאַנטגאמאַרי קלאַגט דיין מאַמע,
ניסט נאָך דיר איר לעצטע טרער.

איינזאַם פליסן מיסיסיפּי-ברעגן
אַן דער פרייד פון דיינע לידער.
שטאַל קלינגט איצט אויף אַלע וועגן,
קייטן-קלאַנג פון דיינע ברידער.

נעגער און ווייסע

נאָר ווי אונטער דער ערד
 אויף פאַרד און אויף פּערד —
 „בלוי־דעק“ צום שרעקן און שעכטן.
 און ס'טראָגן שוין טרעגער
 צוויי ווייסע, איין נעגער,
 פאַרבדידערט אין בלוט פון געפּעכטן.

מעגן לינטשערס און הינט
 זיך צעיושען אַצינד
 און אָנהאַלטן בלוטיקן שטאַנד.
 ס'וועלן ווייסע און נעגער
 מיט צייט־נייעס שטייגער
 דערהויבן, באַגליקן דאָס לאַנד.

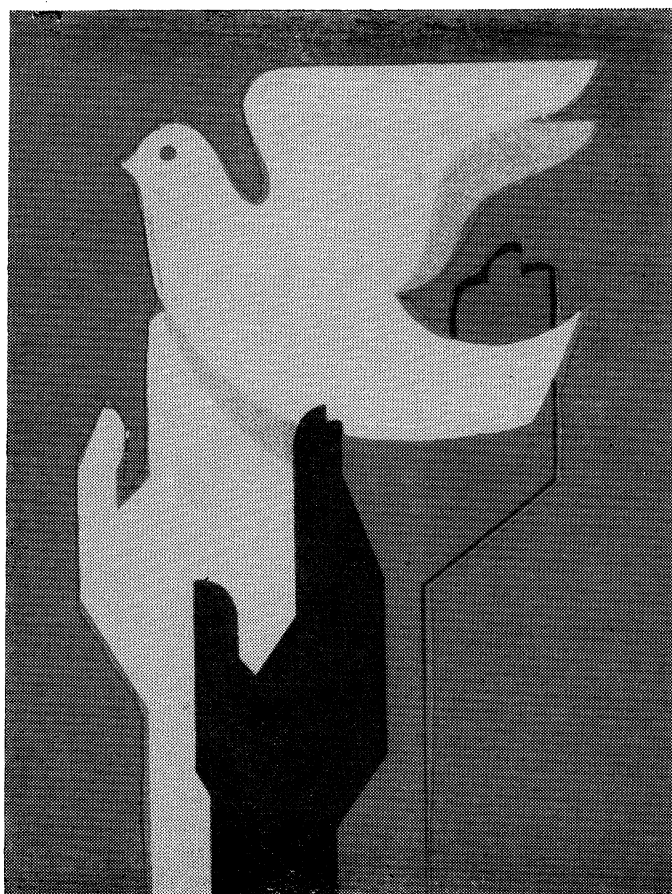
אַ נעגער געזינד
 פון זעקס מיט אַ קינד
 אַרויסגעזעצט אויף טראַטואַר.
 אַ באַנק און אַ בעט,
 אַ לינקאַלן פאַרטרעט,
 אַן אַלטע באַפּוצטע גיטאַר.

ס'קלינגט ווי אַ מעשה,
 פיל נעגער און ווייסע
 געקומען מיט רייד און פּלאַקאַטן.
 אַ פּראַל און אַ שטויס,
 געטראָגן אין הויז —
 דאָס מעבל, דאָס קינד און דעם טאַטן.

6.

אלע מענטשן

אלע מענטשן זיינען ברידער

אלע מענטשן זיינען ברידער,
איין קאלירפולע משפחה.
הוימיש קלינגען זייערע לידער,
אייגן זייער פרייד און ברכה.
נאָר די נויט ביי מערסטע שוועלן
מאַכט איעדן פרעמד און אַרעם,
און די שרעק פאַר גיהינום-שוועבל
רויבט די רו און שמערט דעם שלום

אלע קינדער זיינען פריילעך,
צאַרטע שפּילפולע נשמות,
שפּילן זיך אין העלד און מלך.
מאַכן שפּילן פון מלחמות.
נאָר ווען ווייסע, געלע, ברוינע
מישן זייער בלוט אין טויט,
זעען זיי די וועלט — אַ בוינע
אין דער שלאַכט פאַר מאַכט און רויב

די פאַרליבטע זיינען גלויביק
אין דעם שענסטן און דעם בעסטן,
זייערע גלוסטן זיינען אייביק,
גאַרן נאָך די שטילע נעסטן.
נאָר ווען שונא קומט באַרויבן,
שמרעקט נאָך עופּעלע די הענט,
שמורעמען אויך שטילע טויבן
און דער צאַרן העליש ברענט.

אלע מאַמעס ווערן שוועסטער,
אלע טאַטעס — גוטע ברידער,
ווען די אייניקייט ווערט גרעסער
און ווען חכריש קלינגען לידער, —
ווערט דער צער פאַריאַגט פון שוועלן
און פאַרשניטן פלאַג פון נויט, —
איינגעשפאַנט די קראַפט פון ווילן
פאַר דעם שלום און פאַר ברויט.

1959

דאָס מענטשלעכע געזאַנג

כ'האָב ליב דעם זינגעוודיקן יאָג פון שמעפּ-מאַשינען,
דעם פייקלענדיקן האַמער-קלאַנג אין שוסטערישע הענט,
דעם וועכערס פּאַדעם-זשום אין שפינדלדיקן שפינען,
דעם קווינעדיקן אייזן-ציש וואָס פינקלט און וואָס ברענט.

כ'האָב ליב דעם קאַסענדיקן שוואַנג פון תּבואַה-שנימער,
דעם מאַניענדיקן באַנען-רוף צו צויבערדיקע ישמערן,
דעם שיפלענדיקן נעצן-גלאַנץ און זעגלענדיקן צימער,
דעם פּראַפעלאָרס קלינגל-שפּיל אין שוועבנדיקע ספּערן.

נאָר ליבערשט נאָך פון אַלץ איז מיר דאָס מענטשלעכע געזאַנג
כ'האָב ליב געזעלן-ליד ביים רודערן מאַשינען,
נאָר אומעטיק ווערט מיר און ווייטיקדיק און באַנג
ווען ראַבאָטס פינצטער-שטומע שטייען און באַדינען.

1960

עס צאָרנט היינט דער מאַי

עס בליען בערג און טאָלן מיט גרינסן און מיט צוויט,
און פון וואַלד און פעלד און שטאָט
וויכריט אַ זוניקער דער שמראַס פון לעבן,
און איבער טייכן, אַזערעס און ימען
פלאַטערן די רויכן פון שאַפּנדיקער מי. —
פאַרוואָס-זשע אַמעמט ניט דער קלאַנג מיט פּרייד,
מיט מונטערקייט דער ריטם פון דינאַמאַס,
און יובלט ניט קיין האַפּערדיק געזאַנג
פון פּריידן, פון באַשאַף און מענטשן-גליק?
געדאַרפט האָט דאָך די וועלט אַ מאַיאיקע איצט זיין,
מיט בליטן פון אַ קנאַספּענדיקן פּריידן,
מיט רויזן-לאַנקעס ווי די פּאַנען,
וואָס כּוואַליען מיטן שוועבנדיקן הימל,

און שטילן איין די אימה פון דער שלאכט,
און דעקן צו די פרישע קברים אין די הערצער,
און קערן אום אהיים די אויסגעדינמע קריגער,
צו צערטלעכקייט פון מאמען און פון ווייב,
צו חברשאפט פון קינדער און פון ברידער.

פארשלעפערט האָט מען וועלט מיט כלומרשטיקן פרידן,
בשותפות מיט פאַררעטער פון דעם זיג,
וואָס כאַווען אין זייער בוזים די יורשים-שרצים
פון די אָפּגעראַטעוועטע נאַצי-שלענג.
און זויגן זיי מיט אָנגעזויפטע ברוסטן
פון שנאה-סם און מערדערישע גיפטן.
זיי גלוסטן שוין צו גרוישען וואַרצלען פונעם פּרילינג
און ברענגען דעם גאַנגרין צו די פּרידן-צוויטן,
און אויפּוועקן דעם טויט אין בלומען און אין מענטשן
און טונקען זייערע גופים אין פּרישן בלוט.

זיי גרייטן שוין אַ נייעם שוועבלדיקן מבול
קעגן יענעם לאַנד וואָס האָט געראַטעוועט די וועלט,
וואָס האָט אין אייגן בלוט דערטרונקען די משחיתים,
געטוילעט צו דער ברוסט די אַנטרונגענע יתומים,
און געטיילט דעם לעצטן ביסן ברויט מיט פעלקער-פליטים.
זיי וואַרגן שוין אי שטיל, אי פּראַנק און אָפּן
איעדער האַלדז וואָס רופּט צום שלום און צו גליק,
און גרייטן שוין די גראַמעס און די שמעכעדיקע דראַטן,
און לייגן שוין די ציגל פאַר נייע קאַלך-אויוונס,
און ציילן שוין מיט נומערן פון בראַנד אויף פלייש.

זיי האַבן שוין פאַרוזוכט דעם מעם פון ווידערשטאַנד,
אין שלאַכטן פון די פעלדער ביי דער יאַנגטצע,
אין טאָל און בערג פון עמק און פון ירדן,
ביי די ברעגן פון דעם ים אין אינדאָנעזיע,
אין קאַנגאַ און די קובאַנער ברעגן.
און ווילדער ווערט זייער אָנגעגריפטער וואַנזין,
און אַלאַרמירנדיקער קלינגען קלויסער-גלעקער,
און שפּאַרן קלימפּערן אין שטאַל פון שווערדן,
און שטורקאַצן צינדן שוין דעם אויפּרייס-שנור
וואָס יאַגט מיט האַס צום שפּליטער פון אַטאָמען.

שמיט-אויף, געקומענע פון גאָר דער לעצטער שלאַכט,
און יעדערער וואָס טראָגט אַ פרישן קבר נאָך אין האַרצן,
און נעמט אַרום די צארטע קנאַספּן פון דעם פרידן!
זאָל ווערן פריי און פּרילינגדיק די ערד,
צעבליען בערג און טאָלן מיט גרינסן און מיט צוויט,
און פון וואַלד און פעלד און שטאָט,
פריידיקן זאָל שמראָם פון לעבן,
מיט האַפּערדיק און גלויבנדיק געזאָנג
פון פרידן, פון באַשאַף און מענטשן-גליק.

הערט זיך איין

הערט זיך איין צום אַמעם פון דער וועלט,
ווי ער שלאָגט אין הערצער פון מיליאָנען;
ווי ער קרעכצט ביי טאָג פון שווערער מי;
ווי ער קלאָגט ביינאַכט פון וויסמן חלום.
אַ קינד דאַרט וויינט פון הונגער, קעלט,
אַ מאַמע אירע זין פון שלאַכט טוט מאַנען;
אַ טאַטע זאָגט זיך אָפּ צו פאלן אויף די קני —
דאָס גאַרט די וועלט נאָך פרייד און שלום.

הערט ווי ס'ווייטיקט יעדעס האַרץ באַזונדער
און טראָגט אַ פרישן קבר טיף אין זיך.
אַיעדער טרויער איז אַ קריעה איינגעריסן;
אַיעדער צאָרן — אַ גר-תמיד אויפגעברענט.
און אַלע וואַרטן אויף דעם גרויסן וואונדער,
אַז קומען וועט באַפרייאונג גיך
און אַיעדער אומעט וועט פון טרייסט געניסן,
אין ברודערשאַפט וועט קלאַמערן די הענט.

פאַראייניקט אַלע ווייטיקן פון אַלע הערצער;
פאַר אַלע שלאַכטן שטעלט איין לעצטן מאַנומענט;
פאַר אַלע אייפערן צינדט אַן איין פלאַמענדיקן צאָרן;
פון אַלע טרוימען שפינט איין אויפגעבליטן חלום.
און הילכן זאָל געזאָנג פון פרייע הערצער
מיט פּרעכטיקן באַשאַף פון מיענדיקע הענט.
פון שעפעדיקער זעט פון פרוכטן און פון קאַרן
און אַטעמען זאָל וועלט מיט פרייד און שלום.

כל־זמן די זון...

כל־זמן די זון וועט באַלויכטן דעם טאָג
און די שטערן באַזינגען די נאַכט,
וועט דער דיכטער דערהויבן זיין קלאַג
קעגן האַס, קעגן פינצטערער מאַכט.

כל־זמן אַ שטראַל דורך גראַמעס פּאַלט
און מונטער וואַרט ברעכט דורך שלעסער,
מאַרטירער־בלוט און לינט־שגעשטאַלט
וועט טרייבן שלאָף פון מענטשן־פרעסער.

כל־זמן אַ קינד לעכצט נאָך מאַמעס ברוסט
און מוטער טוליעט צו איר שאַץ,
דער הונגער־רוף און דער שלום־דורשט
וועט קלעמען וויי אין יעדער האַרץ.

כל־זמן די טייכן און די ימען
פאַרבינדן די וועלט מיט כוואַליקן שפּריי,
וועלן פעלקער דאָך טרוימען צוואַמען
און שטרעבן זיין גליקלעך און פּריי.

1962

דער אַדלער פאַרשפּאַרט

זיי שוועבן־אום פּרייע
און אים דאַרמן רופט מען.

ער כאַפט אָן די גראַמע
און בייסט אין דעם גאַלד.
זיינע פליגלען די מאַמע
זיי שלאָגן: געוואַלד!

דער אַדלער פאַרשפּאַרט
איז אין גילדערנער שטייג,
דאָס האַרץ זיינס עס גאַרט
נאָך אַ פּלי און אַ שטייג.

ער הערט ווי אַ סטייע
זיך דרייט אין דער לופטן,

ווי דעם געפאלענעם אָדלער

ווי דעם געפאלענעם אָדלער
פאר צוואַנג און בלוטיקע זינד.
אין שמרײט קעגן צאַמען און ספערן
פארצוקט האָט ער ס'אייגענע קינד.

און עס שטייען געבראַכן די פריינט
און ווייטיקן-מיט מיט זיין שאַנד.
און עס שפעטן פון אים זיינע שונאים
און ברענען מיט שנאה זיין בראַנד.

דער גיהנום אין אייגענעם האַרצן
איז שאַרפער פון פיינטלעכן האַס,
און ער ברענט זיך אליין און ער שרפה'ט
ביז צעשטויבט זיך אין מליאיקן אַש.

נאָר ווי אַלט-לעגענדאַרישער פעניקס
ער וועט אויפשטיין פון פריסיק אויפסניי,
און מיט גאַלדענע, זוניקע פליגל
צעפלאַטערן זיג אויף דער פריי.

פּעב. 1956

גאַלד און זילבער און בריליאַנטן

וויפל האַרעוואַניע, שווייס און מי,
פון אַרבעט-העלד דעם אומבאַקאַנטן
עס לויכטן-אויף פון יעדער גלי,
פון גאַלד און זילבער און בריליאַנטן.

די שענסטע פרוי איר ברוסט באַצירט
און רייצט דעם בליק מיט איידלשטיינער —
דאַס הענגען טרערן אַטראַפירט,
שריים פון זיין פלייש און ביינער.

טיף אין קוואַרץ-גרוב און אין מינען
עס זינגען אויסגעמאַרעטע געשמאַלטן:
פון שיינקייט, פרייד און פון באַגינען,
פון גאַלד און זילבער און בריליאַנטן.

1962

עס וועט אייביקייט געדענקען

עס וועט אייביקייט געדענקען דעם ווארשעווער אויפשטאנד
און די וועלט ניט פארגעסן יענעם כלומיקן רעוואָלט,
ווען אַ פּאַלק, איינגעצאמט און געפירט צו דער שחיטה,
האַט אויף געבויענע קני מער שטאַרבן ניט געוואָלט.

* * *

ערב פסח האָט היטלער באַפוילן צעשטויבן די געטאָ
און ניט נעמען זאָל מער ווי אַ מאָג און אַ נאַכט,
נאָר די יידן צעקלאַפט האָבן די נאַצי־משהיתים
און דרייסיק טעג און נעכט געצויגן די שלאַכט.

געפלעפט און דערשטוינט זיינען הענקער געוואָרן,
ווען געקומען זיי זיינען פאַרמיליקן דעם ייד
און געמראָפּן אויף מויערן העלדישע קעמפער,
וואָס גייען אַנטקעגן מיט געווער און מיט ליד.

געקריצט האָט דער „פירער“ מיט שווימקע ציינער
און געביסן אין צאָרן די נעגל ביז בלוט:
„דאַנערוועטער, ווי וואָגן דאָס יידן אַנטקעגן זיך שמעלן
און ווייזן די פעלקער אַ ביישפּיל פון מוט!“

און געקלאפט האָט זיין פויסט איבער טיש פול מיט מאַפעס,
און געציטערט פאַר שרעק האָט זיין שטאַב גענעראַלן,
ביז וואַזנין פאַרגאַסן מיט גאַל האָט די אויגן
און אין פיבער פון ספּאַזמעס ער איז אומגעפאַלן.

* * *

עס וועט אייביקייט געדענקען דעם וואַרשעווער אויפשטאַנד
און די וועלט ניט פאַרגעסן יענעם בלוטיקן רעוואַלט,
ווען אַ פּאַלק, איינגעצאַמט און געפירט צו דער שחיטה,
האַט אויף געבויענע קני מער שטאַרבן ניט געוואַלט.

1963

העלע האַריוואַנטן

די פינצטערניש געוואַרן האָט מיט אימה,
דאַס אַנגעשראַקן האַרץ געפילט באַגראַכן אונטער ערד
אינדרויסן האָט דער האַס געריסן דאָך און ביימער,
און נייער „האַכוועסל“ געקלינגען האָט מיט שווערד.

צי איז טאַקע די זון אויף אייביק אויסגעלאַשן
און מענטשן-ליבע ליגט אין גאַס פאַרשניטן,
די ווילדע חיות איבער אוצרות זיך ספּאַלאַשן
און ווערעמדיקע קריכער פּרעסן-אויף די צווייטן ?

צי זיינען טאַקע אומגעקומען אַלע בראַווע שומרים
און ליגן דאַרט געקוילעטע ביים טויער ?
צי זיינען אַלע אַדלער פאַרטריבן פון די רוימען
און פּראַפּעל דערגייט שוין ניט צום אויער ?

אַן אויפרייס נייער האָט צעשפּאַלטן קברים
און אַנגעצונדן פייער אין די טויטע אויגן.
געקומען פון די וועלדער זיינען די גבורים
און אויפגעפלאַקערט פעלד מיט סטויגן.

מען וועקט מיט גלויבן דעם דערמאַנטן,
מיט פּרישע גרוסן פון דער מאַמען,
און צו די נייע העלע האַריוואַנטן
זיך קערן זיגרייך בראַווע פאַרטיואַנען.

1960

נישט בלויז פאַריתומטער עמער

נישט בלויז פאַריתומטער עמער
געבליבן איז הענגען איבער הרוכן ברונעם.
א זון פון דעם פאסטוך מיט יונגינקע לעמער
נידערט ווידער פון בארג און וועט קומען.

און אויב דאס וואסער אין הרוכן ברונעם
איז ברודיק און ביטער געוואָרן,
און דעם היימישן שייער צענומען
האַט פאַרגאַנגענער שטורמיקער צאָרן —

דער פאסטוך מיט זיין נייעס געזינד
וועט גראַכן אין זאַמדיקער טיף,
און שלאָגן וועט קוואַליק און לינד
א וואַסער מיט טויאיקן טריף.

און דער טאַל וועט נאָך הילכיק צעקלינגען
דאָס נעגלען פון אַ דעמבענעם שייער,
און אין בלוי וועט די טרייסט נאָך פאַרשווימען
מיט דעם רויך פון אַ היימישן פייער.

זאַמל־איין די צווייט־און־צושפּרייטע

זאַמל־איין די צווייט־און־צושפּרייטע
נאַכן גרויזאַמען שלאַקס און דער בערע,
האַלט פּריינמלעכע הענט דיינע גרייטע
צו לינדערן הערצער די שווערע.

מראַג נישט קיין ביטערע בליקן
אַנטקעגן דעם, וואָס האָט שטורעם געליטן,
בלויז שולמערן ליבע וואָס דריקן
קענען שטילן דערצערנטע בליטן.

חלק־אויס דיין געשפּאַרענעם ביסן,
טייל־צו דיין געלעגער דעם קלאַרן,
אַז דיין ברודער זאָל מער שוין ניט וויסן
פון וואַנדל, פון ביז און פון צאָרן.

און שטעל אים אַוועק ביי דיין זייט,
ביים וואַרשטאַט, ביי דער רוד פון מאַשין,
אַז היילן זאָל פּרידלעכע צייט
און באַשטראַלן מיט חברשן זין.

1960

דאָס היימישע ליד

דער פאָטער זיינער ביים וואַרשטאַט
געשנורעוועט האָט פרעמדע שטייזל,
נאָר זיין ניגון האָט ביז שפעט ביינאַכט
אַנגעפילט מיט ליד דאָס שוּכטער-שטיבל.

די מאַמע אירע האָט מיט פראַניק
געקלאַפט ביים טייך דאָס פרעמדע גרייט,
נאָר איר מענה-לשון האָט מיט תענוג
אויסגעזונגען האַרעפאַשנע פרייד.

און קינדער גייען אום אָן שייך,
האַבן ניט קיין העמדער ווייסע,
נאָר זיי טראָגן שמענדיק אום מיט זיך
דאָס היימישע ליד און די מעשה.

און אַ בלעכער-יונג אויף דעכער
האַט אויפגעכאַפט דעם שיינעם ניגון,
און אַ שניידער-מויד נאָך העכער
זינגט אים אויס ביי דעם פאַסטריגען.

און אַ שמעפער אונטער ברוקלין בריק
יאָגט אים אין זיין קעלער-קאַמער,
און אַ שלאָסער אין מעטל-פאַבריק
קלינגט אים שטאַליק מיטן האַמער.

און אַ סטאַליער-יונג אַ קענער
האַט אינאיינעם זיי פאַרבונדן.
ער האָט צונויפגעגאַסן זייערע מענער
און אַ זינג-כאַר אַנגעצונדן.

און באַשוכט און אין העמדער ווייסע
שטייט אַנסאַמבל אין דעם ליכט פון שטראַלן,
און דאָס היימישע ליד און די מעשה
קלינגען איבער אַלע שענסטע זאַלן.

און די קינדער פון די וועשער-שיסמער
זיינען רייכער פון די רייכסטע פאַנעם.
און עס ווערט זיי טייערער און ליבסטער
יעדער ניגון פון די טאַטע-מאַמעם.

1960

משה דעם שניידערס

(געווירמעט דעם אַנדענק פון משה בן)

געבענמשט איז געווען משה דעם שניידערס
מיט אן ערלעכן אַרבעטער-טאַטן,
וואָס אין קאַן פון שער און פון אייזן
האַט ער געלערנט די עמד-געבאַטן:

„זאַלסט משהלע טראַגן אין האַרצן
די ליבע צו דעם פשוטן פאַלק.
און אין אַלין וואָס דו וועסט דערלערנען
זאַלסטו זוכן דעם זין און דעם טאַלק.

„עס זאַל רייכטום און גבירישע גאווה
קיינמאַל נישט בלענדן דיין אויג,
עס זאַל וויסן און חכמה און חן
דיר פאַרדינען דיין מענטשלעכע לויב.

און געוואַקסן איז משה דעם שניידערס
אין קרייז פון די שניידער-געזעלן,
און די רייד און דער קאמף און געזאנג
האָט געטאָן אין זיין האַרץ-פּלום קוועלן.

דער טאַטע האָט געגעבן זיין זון
צו לעזן פון ביכער און ספרים,
און פאַרטייטשט יעדן זאַץ און פּסוק
וועגן שטרייט צווישן רייכע און אַרעם.

אַפּט געזען האָט די שטאַט ניקאַלאַיעוו
ווי דער שניידער פירט ביי דער האַנט
זיין זון צו אסיפות און סכאָדקעס
און געלערנט אים אַחדות-פאַרשטאַנד.

און ביי איינער אַזא פאַרזאַמלונג
איז אין עולם אַריין פאַליציי
און פאַרנומען דעם טאַטן און זון
און אין קאַרצער פאַרשלאָסן די צוויי.

זיינען ביידע געזעסן אין פינצטער
און געפראַוועט אַ למוד פון הצות.
דער אַלטער האָט יונגן פאַרטייטשט
מיט ראיות: „פּונוואַנען“, „פאַרוואַס“:

„זאַלסט, משהלע, שטענדיק געדענקען
די נביאישע ליכטיקע תורה:
פאַרן אמת און יושר זיך שלאָגן
זאַלסטו קיינמאַל נישט האַבן קיין מורא.

אויסגעוואַקסן איז משה דעם שניידערס
אַ לערער און פירער ביי יידן,
און פאַרשפּרייט דעם טאַנטס געדאַנקען
וועגן פרייהייט און גלייכהייט און פרידן.

און ווען משה איז געקומען אין יאַרן
האָט ער פאַראייביקט דעם טאַטנס תורה
אין אַ ספר וואָס טראַגט דעם נאַמען:
„אַ דור וואָס האָט פאַרלוירן די מורא“.

יוני 6, 1960

א מידל מיט א ליכטיקן פנים

אין א הויזגעזינד פון מאַנסבילן,
פון א טאַטן מיט צען בנים.
איז אויפגעאַנגען ווי א זון,
א מידל מיט א ליכטיקן פנים.

און די מאַמע זאָגט צו די זין,
זאָגט צום מאַן וואָס רעדט בלויז תורה:
הייסן וועט זי נאָך דער העלדין,
דער שטאַלצער, זינגענדיקער דבורה.

און די מאַמע לערנט דבורהן
טאַן אַלץ און וועלן אַלץ וויסן,
האַסן צוואַנג און ליבן פרייהייט,
טיילן זיך מיט לעצטן ביסן.

און די שכנים אין דער געגנט,
אַלע קענען זי און ליבן,
וואו א נויט און וואו א צרה,
האַט זי טרייסט און פרייד געקליבן.

און די ברידער, די גיבורים,
ציטערן פאַר קליינער דבורה.
פאַר איר העלן, שאַרפן שטראַף-וואַרט
האַבן די רשעים מורא.

און דעם שטרענגן מאַטנס שטערן
קנייטשט זיך ווען עס רעדט זיין דבורה —
ווער זאָל דענקען, אז א מידל
זאָל גאָר קאַנען זאָגן תורה.

אין א הויזגעזינד פון מענער
פון א טאַטן מיט צען בנים,
איז אויפגעאַנגען ווי א זון,
א מידל מיט א ליכטיק פנים.

לינקאָלנס געשטאַלט

וואו נאָר עס ברענגט דער ראסן-האַס,
וואו נאָר באַצוווינגער נוצן גוואַלד,
דורך פאַגראַמירטער שטאַט און גאַס
שטייגט האַפּערדיק זיין שלאַנק געשטאַלט.

אין אַרקענסאַ און אין אַלאַבאַמאַ,
וואו טויט-שרעק ברומט דורך לינטשערס קעל,
ער שטאַרקט די האַנט פון נעגער-מאַמע,
וואָס ברענגט איר קינד צו שול-הויז שוועל.

אין דרום-אַפריקע, אין גאַלד-גרוב שטויבן,
וואו ווייסע האַנט ברעכט שוואַרצנס רוקן,
ער שטייט פאַרשעמט, דעם קאַפּ געבויגן,
און ווייען אין זיין האַרצן צוקן.

אין קאַנגאַ ביי אַ פּרישן ברודער-קבר,
וואו עס שרייט-אַרויס לוממבאַס בלוט,
ער שטייט און פיבערט מיט אַיעדן אבר,
און קול זיינס צאַרנדיק, עס רופט.

אין מזרח, מערב און אין דרום,
וואו נאָר אַ פּרייהייט-רוף, ער שאַלט,
אייב לינקאַלן שמרעקט אַהין זיין אַרעם,
און זוניק שיינט זיין העל געשטאַלט.

1962

די באלאדע קעגן קריג

דער זינגער איז שוין אלט און בלינד,
ער ווערט געפירט פון א שפראצלינג-קינד
און וואנדערט-אום פון הויז צו הויז
און אלע הערן זיין באלאדע אויס.

* * *

איז אוועק א פאלק סאלדאטן
מיט קאנאנען און הארמאטן ;
מיט קאקארדעס און שטיוולעטן ;
מיט מעדאלן און עפאלעטן ;
מיט ליאמפאסן און גאלון
און א פענדל הויבנאָן.

האָט מען געשיקט א פאלק קאָזאָקן
אויף די אַדלער-פערד וואָס קנאַקן ;
מיט די פיקעס און קינזשאַלן ;
מיט די שווערדן וואָס זיי שטראַלן ;
מיט טשאַפּרינעס און פאַפּאַכעס
און א געשריי וואָס יאָגט א פּהד

האָט מען באַפוילן די סאַלדאַטן,
האַבן זיי געשאַסן פון האַרמאַטן,
און געצילעוועט מיט אַ טראַך,
אויף טשאַפּרינע, אויף פאַפּאַך,
און צעשאַטן איבער דר'ערד,
שטיק קאָזאָקן, שטיקער פּערד.

האָט מען באַפוילן די קאָזאָקן,
האַבן זיי מיט שווערד גענומען האַקן
און מיט דעם רויך פון רעוואַלווערן
אויסגעלאַשן אויגן-שטערן,
און אויף די פיקעס „נאַשטוכי“
אויפגעהויבן קעפּ און קני.

האָט מען געשיקט די סאַניטאַרן
מיט אַ געקלאַנג און מיט אַ ליאַרעם,
מיט נאַסילקעס און באַנדאַזשן

און געטראָגן ווי באַנאַזשן —
הויפּנס לענדן, הויפּנס הענט
און די פּאַן וואָס אָפּגעברענט.

זיינען געלאָפּן מאַמעס-שוועסטער
מיט אַ יאַמער-וויי דעם גרעסטן
און פון שלאַכט-פעלד, — דעם געלעגער,
אויפּגעקליבן שטיקלעך אבר,
און די טאַטעס און די ברידער,
טיף געגראַכן קברים-גריבער.

און די קינדער הונגעריקע ליגן,
קיינער טוט זיי ניט פאַרוויגן,
קיינער ברענגט זיי ניט קיין מילך,
קיינער טוט ניט אָן קיין שיד,
קיינער בייט-ניט-איבער העמד,
קיינער נעמט ניט אויף די הענט.

און די זון האָט זיך פאַרבאָרגן,
ווייל ניט אָנצינדן דעם מאַרגן,
ווייל ניט שיינען, ווייל ניט בענטשן,
וואו געקוילעט ליגן מענטשן,
וואו גאַטס שלום-בויגן
פינצטערט אין די טויטע אויגן.

בלויז דער זינגער בלאַנקט-אום,
און זיין גיטאַר זי ווערט ניט שטום:
„פאַר די קליינע קינדערס וועגן
הערט-אויף טויט אויף שלאַכטן לייגן.
טראַגט אַהיים די ליבע גיך,
ברענגט צוריק די זון און ליכט.

* * *

דער זינגער איז שוין אַלט און בלינד.
ער ווערט געפירט פון אַ שפּראַצלינג-קינד,
און וואַנדערט-אום פון הויז צו הויז
און אַלע הערן זיין באַלאַדע אויס
פון די פינצטערע און בייזע צייטן,
ווען די ליבע האָט געפעלט ביי לייטן.

1962

לידער וועגן שלום

(געווידמעט דעם שלום־קאנגרעס)

(1962)

אין לאַנד פון מזרח

אין דעם לאַנד פון מזרח,
וואו די זון גייט־אויף,
קומען זיך די פעלקער
שלומדיק צונויף.
ברענגען פריד־באָגערן
פון זייער הויזגעזינד.
דיכטער, דענקער, שאַפער
ברענגען אַנזאָג האַרבן:
„דערלאַזט נישט, אַז די וועלט
זאָל פון אַטאָמען שטאַרבן!“
גרייז און יונגלינג,
מוטער און איר קינד,

אַ מאַמעס קלאַג

וואָלט איך פליגלען צוויי געהאַט,
געפלוּיגן וואָלט איך ביז די הימלען
און אויסגעקעמפט אַ רואיק אַרט
פאַר מיין הויזגעזינד צו דרימלען.
צעשמערט איז איצט מיין שטילע נעסט,
געפאלן איז דער שפויכלער־שייער,
געקומען זיינען ביזע געסט
און ברענגען לאַנד מיט צונגען פייער.
געזוכט וואָלט איך אַ בלויען באַרג,
ערגעץ אויף אַ גרינעם אינדזל,
וואו ס'איז די זון מיט פרייד ניט קאַרג
און שפרינקלט היים מיט גאַלדן פינדזל.
וואו בלום און פויגל, פיש און רינד
אין פרידן שפינען זייער הלום;
וואו מאַן און פרוי, גרייז און קינד
זיך גריסן בלויז מיט שלום.
וואָלט איך פליגלען צוויי געהאַט,
געפלוּיגן וואָלט איך ביז די הימלען
און אויסגעקעמפט אַ רואיק אַרט
פאַר מיין הויזגעזינד צו דרימלען.

יוגנט־געבעט

אמאמישע פייגל פארשטעלן דעם הימל,
אמאמישע פיש אין די ימען,
אמאם-משערעפאכעס צעטרעטן דאָס בלימל,
פארטיליקן קינד מיט דער מאמען.

א, עפנט דעם הימל פאר אַדלער און לערכע,
גיט פרידן צוריק צו די טויבן,
גיט פרייהייט צוריק די גערעכטע.
גיט פרייד אָפּ די מאמעשע אויגן.

דער דיכטער דערציילט

פארוואונדעטע העלדן זיך קערן אַהיים פון דער שלאַכט
אין אַ זילבערנער שוף מיט אַדלער-פליגל,
וואָס זינגעוודיק הויכט אין לבנהשער נאַכט
און שאַטנדיק שווימט איבער ימישן שפיגל.

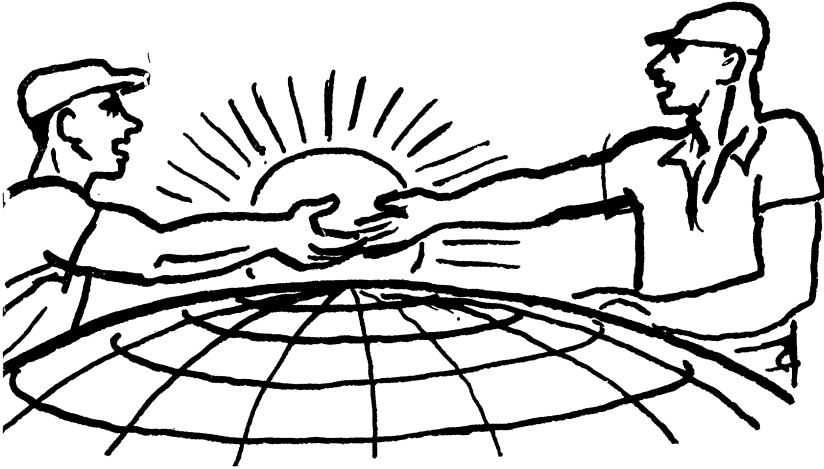
דער פילאָט וואָס פירט די שוף אַזוי גיך
קוקט מיט נייגיר אין מאַרגן וואָס טאַגט
און רעדט צו די אַנדערע נאַענט צו זיך
און מיט ווייטיק אין האַרצן ער זאָגט:

כ'בין אָפּט געפלוּיגן צו צילן פון טויט
און פעסטונגען-שמעט מיט פולווער געריסן,
נאָר קאַיאָר האָט נאָך קיינמאַל אַזוי נישט געבליט
מיט ברעגן און בערג וואָס באַגריסן.

דאַרט ערגעץ אין טאַל, ביים טייכל-באַריר,
אין דעם שטיבל אין זוניקע פלאַמען,
וועל איך לאַנדן מיט האַרץ אין אַן אַפענער טיר
און פאַלן אין די הענט פון מיין מאמען.

ס'האַבן הונדערטער שלאַכטן מיין וועזן געשפלימערט
און דעם בלוטיקן טויט געזען האָט מיין בליק,
נאָר קיינמאַל מיין האַרץ האָט אַזוי נישט געצימערט
אין דערוואַרטונג פון היימישן גליק.

מוז דער נעכטן פארבלייבן א בלוטיקע נאכט
 און פרידלעכער מאַרגן בלויז חלום?
 א, ברידער, זאל זיין שוין א סוף צו דער שלאכט!
 לאמיר ברענגען אהיים איצט דעם שלום!

שלום־קעמפער

דער פרידן־גייסט פון פאריזער „לאַ קאַנקאַר“
 האַלדזט דעם דענקער פון טראַפּאַלגער סקווער
 און דער שאַפער פון דער „באַכי יאַר“
 קוישט דעם באַרד פון טשיליאַנער בערג.

דענקער, דיכטער, וואונדער־שאַפער,
 מענער, פרויען פון פאַבריק,
 געקומען זיינען אויסקעמפן דעם שלום,
 פאַרויכערן דאָס לעבן און דאָס גליק.

און די זון אין לאַנד פון מזרח
 שיינט מיט ליבשאַפט און בטחון:
 „עס וועט די מענטשהייט בלייבן לעבן,
 באַגליקן שלום מיט נצחון!“

אין ווירבל-שטראָם פון לעבן

(לידער פון שפיטאָל)

אין ווירבל-שטראָם פון לעבן
געשוואומען בין איך ברוסטיק
און ס'האַט סטיכיע מיר געגעבן
געזאנג וואָס אַמעמט לוסטיק.

מיין קלאַפּטער האָט צעשאלט
דאָס ליד פון זיין און ווערן,
ווי הירש אין פרייען וואַלד,
ווי לערנע אין די ספּערן.

און האָט דער שטורעם זיך צעשפילט
און אויסגעגאַסן ווילדן צאָרן,
אין רו-געצעלט האָט ליב געהילט
פריינטשאַפטס ברענענדיקער דאָרן.

און ווען מיין כרוסט וועט ווערן מיד
צו שניידן ווירבלדיקע שטראַמען,
די פרייד פון פרידלעכן געמיט
וועט מיר אין שטורעם-ליד דערמאַנען.

אַ מזלדיקער זיווג

אויגן

זיי זיינען ביידע זיך באַשערט,
אַ מזלדיקער זיווג —
ער האָט זי גארנדיק באַגערט
און זי האָט אַפּערדיק באַוויליקט.

און פרייד באַגלייט די טריט
פון זייער שותפותדיקן גייען.
אין יעדן קנאַספעדיקן בליט
קוועלט זייער זיין אין צווייען.

אין פריינטשאַפטס בליק,
אין ליבשאַפטס שמייכל
איז דאָס פאַרבאָרגן גליק
פון אייביק-בליענדיקן היכל.

און ווען אַ טויענדיקע טרער
צעפינקלט אַפּלדיקע אויגן,
דער מיניענדיקער פרייד-באַגער
שטראַלט ווי דער רעגן-בויגן.

אייביקייט

ביים פעלזן-ראנד, ביים סוף-באריער,
וואו לעבנס שטראם יאגט ראש און העל,
מיט ברוכווארג פון לכנות און פון זונען,
בלויז פארשטאנד דערבענקט באגער,
אז טיפער תהום איז בלויז א שוועל
צו נייע ספערן און צו נייע זונען.

דעם מענטשנס זיין

אין אנענדלעכקייט פון זיין און ווערן
די זון איז בלויז א מארגן-שטערן,
געדאנק איז בלויז א שטראל-געוועב,
געזאנג איז בלויז אן אטעם-רעג.
דאך אין געדעכעניש פון ליכט און ספערן
דעם מענטשנס זיין וועט ניט פארגעסן ווערן —
זיין פארבן-גלאנץ אין אלע בליטן;
זיין פליגל-זשום אין אלע סאטאליטן;
זיין שמייכל-אויג אין אלע ווייטן;
זיין הארץ-געזאנג אין אלע צייטן.

טאג, נאכט און מאָרגן

דער טאג פארט אויף רעדלעך
אין ליילעכער געהילט.
די קלאג זינקט פאמעלעך
איינגעשלעפערט, איינגעשטילט.

די נאכט ליגט אין קרענק,
אין ווייען און אין זארגן.
בלויז דער ווילן ער בענקט
נאך א ליכטיקערן מאָרגן.

דער פרימאָרגן ער איז לויטער
פון די נעכטיקע טעג
און די זון, זי איז רויטער,
אויפן היימישן וועג.

7.

לידער פון ישראל

(1962-1959)

אויף פליגלען פון פרילינג

אויף פליגלען פון פרילינג,
מיט ווינט פון אפריל,
כ'בין געקומען צופליען
אין נאכטיקער שטיל.
דער לופט-פעלד באלויבטן,
די שטאָט ווינקט מיט שויבן,
און די כרמלער הויכן
צינדן קרענצעלעך טרויבן.
די שטיבער זיי גלאַנצן
צווישן גערטנער אין שאַטן,
דער ריח פון מאַראַנצן
פאַרשיכורט דעם אַמעם.

היימישע ערד

עס שמעקט דאָ מיט היימישער ערד,
ווי די גערטנער און טאַלן פון דניעסטער,
און דאָס האַרץ דיינס באַגערט
זיך באַהעפטן מיט ברידער און שוועסטער.

מעג פרעמד זיין דער שמעכיקער סאַבראַ,
ניט היימלעך דער שטויב פון כאַמסין,
די רייד וואָס דער כנעני צעדברט,
דער צוואַנג-קלעם פון קלערישן דין —

דאָך העלט אין קיבוץ האַרעוואַניע
און עס שטראַלט דאָרטן וועלמלעכער חלום,
אַז אין חיפה, אין יפו און דגניה
וועט נאָך פלאַטערן אחוה און שלום.

חיפה ביינאַכט

אַנגעצונדן שויבן-קרוין
אויף דיין הויך מיט שטיבער
און דער פאַרט ער דרעמלט איין,
זעגלען פלאַטערן אַנידער.

די לבנה זילבערט ים,
בערג צעפינקלטע זיך טוליען.
די פראַצע שלאַפט דאָרט איין,
לוםט הויכט אַן ערשט הוליען.

אַ, שטילע ווייסינקע מעראַסן,
אַ, נעסטן מענטשלעכע אין חלום,
זאָל אחוה-ליכט ניט בלאַסן,
זאָל קריג ניט שמערן אייער שלום.

אַלייען שלאַנקע

אַלייען שלאַנקע אוקאַליפטן
ציען זיך מיט נייע וועגן.
אַט לויפט אַ באַרג מיט צוויטן
און דאַלינע זיך לעגן.

און ווידער לויפט אַ צווייטער
מיט שלענגלענדיקע קאַרבן כביש
און חרמון באַרג, אַט גייט ער,
מיט שנייען אויפן קרויזש.

און אונטן שמייכלט דער כנרת
מיט אַוונטלעכען שקיעה-שיין.
ער האַט די זון צעהערנערט
אין זיין אַנגעפילטן כּוּם מיט וויין.

דער כרמל

ק י ס ר י ה

עס ליגט דאָ דאָס קייסערטום
נאַקעט, פאַרשטיינערט,
דאָס זאַמד ווייעט אום
און שאַנעוועט קיינעם.

איר וועט שוין, קיסרים,
דאָ מער נישט בלענדן,
דאָס פאַלק, וואָס איז אַרעם,
וועט איר נישט פאַרלענדן.

איז ליגט-זשע אַנטיקן
און זאַמלט-אָן שטויב,
בלויז מייסטער וואָס גליקן
פאַרדינען די לויב.

דער כרמל שפיגלט זיך אין חיפה,
און חיפה שפיגלט זיך אין ים,
און די זון מיט פרייד אַ שפע
באַשטראַלט זיי מיט איר פלאַם.

די שיפן קומען אָן מיט רויכן,
די באַן לויפט אָן און ראַשט,
און מענטשן קלעטערן צו הויכן,
שטייען באַצויבערט און באַראַשט.

און דער חרמון פונדערווייטנס
שמייכלט מיט די ברעמען שניי,
און דער ירדן, ווי פאַרצייטנס,
מורמלט מיט זיין העלן גיי.

נ צ ר ת

מען זאָגט, עס איז הייליק דער וועג
וואו דער נביא איז דאָ געגאַנגען,
און אז די אלטע פאַרגאַנגענע טעג
שוועבן דאָ אום מיט געזאַנגען.

איך זוך אין געזיכט און אין אויגן,
אין בעטלערשן ציטער פון הענט,
צי איז נאָך פאַרבליבן דער גלויבן,
צי טליעט אַ פונק וואָס געברענט.

איך גיי צווישן נויט און ראַכטיגן,
איבער הורבות מיט שילדן באַשטעלט,
איבער וועג פון דעם מענטש וואָס געליטן
און געטראַגן זיין האַרץ צו דער וועלט.

צווישן פעלדער דערהויבן,
ביים קיבוץ שיכון,
צווישן ברויטן און טרויבן
זעען קברים זיך אָן.

טאַפּאַז-בלויער, כוואַליקער קרייז
צווישן ברויז-גרינע בערג,
מיט דערפער צעשפּרינקלטע וויים,
מיט גאַלדענע פעלדער ביים ברעג.

דאָס זיינען בלויז ווענט
און לעכער אָן שויבן.
דאָ געבויט האָבן הענט
און גענעסטיקט דאָ טויבן.

כיי דגניה הויבט אָן צו רינען
מיט זילבערנע שטראַמען דער ירדן
און דרום-צו טוט ער געפינען
די שטיינערנע היילן און קארבן.

געהערשט האָט דאָ צאַרן,
דער קריג האָט געברענט,
זיינען קינדער פאַרוואַגלט געוואָרן
און איינזאַמע שטייען די ווענט.

און ווייט איבער עמק באַזעצטן
עס שמייכלט פון דאָרטן דער ים,
מיט עכוס פּישער-פּאַנג נעצן,
און היפהם וואַרשטאַטן אין פּלאַס.

צ פ ת

דער הימל הענגט לויטער, העל,
איבער בערג, איבער מאַלן,
און שיינט אויף די שטיבער, וואָס הויבן.
די ווייסנקע שטיבער געטינקעוועט געל
שלאַנקען מיט גרינע קופּאַלן
און פּאַלן מיט געסלעך וואָס טויבן.

אַ כאַבראַ מיט ווינטיקן שויבער
גייט נאָך סטיליוואַטע געשטאַלט
פון באַ'פיאה'טן, באַרדיקן זיידן,
און גילדינער, שטויביקער צויבער
פּלאַטערט זוניק צעשטראַלט
און קוועלט אָן פון ביידן.

מ ת ו ל ה

און ווער ווייסט, צי עס דראָט
נישט קיין אויפרייס פון מינעס.
פון זייטן רייפט ווייץ,
ארום בליט דער קאַרן.
אַ, שיקזאַל, נישט רייץ,
אַ, מענטש, היט דיין צאַרן!

עס דרימלט דער דאַרף
ביי לבונזשער גרענעץ,
ס'בלאַנקען וואַלקנס, ווי שאַף,
איבער חרמון, וואָס גענעצט.
בלויז איך שטיי ביים דראָט,
וואָס טיילט-אַפּ מדינות,

ת ל א ב י ב

ווער האָט אויסגעחלומט אַט-די ווייסע שטאַט
צווישן געלע זאַמדן און דעם בלויזען ים?
אַ טרוימער פון דניעסטער און דעם פּרום,
פון שוואַרצערד און זוניקן באַשטאַן.

ציען זיך די גאַסן, ליקן, וועגן
צו דעם שליאַך, וואָס טראַגט זיין נאַמען,
און ווי פּרישע בליאונג נאָך אַ רעגן,
טורעמען די דירות ווי די שוואַמען.

פּאַנאַמע, קעפע, שטריימל און קעפּיע,
לאַנדווירט, סוהר, אַרבעטער און למדן,
און די זון אין גליבערדיקער שקיעה
באַשמראַלט אַאַזים צווישן קופּעס זאַמדן.

י ר ו ש ל י ם

פון העכסטן שטיינערדיקן טורעם
זע איך ביידע טיילן שטאַט.
אַט שמרעק איך אויס דעם אַרעם
און ריר אַן גרענעץ און זיין דראָט.

די נייע אויפגעבויטע טייל
העלט מיט ווייס און בלי פון גרין;
די אַלטע — מיט קופּאַל און הייל
רוט אַנדרימלט אין באַמסין.

פאַרוואָס האָט האָט די שטאַט צעטיילט?
נאַכוואָס די וועכטער מיטן שטאַל?
און שיר השירים האָט דערציילט,
אַז ליבע האָט געזונגען דאָ אַמאַל.

פון באר־שבע ביז סדום

פון באר־שבע ביז קיין סדום
בלאזט אַ כוואַליענדיקער זאַמד.
מען הערט נישט קיין וואַסערן־שטראַם,
מען זעט נישט קיין פעלדער אויף לאַנד.

בלויז בעדואינער דאָ ציען
מיט קעמלען און גרויע לעמער,
און ביי ברוניםער טרוקענע קניען
פאַרן טריף, וואָס פאַרבליבן אין עמער.

נאָר אַט טוט פון ווייטן אַ גרין
מיט אַ פעלד פון אַ ייִדישן ישׁוב.
זיי קומט אַן אַזויס אַהין?
אינדער־אמת'ן? צי צויבערט דער כישוף?

פּוּרִים אִין עֵינ־הַשׁוּפֵט

קום, שופט, און זע —
דיינע קוועלנדיקע קוואַלן.
אויפגעגאַנגען דער פאַרזיי,
אויגן קינדערשע — זיי שטראַלן.

אויף אפרימס שיינע בערג
קוויטלען די געצעלמן,
עולים ברענגען זייערע ווערק
פון אלע עקן, וועלמן.

און זיי טראַגן שלח־מנות,
פרייד און פורים־טריט.
נעם־זשע, שופט, די מתנות,
זאָג דער וועלט: „עס בליט!“

געזאַנג פון קיבוצים

פון דעם ים־פאַס ביזן ירדן,
פון כנרת ביז אילת,
בלאַנקען מער ניט קיין נאַמאָדן,
קעמלען ציען נישט קיין לאַסט.

וועגן שטראַמען דורכן גערטנער,
כביש'ן קלעטערן דורך גרין,
און פון מאַל און הויכע ערטער
גאַלדיק העלן קיבוצים.

פליער שוועבן אין די רוימען,
ימלער האַרעווען אין האַפּן.
כאַנערן לאַזן זיך נישט צוימען,
הענט ציען זיך צו שאַפּן.

דגניה

איך האָב געזען דעם סירישן מאַנק
א פאַרגליווערטן שטיין אין דיין טויער —
אן איבערגעבליבענער צייכן פון קאַמף,
פון מענטשלעכן מוט קעגן לוייער.

און דאָרט איבער זוניקע שטרעקעס פון פעלד
האַט דער טראַקטאָר געלאָזט זיך אין גאַנג,
און פון שול-הויז מיט פענצמער באַהעלט
האַט דערהערט זיך דאָס קינדער-געזאַנג.

איך האָב באַטראַטן די צעבליטע אלייען
פון דיין שיינעם נאַטור-אינסטיטוט,
און געקומען צו די שוועלן,
וואו דער מאַנק א פאַראַנקערטער רוט.

קיבוץ לוחמי־הגיטאות

ווייסט איר, קינדער, קליינע סאַברעס,
פונדאָנען מאַטע-מאַמע שמאַמען?
פון די געטאָ-קאַמפן האַרבע,
פון די רייען פאַרטיזאַנער.

און ווען מאַמע זינגט מיט טרויער:
„ליו־לינקע-ליו־ליו“ ביים וויג —
ס'איז דער זיידע-באַבע דויער,
ס'איז פון נעכטן — שטיקל גליק.

און ווען מאַמע זינגט פון סאַכע
טרייבנדיק דעם טראַקטאָר-גאַנג,
ווייס, ס'איז אַ ירושה-ברכה,
ווייס, ס'איז אַכותדיק געזאַנג.

ת ל ח י

איבער בערג זיך צעשריגן
האט דער לייב פון גראנימ.
מ'האט געשמערט דאָ דעם פרידן,
שטייט ער גרייט און ער ברילמ.
און עס ווייסן די פעלדער,
עס געדענקען די טאָלן.
עס זיינען געפאלן דאָ העלדן,
פון דער שהיטה פון שמאָלן.
און דער פאָסטוך מיט רינדער
קלעמערט-אום און ער היט.
אויך ער איז שומר אַצינדער,
ווי דער לייב פון גראנימ.

י ד מ ר ד כ י

ביי עגיפטישער גרענעץ, ביי עזה,
צווישן דראָטן און לויערנדיקע גריבער,
שטייען טורעמס באַוואָפנט מיט העזה
און דראָען שפייכלער און שטיבער.

און אינמיטן פון בליענדיק צוויט
שטייט דער פעלד-מאַנומענט,
מיט מרדכי אַנילעוויטשם געזיכט,
מיט פאַרביילמע, העלדישע הענט.

און טאַמעס און מאַמעס און קינדער
רוען אין קרייז פון זיין שאַטן,
און טרוימען, אז צייט זאָל זיין לינדער,
אז שניט-צייט זאָל זיין געראָטן.

ד ל י ה

געקומען זיינען טענצער צום פאַרמעסט
און ס'שפילן די פלייט און די פויק.
און בלאַנד און ברוין און אַלע געסט
שפיגלען זיך — אויג-אין-אויג.

הענט פאַרוואַרפענע אויף אַקסלען,
פּים צעווייעטע אין ווינט.
און די קרייזן וואַקסן, וואַקסן
און די לבנה שמייכלט לינד.

און דער כרמל און דער באַרג תבור
און די קליינע בערגלעך אויך
וויגן זיך אין יובל-כאַר
שוועבן מיט די פאַקלען-רויך.

י ד - ח נ ה

צווישן קיבוץ אין ירדנשן שטעטל
שפראצט א יונגער געקרייזלטער וואלד
אויפן נאמען פון יוליוס און עמל,
קרבתות פון האס און פון גוואלד.

מיט מוט און מיט שווייסיקער מי
געכאוועט דעם וואלד האבן הענט,
געטריבן דעם שונא פון טיר,
ניט-פארגינער — פון היימישע ווענט.

און צוזאמען מיט וואלד וואקסן קינדער
פארהיטע פון נויט און געפארן,
און געדענקען זיי וועלן דעם וואונדער
פון דער העלדישער חברה ביים ירדן.

אייערע שענסטע בלומען

אייערע שענסטע בלומער, אייערע מענטשן,
אויפגעגאנגענע אויף זומפ און זאמד,
זוימען פון די ווייטסטע קאנטינענטן,
אנגעטראגענע פון שטורעם און פון דראנג.

די פיאלקע פון די פאדאליער טאלן;
דער לאנדיש פון די אנדער-בערג;
איראפאליער טולפן, יענקי גלאדיאלן,
דער יאסמין פון מאראקאנער עק.

און זיי קוויטלען זיך און רויטן,
און זיי צווייטן אין דעם בלויען רוים.
זייער זין — באגאלדיקט ברויטן,
זייער ליכט — באזילבערט טרוים.

חנהלע פון אשדותיים

פון קיסריהם פעלזיקע רואינען,
פון צווישן פישער-קיבוץ שטאם,
אויפגעגאנגען אין באגינען
איז חנהלע פון אשדותיים.
און אויף פליגלען צוויי געטרייע
אזעק איז זי קיין בודאפעסט,
קלייננווארג ראטעווען פון פייער
און ברענגען זיי צו זיך אין נעסט.
ווען די נאצים האבן זי געפאנגען
און דערשאסן אין דער נאכט,
איז איר נשמה אויפגעגאנגען
און באלויבטן פארטיוואנען-שלאכט.

ג ב ע ת י

אויף ירושלימער בערג און אין טאָל
באזינגט אים דאָס פּאַלק אין זיין לאָר.
זיין בליק איז נאָך בלוי ווי דער שטאַל
און פאַרסמאַליעט די רויטלעכע האָר.
נאָר היינט טרייבט ער טראַקטאָר אין פעלד
און שניידט-אָפּ דעם גאַלדענעם קאַרן.
ער וויל שוין נישט זיין מער קיין העלד,
וויל פאַרגעסן דעם אַמאַליקן צאַרן.
און פרעגט מען אים וואָס איז זיין חלום,
און וואָס איז זיין צוקונפֿט-באַגער,
זאָגט ער : „גיט מיר דעם שלום
און ווישט אױס פון יתום די טרער“.

א ל י ש ב ע

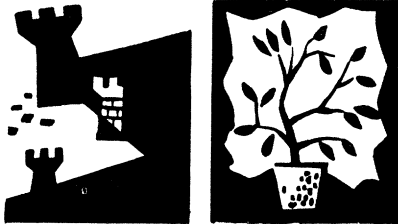
ווי אַ פּלאַטערדיקע, ווייסע מעווע,
ווי אַ וואַנדערנדיקע קראַנקן-שוועסטער,
גייט איבער די ישובים אלישבע
און לינדערט וואו די גויט איז גרעסער.
עס קענען זי די קינדער פון מתולה
און די גרויע זקנים אַרום צפֿת,
פאַר פרויען-טימנער אַ נחמה,
אַ שטראַל פאַר יעדן קיבוץ-יאַט.
אויגן בענטשן זי אין באר-שבע,
ווען זי לאַזט זיך צוריק אין וועג :
„גאָט, באַהיט דיין אלישבע,
ברענגען זאָל זי גוטע מעג“.

ו ר ד י

אינדערפרי ראַמט ער שטאַלן
און קעמט-אויס די געפּלעקטע קי,
אין אַוונט די אויגן זיינע שטראַלן
און געזאַנג זיינס טוט אַ פּלי.

זיין צימערל מיט בלומען און מיט ביכער
און אויפן טישל ליגט זיין פּלייט,
און ער גייט-אום רואיק-זיכער
און באַפּליגלט זיינען זיינע רייד.

און אין קרייז פון גרינעם קיבוץ
זינגט ער אויס זיין פּרייד-געמיט,
וועגן דער מי וואָס ברענגט אַ נוי,
וועגן דער רו וואָס שאַפט דאָס ליד.

פ ר י ד ל

ביי חצורם חרובע ווענט,
אין קיבוץס יאַלאַווע-וועלדל,
ליגט אין שטיין-מאַנומענט:
„פּריידל — דאָס בראַנזווילער מיידל“.

געקומען איז זי פון קאַנאַרסי,
אין פעלזיקן עמק אַרײַן,
און מיט באַרוועסע פּיס אירע ווייסע
אויסגעטראָטן דעם רויטלעכסטן וויין.

און אין קיבוץ די וויינשטאַקן שטייען,
און עס קלינגט דאָרט איר ליד,
און די זעלבע צוויי גריבעלעך חן
ביי איר פּריילעכער טאַכטער שולמית.

דער פאסטן־קריגער

ער האָט געפירט אין קאמף די לייבן
און איבער נגב — „פוקס־ברייגאדע“.
היינט פירט ער רינד און לעמער
און קלעמערט מיט זיין ציג־פלעיגאדע.

ער טראַגט שוין מער נישט קיין כלי־זין,
קיין באַפעלן, טורן, מוזן.
מיט זיין פאסטן־שטאָק אין האַנט
ער זוכט בלויז פרישע גראַזן.

און זיין סטאָדע, ווי די קינדער,
עסט און שמעקט די גרינע זעט,
און דורך אויסגעהוילטער דודע
שפילט ער אַוונטדיק געבעט.

ד א ו ד

אין טבריה, ביים ברעג פון כנרת,
אין קרייז פון אַראַבישער עדה,
כ'האַב געהערט ווי דאָד האָט גערעדט,
דער דיכטער אין אַרבעט־קליידער.

מיט פינגער פאַרברענטע פון בלוי,
מיט עלנכויגנס דרוק־פרישן טינט,
ער האָט געזונגען פון זיין אויף־דער־פריי,
און געקריגט קעגן קליינעם פאַרדינסט.

און באַגלויבטע זיי האָבן פאַרנומען
דאָס באַפליגלטע וואָרט וועגן פרידן,
וועגן הייליקער צייט וואָס וועט קומען
צווישן פעלקער — אַראַבער און יידן.

די פאָן פון שלום

און יצחק בעט ביים ווייב און קינד :
העלפט מיר אויסשטרעקן די האַנט,
און תפיק מיט זיין הויזגעזינד
ברעכן אויפגעשטעלטע וואַנט.

און יצחק איז אַ ייד
און תופיק אַן אַראַבער,
גאַר ביידע וואוינען אין תל-אביב
מיט קינדער, אייניקלעך און ווייבער.

און יצחק שטרעקט אַריבער האַנט
און תופיק נעמט זי אָן,
און איבער שטויב פון ברוגז-וואַנט
עס פלאַטערט שלום-פאַן.

איז ווי-זשע קאָן מען ברוגז זיין
און שטענדיק אַנפירן דעם קריג,
אַז פענצטער קוקן העל אַרײַן
און קינדער האָבן זיך גאַר ליב.

שלום עליכם אין די בערג פון אפרים

אין די בערג פון אפרים
אין עין-השופט
האָט דער פורים צעטאַנצט זיך
ביז קאַיאָריקער שפּעט.

און דער ייד און אַראַבער,
דער רום און פראַנצויז
האַבן באַל-מאַססאַראַד
דאַרט געטאַן אַ צעברויז.

און אַראַבער אין פלוידערן,
אין שוואַרצע אַבאיעס,
זיי זינגען און טאַנצן
און מאַכן האַוואיעס.

טימנער יידן, רומענישע עולים,
יענקים אין האַליוואוד גלאַנץ,
פאַרוואַרפן הענט, צעהוליעט פים,
אין אַ קאַסרילעווקער טאַנץ.

און זקנים און יונגען
און מאַמעס און טעכטער,
זייער הילטיק געלעכטער
הויכט ממש די דעכער.

אַט גייט שלום עליכם,
אים פירט שמעון-עליע,
און אַ חסיד אין שמריימל
פירט אָן די קאַפעליע.

און הויך איבער זיי,
איבער בערג פון אפרים
לאַכט-מיט שלום עליכם,
פאַר שלום, לחיים !

און עס שפּרינגט מאַטל פייסום
אין מונדיר פון אַ וועכטער,
און טביה דער מילכיקער
מיט ווייב און די טעכטער.

8.

געזאנג פון פעלקער

(1960)

פון סאָוועטישן פּאַלקלאָר

גאַלדענע אוקראַינע

(119 אוקראַיניש)

גאַלדענע אוקראַינע,
לאַנד מיינס מיט אַ שפּע ברויט.
פאַר דיין קיום האָט דאָס פּאַלק
כלוט פאַרגאַסן און געליטן נויט.

זאַל זיין, ניט איין מאָל דיך געטראַטן
האַבן שונאס טאַנק און פּערד;
זאַל זיין, פּילצאליק דינע זין
געפאַלענע באַשיצנדיק דיין ערד —

נאָר נישט געלינגען איז די וויסמע פּיינט
איבער דיר צו קייכן;
מיר האָבן זיי דערטרונקען
אין שוואַרצן ים און דינע טייכן.

און אַצינד מיין לאַנד באַפּריימע,
ביסט אַנגעטאָן אין בונטע קווייטן.
און מיט טראַקמאַרן צעאַקערט
ברייטע פעלדער, לאַנקעס, בייטן.

מיט גערעטענישן גרויסע
איז באַרימט דיין אויפגעריכטע נויט.
גאַלדענע אוקראַינע,
לאַנד מיינס מיט אַ שפּע ברויט.

אָרויס אין פעלד דאָס גאַנצע פּאָלק

(119 מאלדאוויש)

גרינע בלעטער, פרוכטן גאלד,
ארויס אין פעלד דאָס גאַנצע פּאָלק.
ארויס אויף ערד דער אייגענער,
פאַר פּריצים מער נישט קיין געבויענער.
באַטראַקן ווילן מיר נישט זיין,
פאַר די גבירים שפּאַנען זיך נישט איין.
רייכע האַבן אונדזער שווייס געזויפט,
בייזער ווי סאַראַנטש אויף סטעפעס לויפט.
היינט געלויבט כלוין מי, און גאָר!
פוילע, גייט צום שוואַרצן יאָר!
צונויפלייגן מיר וועלן אלע מיען,
אַז אונדזער דאַרף זאָל זיך צעבליען.
זאָל אונדזער כּרודערשאַפט זיך מערן
און צום אַלטן לעבן זיך ניט קערן.

ווייסע גאלד

(119 אוזבעקיש)

ווי מיידלעך, וואָס ציען
דעם שלייער פון בליק,
עפן זיך, עפן.
ווי האַרץ וואָס דערקענט
געפונענעם גליק,
עפן זיך, עפן.

עפן זיך, עפן זיך,
ווייסניקע גאלד,
שנעלער זיך עפן.
די וועלט איז געוואָרן
אַ גאַרטן, מיין האַלד,
דו נאָר, זיך עפן.

גיט אַ קוק ווי שיין

(91 אורמוריש)

אוי, שוואַרצע סמאַראַדינע, שוואַרצינקע,
נאָך שוואַרצער זיינע מיינע אויגן.

אוי, שוואַרצע סמאַראַדינע, שוואַרצינקע,
נאָך שוואַרצער זיינען מיינע אויגן.

אוי, ווייסער שניי, אוי, ווייסער שניי,
נאָך ווייסער פון דעם שניי איז מיין טיכל.
אוי, ווייסער שניי, אוי, ווייסער שניי,
נאָך ווייסער פון דעם שניי איז מיין טיכל.

גאַלדענער פלאַקס, גאַלדענער פלאַקס,
נאָך גילדענער פון אים מיינע צעפּ.
גאַלדענער פלאַקס, גאַלדענער פלאַקס,
נאָך גילדענער פון אים מיינע צעפּ.

רויטלענדיקע עפל אין דעם גאַרטן,
נאָך רויטלענדיקער זיינען מיינע באַקן.
רויטלענדיקע עפל אין דעם גאַרטן,
נאָך רויטלענדיקער זיינען מיינע באַקן.

גרינע גראַזן אין דעם פּרילינג,
נאָך גרינער זיינען מיינע קליידלעך.
גרינע גראַזן אין דעם פּרילינג,
נאָך גרינער זיינען מיינע קליידלעך.

זיבנקווייטיק איז דער רעגנבויגן,
נאָך קווייטיקער פון אים מיין פאַרטוך.
זיבנקווייטיק איז דער רעגנבויגן,
נאָך קווייטיקער פון אים מיין פאַרטוך.

אוי, אויף דעם פעלד דעם קאַלכאַזנעם
גייט אַרום אַ טראַקטאָר און ער פּייפט.
אוי, אויף דעם פעלד דעם קאַלכאַזנעם
גייט אַרום אַ טראַקטאָר און ער פּייפט.

אוי, גיט אַ קוק ווי שיין
עס רודערט אים מיין ליבסטער.
אוי, גיט אַ קוק ווי שיין
עס רודערט אים מיין ליבסטער.

אויף יענער זייט באַרג ביי דער קרעניצע

(19 וויסרוסיש)

אויף יענער זייט באַרג ביי דער קרעניצע,
וואו עס פינקלען די וואַסערלעך טראַפנס,
נאַכגעגאַנגען איז די מאַלאַטילקע
אַ יונגע מיידל בינדנדיק סנאַפעס.

אוי, געבונדן האָט זי און געזונגען,
אַז ס'איז גוט צו לעבן אויף דער וועלט.
אויב ערלעך מען טוט נאָר די אַרבעט,
אויב פון אייגענער פראַצע מען קוועלט.

און אין ענטפער גערוישט האָבן ברויטן,
און פון זאַנגען געזונגען האָט ברויז:
אַז דאָס קאַלכאַזישע רייכע לעבן
שטראַמט פריידיק צו איטלעכנס הויז.

נאָר היינט איז אַלץ ניי,
יעדער פאַר און פאַרוואַס.
איך בין געוואָרן אַ מענטש
און אַריין אין קאַלכאַז.

גליקלעך געקומען איז לעבן
איז הויז און אין פעלד,
ווי אַן עפלבוים בליט
מיין שיינקייט און קוועלט.

איך געדענק און דערמאָן זיך
די פאַרגאַנגענע יאָרן:
קיין פרייהייט, קיין פרייד,
בלויז ניין, און ניט טאָרן.

ניט געהאַט האָב איך רו
פון פאַרטאָג ביז די שטערן.
כ'האַב געאַרבעט אויף פעלדער
ביז נעכט פלעגן טוואַיקע ווערן.

אונדזער לעבן ווערט באַנייט

(119 בוריאַטיש)

בלוי און רויטע בערג
 דאָס געלע בלימעלע באַצירן.
 דאָס שיינע מיידל
 טוט אין אוריינגלעך זיך צירן.

באַרגיקער וואַלד — דער בעסטער,
 פון אים כ'בוי אַ הויז זיך אין גראַז.
 די באַלשעוויסטישע מאַכט האָט געזיגט,
 כ'זועל דער ערשטער אַריין אין קאַלכאַז.

עס בליען בלעטער אויף די צווייגן,
 די ביימער האַבן זיך באַנייט.
 די מענטשן האַבן זיך פאַראייניקט,
 אונדזער לעבן ווערט באַנייט.

וואוהיין זשע פליסט אַנגאַראַ טיך ?
 צום בלויען ים זיך יאַגט.
 וואוהיין זשע שטראַמט דאָס פאַלק ?
 אין קאַלכאַז אַריין זיך טראַגט.

פון אונדזער ליכטיק, רויטן פלאַם,
 ווערט אפילו דער גראַניט פאַרלענדט.
 פון דער סאַוועטישער זיגערישער פאַן
 ווערט דער יאַפּאַנער פיינט פאַרבּרענט.

אויסוואל

(19 ארמיאניש)

איך האב אן אויסגעצירטן שייער,
דארט מיין פערד ער פילט זיך פרייער.
איך וויל ניט חתונה מיט קולאקס זינדל,
ער איז אלץ וואס אין דער קארט,
לאנגע וואנציעס און א מיאוסער,
רויט און שמעכיק איז זיין בארד.

פרייען זיך מיין פערדס פאדקאוועס,
ווען איך צערמל אים און כאווע.
איך וויל נישט גיין, און וויל נישט גיין
מיט סוחרישן בונאק.
בלויכע צורה, רויטע נאז,
זיין נשמה א פיאטאק.

איך טראג א קליידל ציכטיק, ריין,
איך טראג מיין ליבע פאר זיך אליין.
פאר גלחל איך וויל נישט גיין —
ער זינגט מיט קוויטשיקע פאלצעטן,
ער שאכערט ליכט פאר שמארק געטראנק,
ווען ער טוט נאר גאט אפבעטן.

ווער-זשע איז ליב און ווער איז שוין?
פאר וועמען וועסטו א כלה גיין?
איך וועל גיין מיט דעם טראקטאריסט,
מעסט אים ניט מיט יענע מאסן!
שווארצע אויגן, קיין געגאלט,
א יאט א וואוילער איז מיין חתן!

נורידזשאן

(טורקמעניש וויגליד)

ביסט געקומען אויף דער וועלט אין פּרילינג,
ליכטיק-פּנימדיקער נורידזשאן.
ביסט פון האַרצן מיינס דער ליבלינג,
שיין פון מיינע אויגן, נורידזשאן.

נאָך דעם ווינטערדיקן חושך --
מיט בלימעלעך און פייגל בליט דער לאַן.
דאָס באַליכטסטע קווייטל ביסטו מיינס,
נאַכטיגאַל מיין -- נורידזשאן.

די רעוואָלוציע האָט באַפּרייט
אינדזער לאַנד פון באַיאַ-כאַן.
עס רוישן מונטערע די שטראַמען
פון אונדזער טייך אַריק, מיין דזשאַן.

ביזע אויגן האָט געהאַט דער באַיאַ,
תּפּילות פּינצטערע דער מולאַ-מאַן,
היינט אַ נייער אַלף-בית אונדז לערנט,
זיי געלערנט, נורידזשאַן.

עס גייט אַוועק אַ יאָר נאָך יאָר,
זע נאָר וויפּל ביכער דאָרט פאַראַן.
און נאָך דיר וועט גיין דאָס פאַלק,
זי-זשע קלוג, מיין נורידזשאַן!

פאַראַן אַ לאַנד

(ביראַבידזשאַנער ליד)

פאַראַן אין ווייטן מזרח אַ פראַכטפול שטיקל ערד,
צווישן די בלויע טייכן ביראָ און בידזשאַן,
וואו לאַנקעס גרינע פאַר בהמות, שאַף און פערד,
און אייזן, קוילן, האַלץ און מאַרמאָר איז פאַראַן.

וועלן דאָרטן זיך משפחות יידישע באַזעצן
און פאַשען וועלן זיי דאָרט פעטע רינדער,
כאַפן וועלן זיי די זילבער-פיש מיט גרויסע נעצן,
און זאַמלען מילך און האַניק גאַלדענעם פאַר קינדער.

און בויען וועלן זיי דאָרט שמעט און דערפער,
אַ זייער גליק נישט ווערן זאָל פאַרלאַשן,
און זייער פרייד וועט סלינגען הויך און העכער
דורך זייערע קינדערס שיינעם יידיש לשון.

געזאנגען פון אַמעריקאַנער אינדיאַנער

(1963)

די שלום-ליולקע . . .

טו אַן די ווייסע מאַקאַסינען
פון הירשן-לעדער, קאַרע-פּאַדים.

טו אַן דריי פּעדערן, סוענעק,
דריי בּופלאַקסן האַסטו געפּאַנגען.
די שונאים דיינע ציטערן פאַר שרעק
און ס'לויבן פריינט מיט געזאַנגען.

אַרום דעם פייער, ווירדיק, הויך,
זיצן וועט דער הויפטן-שטאַנד,
און דער שלום-ליולקעס רויך
וועט גיין פון האַנט צו האַנט.

דער דונער-פּויגל פליט פאַרביי
מיט בליצן און מיט צאַרן,
אַן אַנזאַג ס'קומט אַ רעגן-שפּריי
און וואַקסן וועט דער קאַרן.

מאַרגן צירט מען אויס געצעלטן,
שייטערן עס וועלן ברענען,
אַרום דעם שכט אויסגעשטעלטן
וועלן טאַנצן די וואַס קענען.

פלעכט-אויס די צעפּ מינהאַהינע,
און פאַרב דיר צו דאַס פנים,

טשיפעוואָלידער

איך וועל גיין און רעדן
מיט מיין האַרץ-באַשערטער,
די אלמנה.

מיט מיין האַרץ-באַשערטער,
די אלמנה.
-:-:-

דו גלוסט אומזיסט
איך זאָל דיך זוכן.
די סיבה איז —
איך קום
זען דיין יינגערע שוועסטער.
-:-:-

צייטנווייז
באדויער איך זיך אליין,
בשעת דער ווינט טראַגט מיך
אַריבער דעם הימל.

-:-:-

די הימלען גייען
און נעמען מיך מיט.

-:-:-

פון יענער זייט העלפט
פון הימל,
דאָס וואָס לעבט דאָרטן
קומט און מאַכט אַ טומל.

-:-:-

איך האָב געטראַכט
דאָס איז אַן אַזערע-לון,
נאָר דאָס איז געווען
מיין געליבטנס
שיפלענדיקער רודער.

-:-:-

בשעת מיינע אויגן
זוכן אין דער פרעירי,
פיל איך דעם אַמעס פון זומער
אין בליענדיקן פּרילינג.

עס קומט צופליען
ווי אַ פּלאַטענדיקער פּויגל.

-:-:-

דער באַדן ציטערט
ווען איך בין גרייט אַרײַנקומען.
מיין האַרץ פאַרלירט זיך
ווען איך בין גרייט אַרײַנקומען
אין שאַלאַש פון גייסט ...

-:-:-

דער קלאַנג פון פליסענדיקע וואַסערן
קומט נעענטער צו מיין היים.

-:-:-

שיין ווי אַ שטערן
הענגענדיק אין הימל
איז אונדזער שבת-שאַלאַש.

-:-:-

וואָס דערציילט איר מיר ?
איך בין אויסגעצירט ווי די רויזן
און אַזוי שיין ווי זיי.

-:-:-

דער קלאַנג ציטערט און פאַרגייט.
ער איז פון פינף קלאַנגען:
פּרייהייט.

דער קלאַנג ציטערט און פאַרגייט.
ער איז פון פינף קלאַנגען.

-:-:-

וויין נישט
איך וועל ניט שטאַרבן.

-:-:-

ער מוז זיין זייער טרויעריק,
זינט ער האָט זיך אַזוי גענאַרט
און מיך פאַרלאָזן
אין דער צייט
פון מיינע יונגע טעג.

טעטאָן־סו לידער

איך שטיי
אין צענטער פון דער ערד,
דערזעט מיך!
אין ווינט-צענטער
שטיי איך,
דערזעט מיך!
א וואַרצל-היילונג,
דערפאר שטיי איך.
אין ווינט-צענטער
שטיי איך.

די זקנים זאָגן,
אז בלויז די ערד
בלויבט אייביק.
איר זאָגט דעם אמת,
איר זייט גערעכט.

בשעת די יונגע קריגער
זיינען פאַרכיי
האַב איך אים געזוכט.
איך בין נאָך אַלץ איבערראַשט,
וואָס ער איז מער נישטאַ.
צו דעם
קען איך זיך נישט צוגעוויינען.

א קול
וועל איך אַרויסשיקן:
הערט מיך אויס!
צום לאַנד,
אומעטום,
א קול
שיס איך אַרויס:
הערט מיך אויס!
איך וועל לעבן!

א וואַלף
באַטראַכט איך זיך.
נאָר איך האָב גאַרנישט געגעסן.
דערפאר
פון שטייען
בין איך מיד געוואָרן.
א וואַלף
באַטראַכט איך זיך.
אַבער די סאַוועס
רופֿן
און
מיך שרעקט די נאַכט.

פּאָנִי־לידער

דער דונער,
עס איז גוט!

געלער שטערן האָט מיך באַמערקט.
ווירקלעך, ער האָט מיר געגעבן
א שטאַרצנדיקן געלן פּעדער,
אַט דער געלער שטערן.

דער פּרילינג קומט.
איך קען דערשמעקן
די פאַרשיידענע דופּטן
פון די ווייסע פּלאַנצן
גענוצטע ביים טאַנצן.

געליכטע, עס איז גוט,
האַט ער געזאָגט.

פּאַפּאַגאַ-לידער

אַ ווייסער באַרג
שטייט אינמיטן מערב,
ער שטאַרצט אזוי פּראַכטפול,
עס פינקלט מיט ווייסע זיילן ליכט,
זיך נויגנדיק אַרונטער צו דער ערד.

רעדט נישט, רעדט נישט,
עס פאַלט אַ שניי
און עס דאַכט זיך, אז דער ווינט
בלאַזט אויף צוריקוועגס.

פּוכקע ווייסע פעדערן
שוועבן אונטער זון-פאַרגאַנג
און אַרום די ראַנדן
פון דער וועלט.

מאַרגן-שמערן איז אויפגעגאַנגען.
איך גיי אַריבער די בערג
און דעם ליכט פון ים.

יומאַנער-לידער

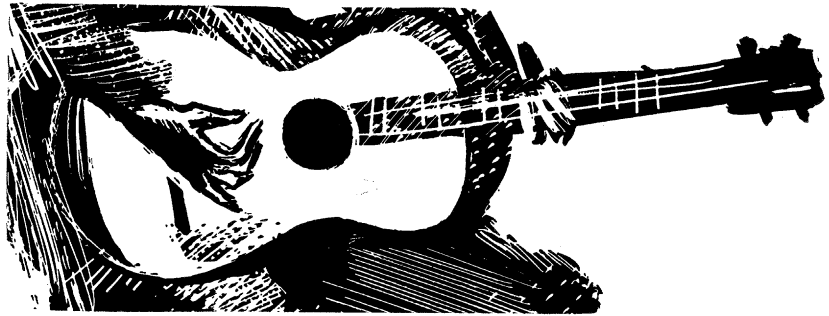
אירע שיינע אויגן
ווי די גייענדיקע שמערן.

מען האַט געהייסן דער סאַווע
טאַן וואָס זי קען.
זי האַט בלוז געהופעט
און דערציילט פון מאַרגן-שמערן,
און ווידער געהופעט
און אַנגעזאַגט דעם קאַיזער.

די וואַסער-פליג זי ציט
די שאַטנס פון דעם אַוונט
צו זיך, איבערן וואַסער.

אין קאַקאַר וואוינט אַ מיידל
און איר נאַמען איז העסוציטאַ.
זי איז זייער שייַן.
אירע אויגן ווי די שמערן,

נעגערשע מאַטיוון

אַפריקאַנישע ליד

— טאַכטער מיינע, שוין צייט דיך פאַרקנסן,
צוועלף העלע זומערס אויף דיין פנים צעגאַסן.
קום, כ'וועל דיר זוכן אַ חתן אַ שיינעם,
אפשר האָבן די כאַפערס געלאָזט דאַרטן איינעם.

— מאַמע, איין מאָן וועט מיך קיינמאַל ניט פרייען,
איך האָב אין זיך ליבע מער ווי פאַר צווייען.
וועסט זען, איך וועל געבן איעדן פון זיי
מער ליבע ווי ס'האָבן צוזאַמען די צוויי.

כ'וויל איינער זאַל מראַגן אַ סרפהקע שווערד
און יאָגדן דורך נעכט אויף ספּאַלאַשעטן פּערד.
און ווען דער מאַרגן וועט פאַלמע באַגיסן מיט גאַלד
זאַל ער קומען אַהיים און געפינען זיין האַלד.

דער צווייטער זאַל זיין אַ פישער אַ פלאַם
און ריזלען דורך טעג איבער כוואַליעס פון ים.
און ווען אַוונט וועט פאַלן אויף בוים און אויף קוסט
זאַל ער נאַכטלעגן קאַפּ אויף מיין ליכנדער ברוסט.

— קינד מיינס, אַזוי איז באַשערט שוין פון לאַנג,
אַז זעלמן איז מאַן און שווער איז זיין פאַנג.
גי, טאַכטער, געפין דיר כאַטש איינעם פון זיי
און ליב אים אַזוי ווי געליכט וואַלסטו צוויי.

די באלאדע וועגן דזשאן הענרי

ווען דזשאן הענרי איז א קינד געווען
איז ער געזעסן אויף זיין זיידנס קני
און געזאגט: „כ'וועל מיט, מ'שר-טשו' באן
זיך פארמעסטן מיט מיין מי'".

ווען דזשאן הענרי איז א יונג געוואָרן
האַט ער געזאָגט זיין אַלטן מאַטן:
„כ'גיי מיטן האַמער אין די בערג
און קום מיט גאָלד פון דאָרטן".

דזשאן הענרי האָט געהאַמערט שטיין,
דער האַמער האַט געהאַגלט קלעפּ,
יעדן פעלדו געשפּאַלטן אויפן האַר,
אז געיאַמערט האָבן הויכע בערג.

„דזשאן הענרי", האָט געזאָגט דער עלטסטער,
„איך ברענג אַן עגבויר דאַמף-מאַשין,
וועט זי איבעריאָגן האַמער
און צעשפּאַלטן בערג אויף דין".

דזשאן הענרי האָט געזאָגט דעם עלטסטן:
„א מענטש איז מער ניט ווי אַ מענטש,
איידער ס'וועט מיך דאַמף באַזיגן,
פאַל איך מיטן האַמער אין די הענט".

דזשאן הענרי האָט געזאָגט דעם עלטסטן:
„א מענטש איז מער ניט ווי אַ מענטש,
אויב איך וועל צום דאַמף פאַרלירן,
כ'גיב אַ הונדערטער, דיר, מענטש!

דזשאן הענרי האָט געזאָגט דעם עלטסטן :
„דערלאַנג אַ האַמער פון צוועלף פונט,
הענטל מאַך פיר פּוּם די לענג,
וועל איך שטעלן דאָמף צו גרונט!“

דזשאן הענרי איז אַוועק צוֹר אַרבעט,
מיט צוועלף פונט האַמער זיך צעשפּאַנט,
ער איז אַוועק און קיינמאַל צוריק געקומען,
ער איז געפּאַלן מיטן האַמער אין דער האַנט.

דזשאן הענרי האָט אַ יינגעלע געהאַט,
אויף דער דלאַניע אים געהוידעט אַלעמאַל,
אין לעצטן טאָג האָט ער אים שטיל געזאָגט :
„אויך דו וועסט זיין אַ מאַן פון שטאַל“.

דזשאן הענרי האָט געהאַט אַ ווייבל,
איר נאָמען איז געוועזן פּאַלי-אַן.
אין טאָג ווען דזשאן איז טויט-געפּאַלן
האַט זי דאָס שטאַל געהאַמערט ווי אַ מאַן.

דזשאן הענרי איז געפּאַלן טויט,
זיין האַמער זשאַווערט נאָך ביז איצט,
מען קען אים זען נאָך אויב מען וויל
אין טונעל דאָרט אויפן וועג קיין לידס.

דזשאן הענרי איז שוין לאַנג נישט,
נאָר ס'וואַרט נאָך אַלץ דאָס שטאַל,
אפשר קומען וועט נאָך דזשאן,
און צעשוואַונגען קלאַנג אין טאַל.

א י י פ ע ר

טאַנצט אַ מויד אַרום מיין מאַן,	ער זאַל ווערן גרינג
זי וויל אים אָפּגעוויינען,	פאַרפירט.
איך האָב איר האַנט אין זיינער	בלוטשיקט מיר מיין האַרץ.
שוין געפינען.	
וויינט אין מיר מיין האַרץ.	זי איז געקומען צו מיין טיר,
	האַב איך איר קלייד אַראָפּגעריסן,
	איך האָב דאָס העמד אויף איר
	צעריסן.
איר פנים איז געפּוידערט וויים,	קילט אין מיר דאָס האַרץ.
אירע האַר אין בויםל איינגעשמירט,	

בעסאַראַבער לידער

(1937-1935)

ט ש ו ב א ן

שפּיל מיר אַ דאַינע, וואַסילי,
אַזוי ווי געשפּילט האָט משובאַן,
אין דאַינעס צעבלעזלמע שמילע
איז אומרו און פּייער פאַראַן.

נעם מיך אויף דניעסטער, וואַסילי,
און שיף מיך אַראָפּ מיטן שטראַם,
מען זאָגט, אַז די וואַסערן טראָגן
אין שוואַרצן און שטורמיקן ים.

דאַרט ליגט ער, מיין שיינער משובאַן,
מיט צעבלוטקטן קאַפּ אויפן גרונט,
פאַר הויבן זיין מעכטיקע האַנט
אין רויםן „פּאַטיאַמקישן“ בונט.

איך וויל מיט די אויגן דערגרונטעווען
דעם טיפּן און פינצטערן ים.
אונטער האַרצן ביי מיר דאַרט צעבונטעווען
דעם זון פון דעם שיינעם משובאַן.

שפּיל מיר אַ דאַינע, וואַסילי,
אַזוי ווי געשפּילט האָט משובאַן.
אין דאַינעס צעבלעזלמע שמילע
איז אומרו און פּייער פאַראַן.

ט ר י י ט

נו, וויין נישט, מיין ליבע, ניט וויין.
די זון וועט נאך קומען אין פלאמען,
די פינצטערע נאכט וועט פארגיין.
ס'האט אומרו דיין בענקשאפט געפאנגען
און ס'דאכט זיך דיר — דו ביזט אליין.

נו, וויין נישט, מיין ליבע, ניט וויין.
דער טאג וועט מיט ליכט דיך צעשמרעלן,
ס'וועט צייט דיך אין שווארצערד פארזייען,
וועסטו גרונטן מיט ווארצלען צעפראלן
אין פריידיק צעבליטן געביין.

נו, וויין נישט, מיין ליבע, ניט וויין.
עס בליצט שוין די לופט מיט געפארן,
דורך שמורעס וועט וואונדער געשען —
ס'וועט אויפשטיין א דור פון בונטארן
מיט זון אין די אויגן און ציין.

ו ו י ג ל י ד

שלאף, מיין טשובאנעלע, שלאף.
קעפל — געקרייזלטע שאף.
דאס זינגען דארט ארעמע שנימער
ביי סטויגן פון פריצישן קארן.
דאס סווישמעט די בייטש פון דעם הימער
און וויל בייגן דעם פויערשן צארן.
שלאף, מיין טשובאנעלע, שלאף.
קעפל — געקרייזלטע שאף.

שלאף, מיין טשובאנעלע, שלאף.
קעפל — געקרייזלטע שאף.
דאס קלינגט דארט די שארף פון א קאסע
אין שוואונג פון א מעכטיקער האנט.
דאס הירזשען די פערד פון א ראטע,
זיך רייסן ספאלאשען אויף לאנד.
שלאף, מיין טשובאנעלע, שלאף.
קעפל — געקרייזלטע שאף.

ל ע ג נ ד ע

געשען איז דאָס אין יענער נאַכט,
ווען די לכּנה האָט איר אויג פאַרמאַכט
און דער וואָלד האָט זיך אין טייך פאַרטראַכט.
איז דער ווינט אַראָפּ פון כלויע בערג,
אַ פּלאַטערדיקן טאַנץ אויף גרין אַוועק
און זיך צעציטערט איבער וואַסער פון טשערעט.

אַ פּאַסטוך האָט פון שלאָף זיך אויפגעכאַפּט
און ס'האַט זיך אין זיין בלוט געדאַכט,
אַז ס'וויינט ווער דאַרטן אין דער נאַכט.
איז ער אַראָפּ און האָט דערזען ביים ברעג
ווי ס'שפּילט דער ווינט אויף צווייגיגן טשערעט
און ס'טאַנצט פאַר פּרייד אַ וואַסער-שד.

טשױבאַנס ליד

אַ ציגיינער געבראַכט האָט אַ שניי-ווייסע בלום
און באַפּוצט זיין געליכטע מיט חן:
— שווער מיר, גיטאַנאַ, ביי דער קווייט וואָס איז שמוס,
וועסט אָפּהיטן האַרץ דיינס פאַר מיר בלויז אַליין.

האַט גיטאַנאַ פון גאַרטל געצויגן קינזשאַל
און געשוואָרן ביי שטאַלענער שאַרף:
— זאָל לעכערן ברוסט דער קאַלמער מעטאַל
אויב פּרעמד וועט דיר ווערן מיין האַרץ.

נאָר אין איינער אַ שיינער לכּנהקער נאַכט,
ווען אַ צווייטער האָט היים זי געקושט,
באַפּאַלן ציגיינער איז ביידן אין שלאַכט
און קינזשאַל האָט געלעכערט איר ברוסט.

די נאַכט האָט געציטערט פון טויטלעכן ברום
ווען דער בלוטיקער שטראַם איז אַרויס,
פּלאַמיק געוואָרן איז שניי-ווייסע בלום
און אויף אייביק פאַרבליבן אַ רוין.

דראַגוצעס ליד

צווישן דערפל און דעם שטעטל,
אויף דעם ברייטן שליאַך,
שטייט אַ קרעטשמע — ליים און ברעטל
און פון שטרוי דער דאך.

און דער קרעטשמער האָט אַ מאַכטער —
שפילעוודיקער וויין.
יעדע נאַכט פאַרכמורעט טראַכט ער
וואו זי קען דאַרט זיין.

און דער מאַכטערס ליפן דינע
ציטערן אין טרויער,
ווייל אין פעלד, אין שעפסן-סמינע,
שפילט משובאַן אויף פלויער.

און דער קרעטשמער קען ניט שלאָפן,
האַט זיין קינד אין זינען,
ווייל ניט איין מאַל שוין געלאָפן
איז זי צו דער סמינע.

די דאַינע

אַ פאַסטוך האָט דערהערט אין שלאָף,
עס וויינט אַ קינד און עס רעדט,
האַט ער פאַרלאָזט די סטאַדע שאָף
און געגאַנגען זוכן אין משערעט.

און ער שטייט און גלויבט ניט אויגן
אויף גרויסן וואונדער וואָס ער זעט:
געשפּאַלטן הענגט אַ ראָר געבויגן,
דער ווינט בלאָזט וויינענדיק געבעט.

ווען אַנטשוויגן איז דער ווינט געוואָרן,
און דאָס וויינען האָט אויפגעהערט,
איז צוגעפאַלן פאַסטוכס ליפ צו ראָרן
און די דאַינע האָט זיך שטיל דערהערט.

רעקרוטן־ליד

אין א ווייטן וועג
גיי איך איצט אוועק.
איבער ווייטע ימען, איבער ווייטע לענדער
וואַנדערן דורך נעכט און טעג,
איבער פרעמדע שליאַכן ווי א פרעמדער.
אין א ווייטן וועג
גיי איך איצט אוועק.

אין א ווייטן לאַנד
גיי איך נע-ונד.
ווייט פון שיינער מיידל, ווייט פון ליבער היים,
טראַגן וועל איך ביקס אין האַנט
און דעם בייזן טויט אַנטקעגן גיין.
אין א ווייטן לאַנד
גיי איך נע-ונד.

אויף א פוסטן פעלד
ליג איך דאָרט, דיין העלד.
אַן א העלצל צלם, אַן א שטיינדל קבר,
יונג פאַרשניטן פון דער וועלט,
אַש און פאַרעך יעדער אבר.
אויף א פוסטן פעלד
ליג איך דאָרט, דיין העלד.

דניעסטער, דניעסטער ...

— דניעסטער, דניעסטער, וואָס-זשע יאַגסטו אזוי מוטנע,
כמורעסט אומרו מיר אין האַרצן ?
— יינגל, יינגל, עס זיינען צייטן סמוטנע,
טראַג איך בלוט צום ים דעם שוואַרצן.

— דניעסטער, דניעסטער, וואָס-זשע טראַגסטו דאָרט באַהאַלטן,
טיף אין שוים פון דינע גרונטן ?
— יינגל, יינגל, אַזש פון שנייאיקע קאַרפאַטן
טראַג איך שטורעמדיקן גרום פון בונטן.

דערצייל אונדז, קאטאָווסקי

דערצייל אונדז קאטאָווסקי :
ווער איז ער, דער לענין,
וואָס זאָגט ער וועגן פרידן און ערד ?
צי האָט ער געשיקט
א שליח אונדז נעמען ?
לאַז אים וויסן —
מיר ברענגען אים שווערדן און פערד !

מיר וועלן די ווייסע
אין שוואַרץ-ים פארטרייבן,
כאָפרייען אָדעס פון פראַנצויז.
די טראַלד-היידאָמאַקעס
ווי פאַרעך צערייבן,
און דייטשן —
מיר לייגן ווי סנאַפּעס זיי אויס !

מיר וועלן פון דניעסטער
ביז רואיקן פרוט
א שלאַג-טאָן מיט שווערד און מיט שרויט,
דער סטעפּ וועט צעקלינגען
דעם פרייהייט מאַרשרוט,
און פאַנען —
צעוויקלען אין זוניקער רויט.

דערצייל אונדז, קאטאָווסקי :
ווער איז ער, דער לענין,
וואָס זאָגט ער וועגן פרידן און ערד ?
צי האָט ער געשיקט
א שליח אונדז נעמען ?
לאַז אים וויסן —
מיר ברענגען אים שווערדן און פערד !

פ א ר נ י א ל ע

א שיפל זיך גליטשט אין בלויען באגניען.
משוכאן און וואסילי אויף זילבער אנטרייען.

עס שאטנט אנטקעגן די דניעסטרשע סקאלע.
א פאסטוך מיט פיפל צעציטערט פארניאלע.

אין לייזונטער טארבע בלויז ברעקעלעך זעט.
וויינען די ליפן אויף דעם צווייג פון משערעט.

דער פעלדענער גינגאלד, כוואליעט און זשומעט,
נאר וואסערלעך ריזלען קארפאטישן אומעט.

דער סטעפ טוט א הירוזש מיט פערד און מיט פויער,
נאר וואסערלעך בלעזלען מיט וואלעכשן טרויער.

דער טאל ווערט צעשאלט פון מארגן-ברויט האָרן,
נאר וואסערן יאָגן מיט מאַלדאווישן צאָרן.

פ א ר ט י ז א נ ע ר ל א ג ע ר

און עס וועקט דעם קאמאנדיר
א הויך און הילכיקער ראפארט:
— געקומען איז צו אונדז א יונג
און וויל אין לאגער דא אן ארט.

קוקט קאמאנדוסקי אויף משוכאנען
און זעט דעם ברען אין זיינע אויגן
ווי שניטער יאָגן איבער סטעפ
און גיטער פלאקערן ווי סטויגן.

ביי דעם אויסגוס פון דעם דניעסטרער,
ביים שווארץ-ימיקן לימאן,
זינגען קריגער וועגן פרייהייט,
וועגן העלד — דעם ארבעטסמאן.

אין אויף סקאלע פערד פארריסן
שניידט קאמאנדוסקי זיך אין ווייט;
אפשר צינדן זיך דארט ברעגן,
אפשר יאָגט מען און מ'איילט.

יתומים

כ'בין אָן טאטע-מאמע,
אבער ניט אליין.

איך און יינגל,
שוועלבעלעך צוויי,
וועלן נעסטן נאָך בויען
אויפן בארג פון סאָראַטשעיי.

קליין בין איך
און קום פון סאָראַטשעיי.
מיינע גרויע אויגן,
פול מיט אומעט און מיט וויי.

קריג און פייער
האָט צעשטערט מיין היים,

ס'איז צייטיק דער שניט

וועט מען דארפן פיל טאן ארום פערד, ארום קי.	ס'איז צייטיק דער שניט און טאג איז נאך רוים, קום שנייד מיט אונדז מיט און טייל אונדזער ברויט.
נעם, חבר, די קאסע און קום אין געוויג,	ס'קומט אסיען באלד אן, מער זארג און מער מי,
וועט זיין קארן און פראסע און פרייד אויך און גליק.	

קרענצלעך טרויבן

קרענצלעך טרויבן פון דעם אלטן גארטן
טעמים מערפקע, זויער-זים.
ס'האט די זון זיי אויסגעבראטן
פאר דעם קבצנס שבת-טיש.

און דער פאטער האלט דעם בעכער,
זאגט מיט בנים די ברכה-יין,
און די אויסגעפוצמע טעכטער
שעפטשען שטילע צו: לחיים!

און דאס פיסנע שטיקל חלה
גארט נאך משאלענט ווי ביי גבירים,
און די הונגעריקע שבת-כלה
הערט געזאנג פון שיר-השירים.

פאדאליער ליד

דו דערצארנסט מיר מיין צונג,
צינדסט דאס בלוט אין מינע גלידער.

כ'האב דיך ליב, פאדאליער מויד,
און דעם בעז אין דינע אויגן,
ווען דיין אונט-ליד פארבלויט,
וואלט מיין הארץ צו דיר געפלוין.

שפיל, קאכזאר, פאדאליער ליד
פון טארעס דעם זינגער,
צונמער אויף מיין שווער געמיט
מיטן קלאנג פון דינע פינגער.

כ'האב דיך ליב, אוקראינער יונג,
און דעם שוואונג פון דינע לידער,

דער מאַמעס לשון

דער פאטער געווען איז אַ מגיד פאר לייט,
די מאַמע — אַ זאָגערין פאר ווייבער.
ער פלעגט פארקלענערן דער פרויס באדייט,
דערהייבן בלויז די ספרים-שרייבער.

ער האָט געהאַלטן זיינע בנין אַרום זיך
און אויסגעפּשטלט יעדער שפרוך.
די טעכטער אַלע אָפּגעשיקט אין קיך —
צו דער מאַמעס האַרעפּאַשנעם פּלוך.

נאָר ווען אין קרייז פון עזרת-נשים
זי פלעגט איר שווערע צונג צעבינדן,
איר צאָרן פלעגט צעטליען אַלע הושים,
איר לשון — דעם בית-מדרש אונטערצינדן.

און מאַנסבילן האָבן אויסגעהערט די טענה,
דערזען די דבקות אויף איר פנים,
און יעדעס וואָרט האָבן פאַרשטאַנען —
איר שטאַם צעבונטעוועטע בנין.

דער מגיד רוט שוין אויפן הייליקן אַרט,
און די גראַזן זיין שטויב טוען קושן,
נאָר די בנין פאַרשפּרייטן דאָס וואָרט,
און עס קלינגט אָפּ דער מאַמעס לשון.

ק אַ ר נ י ו אַ ל

און אין וואָלט און פאַלקאָ-קרייזן
וועל איך דיך פאַר יאַטן ווייזן.

כ'וועל פאַרשרייבן דיך אין כאַר
וועלן מיר ביידע זיין אַ פאַר.

וועל איך ביר פאַר יאַטן שטעלן
וועט דער קלוב פון אונדז אַנקוועלן.

דאָרט ביים קלובן-קאַרניוואָל,
יינגלעך, מיידלעך איבעראַל.

צווישן פרייד און סטענגעס רויט
טרעף איך דיך מיין שיינע מויד.

ס'וועט מיין גאַנצער קלוב דאָרט זיין
מיט געזאַנג און שפּילעריי,

דער גייער

עס איז נאכט אין דרויסן,
מען זעט נישט קיין שטערן,
א פראסטיקער בלאזט דער פעטער-שנייער.
די שטוביקע פענצטערלעך גוססן,
דורך לאדנס די קינדער זיי הערן
אין פעלד דארטן שפאנט אום א גייער.

די מאמע זי קלאגט :
דאס ברענגט מען מסתמא
פון שלאכטפעלד די פינצטערע בשורות.
דער זיידע ער זאגט :
דאס בלאנקעט ארום א נשמה
פארלוירן אין זינדיקע צרות.

די באכע זאגט אן :
דאס זיינען געוויס די „ניטגימע“,
זי ווארפט אן אויף קינדער אן אימה.
דער מאמע שרייט אן :
גיט שלאפן! דאס מוז זיין מיקיטע,
וואס זוכט אום אין שניי זיין בהמה!

1960

די שטריקערין

אויף דער פריזבע זיצט א מיידל
שטריקט מיט פינגער פאדעם-זייד
און דאס טרויעריקע לידל
הערט זיך אין דער בלויער ווייט :

„כ'ניי דאס העמד פאר מיין באשערטן,
זיי-זשע זיידנס תכילת-דיין,
כ'שטריק די זוימען פאר מיין באגערטן,
זיי-זשע פאדעם גאלדן שיין.

„נאר אויב באשערט ביסט אלטן מאן,
ווער-זשע פאדעם — לייזונט הארטער,
און דו, בליטשקע, שטריק זיך איין
מיט קניפלעך — בודיקלעך פארדארמע“.

פ א ר מ ע ס ט

הערט, ווי עס רופן זיך דורך די בערג,
דער טאָל און דער וואַלד און דער סטעפּ,
מ'איז ביים דאָן איצט אַ רייטער-פאַרמעסט,
הערט מען דונער פון פּערדישע קלעפּ.

אַ צעשוּיבערמער בלאַנדער קאַזאַק
ליגט מיט באַק אויף דער גריווע פון פּערד
און וואַרעמט מיט אַטעם אין אויער:
יאָג, הירש מיינער, יאָג איבער ערד!

אַ בראַנזענער, כּמורנער גרוזין
בייגט-אַן קאַפּ, ווי צום טויכן,
און צערמלט אַגערל מיט קני:
פּלי אַדלער אַוועק אין די הויכן!

אַ קליינינקער טאַטער מיט בערדל,
מיט מאַנדלען אין גלי פון די אויגן,
ציט, סטרונעט די צוים פון זיין פּערדל,
ווי געשאַסן וואַלט ער פון אַ בויגן.

אַהאַ, דער קאַזאַק דעריאָגט דעם גרוזין
און געזיגט און געוואונען אַט האַט ער,
נאָר ווי אונטער דער ערד קומט אַרויס
דאַס פּערדל מיט בערדל פון טאַטער!

כאַ-כאַ! עס רופן זיך דורך די בערג,
דער טאָל און דער סטעפּ זיך צעלאַכן.
מען טרינקט און מען קושט דאַרמן טאַטער,
מ'ווינטשט זיך אויף טוויזנטער שפּראַכן.

בענקשאפט נאך האנגיאנג

(199 קארעטער פאלקס-לידער)

א, ווילדע גאנדן...

א, ווילדע גאנדן, וואס פליט און קלאגט,
ציענדיק פון צפון-לאנד קיין דרום,
פאכנדיק דורך טוי און דורך לבנה-שיין.
ביסט זיכער דורך פארביי האנגיאנג,
פארוואס-זשע ברענגסטו ניט קיין גרום
פון מיין אלטער היים?

ב א מ ב ו . . .

ביסט נישט קיין בוים,
ביסט נישט קיין גראס,
און גארנישט איז אזוי שלאנק ווי דו.
פארוואס ביסטו אינעווייניק אזוי ריין?
באמבו, פאר דעם האב איך דיך אזוי ליב —
ביסט אלע פיר סעזאנען אייביק גרין.

א ב ל י מ ל ...

א, בלימל, צו-שמאלין איז דיין קאליר,
פארווער נישט דעם פלאטערל!
דאס ליכט פון פרילינג איז אן געפיל.
קענסטו נישט באגרייפן, אז ווען צארטע קנאספן
בלימען-אויס און ווערן הארטע צווייגן,
פארלירן אויך פלאטערלינגען זייער פארלאנג.

שנייד-ארויס מיין הארץ ...

שנייד-ארויס מיין הארץ אינגאנצן,
מאך פון איר א לבנה.
ניין מאל צענטוויזנט הויכע הימלען
קען מען אנהענגען אויף איר,
זי וועט באלויכטן די פיר ווענט
פון מיין שיינער ליבע.

מיין ליבע איז לאנג ...

מיין ליבע איז לאנג ...
מיין ליבע איז לאנג,
מיין ליבע איז ענדלאז ווי דער טייך,
אזוי פיל ווי צענטוויזנט הימלען.
איך ליב מיין געליבטן נאך לענגער,
אזא ליבע האט נאך קיינער ניט געזען.

סטרונע די קאמונקע, בחור ...

כריזאנטעמעס וואקסן ביי מיין פענצטער,
נעבן זיי דער געשמעלטער וויין ווערט אלט.
די בלומען עפענען זיך, דער וויין ווערט רייף,
עס קומען פריינט און א לבנה אויך.
סטרונע די קאמונקע, בחור.

ווען יעדער טרער ...

ווען יעדער טרער וואלט געוועזן א פערל-טראָפּן,
וואלט איך איינגעוויקלט יעדן פאר אן אַנדענק,
אַז מיין אהיימקערנדיקער געליבטער אין קומענדיקע יארן
זאל געפינען אַ צירונג-וואַנט אויף וואָס צו זיצן.
עס זיינען אַבער נישטאָ קיין פאַרשטיינערטע טרערן.
זיי טראָפּן אָפּ און אַנטרינען, ווי ...

פערעשקע-קנאַספּן ...

צוליב וואָס באַשפּרינקלען זיך פערעשקע-קנאַספּן
מיט קאַסמעטישן דופּט פון דער רויוז?
דער מזרח-ווינט בלאָזט דעם צאַרמן רעגן,
ביז ער ווערט שיכור מיט טרערן.
פּרילינג-צייט גייט באַלד לייכט אַוועק —
און איך באַדויער אַזעלכע בלומען.

די ליבע ...

די ליבע זאַמלט זיך אין אַ פּלאַס
און צינדט אָן מיין ברוסט מיט פייער.
מיין האַרץ פאַרפוילט, ווערט נאַסער
און רינט פון ביידע מיינע אויגן.
דורך פייער און דורך וואַסער
ווערט מיין גוף באַזיגט.
ער קען נישט שטאַרבן
און ער קען נישט לעבן.

זאַג וואָס דו ווילסט ...

זאַג וואָס דו ווילסט,
דאַס צווייגן-שטיבל האָט מעלות,
קילע ווינטן שפּילן אין כאַפּערלעך, איך-און-אויס,
העלע לבנות שפּילן זיך אין באַהעלטערניש.
אינעווייניק איז נישטאָ קיין צרות.
מיין קערפּער שלאַפּט-אויף און הויכט ...

פון ווייטן-מזרח

ביי דער יאָנגטצי

איך האָב אָנגעטאָן אַ סטענגע
אויף מיין ביקס,
אַ העלע רויז אין שויבער
פון מיין ליבסטער,
און פיר מיין אַלטע מאַמע
ביי דער האַנט,
און האַרץ מינים פלאַטערט
ווי די פּאָן.

עס וועלן קומען קריגער
פון נאַענט און פון ווייט,
און ברענגען זיגערישע פּאָנען
צו אונדזער ליבן טייך.
און הערן וועלן מיר דעם גרום
פון צייטנדיקן רייז
און פאַרנעמען דאָס שלום-וואַרט
פון שטאַט און דאַרף.

פילנער

(כינעזיש)

מיין האַרץ, ווי דאָס וואַסער,
פאַרגייט און עס ציט,
נאַר גוף ליגט געקאָוועט
אַזוי ווי די בריק.

אַט קומט אָן אַ שאַטן
פון בריק איבער פלום,
אַ וואַנדערער שלייכט
אַריבער צופום.

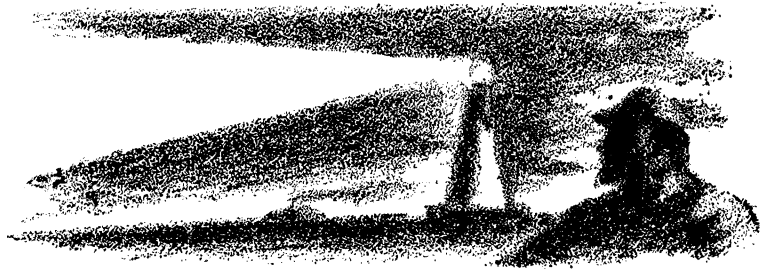
„אַ, פילגער, וואוהין שפאַנסטו,
וואוהין פירט דיין וועג?“
נאַר ער ווייזט צו די וואַלקנס
און מיט זיי ציט אַוועק.

אַ חתונה

עס קלאַגט די פידל, ס'וויינט די פלייט
און די כלה האַט צעפלאַסן שויבער,
זי טאַנצט פון חברטעס באַגלייט —
צופוסנס גערטנער-בערג אין צויבער.

איר בליק העלט-אויף פון פייער-גלאַנץ,
וואָס קומט פון כהור דאַרט ביים פלויט:
— צי ברענט דיך כהור שטאַלמנער טאַנץ,
צי גאַרסטו נאָך דער כלה-מויד?

— ניט דער טאַנץ און דער קערפער-בויג
פון דיינע הנעוודיקע שוועסטער,
בלויז דיין געזיכט צינדט אָן מיין אויג
און מאַכט מיין ווייטיק גרעסער.

דער פאסטוך פון פוסאן

(אי' פאלקס־טאָן)

אין די הויכע פעלדזן פון צפון-קאָרייע,
ביי די ברעגן פון דעם טייך האַן,
שטייט מיט זיין משערעדע פון שעפסן
דער אלטער פאסטוך-פליכטלינג פון פוסאן.

זיינע ביידע הענט אויף גוז פון שמעקן,
זיין זילבער-בארד הענגט איבער זיי
און פון רונצלידיקן שמערן גרויען ברעמען
איבער אויגן — גליענדיקע צוויי.

אַ דראַכנעם עכאַ איבער שמילן וואַסער
פייקלעך-אויס צוויי שמאַלמנע גייער,
און ביים אלטן פאסטוך בלייבן שטיין
אַ פאַטרול פון פאַלקס-אַרמייער.

„אַ גוטן אָונט, חבר פאסטוך,
וואָס דערזעסטו דאָרט אין ווייט?
טוסט באַגלייטן זון קיין מערב,
צי דו השבונסט אויס די צייט?“

דער אלטער פלאַטערט-אויף דערשראַקן,
ווי געוועקט פון טיפן שלאָף,
טוט אַ שמייכל צו די בראַווע יאַטן,
טוט אַ מורמל צו די פאַיענדיקע שאַף:

„נו, אַרויסט פון וואַסער, קינדער,
אייער דורשט איז היינט זייער גרויס.
יא, כ'טו אַרויסבאַגלייטן זון
קיין פוסאן און אייגן הויז.“

„כ'האָב אַ זעכציק לאַנגע יאָר
דאָרט געפאַשעט שאַף און רינדער
און אויף בערג און טיפע טאָלן
אויסגעכאַוועט מיינע צוועלף קינדער.

„איך האָב פון זאַמדיק ערד געצויגן
רייז ווי זילבער, ווייץ ווי גאָלד
און פון בלומען-בייט מיט בינען
האַניק-זאַפט וואָס צונג האָט האָלד.

„נאָר דער שונא האָט מיט שווערד פאַרוויסט
גרינע פעלדער און די שמעט ביים ים,
אויסגעשאַכטן מיינע קליינע שעפּסן
און פאַרשניטן און צעטריבן פרייען שמאַס“.

און די שיינע אויגן פון דעם זקן
גיסן אָן זיך ווי מיט טוי,
און די גרויסע ברעמען פאַלן גרויער
אין דעם שקיעהנדיקן אַוונט-בלוי.

שטייען צויבערהאַפט און גאַפן
די פאַלקס-גוואַרדייער ביידע,
ביז עס נעמט איינער אים אַרום,
צערמלט שמיל: „טייערער זיידע,

„מיר וועלן נאָך דיין ליבע היים,
די בערג און טאָלן דיר באַפרייען,
און דייןע לאַנקעס פריש און גריז
וועלן זיך מיט משערעדעס באַנייען.

„און דייןע וואַגלענדיקע בניים
וועלן קומען דאָרט אַהיים צוריק
און פון יאָלו ביזן ברייטן ים
זינגען וואָס דאָס פאַלק פון גליק“.

* * *

עס איז דער בלויער אַוונט צוגעפאַלן,
בראַווע יאַטן ווייטערן זייער שפּאַן,
און דער אַלמער מרייכט אַהיים די שעפּסן,
ברומענדיק אַ ניגון פון פּוסאַן.

9.

וואַלדעייס

כ'וועל קומען צוריק

כ'וועל קומען צוריק צו מיין וואלדהיים-געצעלט, אין שאטן פון בוים, ביים פלום פון דעם טייך, און דרעמלען א מילדער, אן טומל פון וועלט, און פילן איך בין אין מיין ארעמצעל — רייך.

כ'וועל איינזאמלען גאלד פון געפאלענע בלעטער, און זילבער-באגערן פון פארגאנגענע טעג, און הימלען וואס ווערן אלץ לויטער און העכער און ציען אין ווייטן, אין ספערישן וועג.

כ'וועל לייגן מיין קאפ אין גראז-בייט דעם ווייכן און גרונטעווען הויכקייט מיט בענקשאפט פון בליק, אפשר וועל איך מיין הלום, אנטרונגענעם גרייכן און אויסוועכן טרוימען פון פרידן און גליק.

ב א ג ע ר

אויף יענער זייט בלויז-האַרזאָנאַט,
וואוהין דער וועג גייט פאַרלוירן,
אַ לאַנדשאַפּט גריסט דיך אומבאַקאַנט,
אַ נייע פּריינטשאַפּט ווערט געבוירן.

דו גאַרסט נאָך קלאַרע, הויכע הימלען,
נאָך טיפן טייכס פאַרקלערטן ריין,
וואו סאַסנעס שאַטנדיקע דרימלען
ביי שטיבער איינגעהילט אין גרין.

עס ציט דיך צו אַ ליכט אין שויבן,
צום טיש דעם ציכטיקן געגרייט,
וואו אַ געזיכט מיט שטראַלנדיקע אויגן
דערפּרישט דאָס האַרץ מיט ליבע רייך.

דאָס האַרץ איז היינט אָפּן

כ'זוך דעם פונק אויס אין אַש
און צעבלאָז אים אין פּלאַס.
כ'צי פון אור-געכט, די שמערן,
כ'פיש די פּערל טיף,
כ'שיק אַנטקעגן דעם מאַרגן
מיין צעפּלאַטערטע שייף.

דאָס האַרץ איז היינט אָפּן,
קום אַריין, שפּאַר זיך צו.
איך האָב בענקשאַפּט און פּרייד,
איך האָב שטורעם און רו.
איך שאַף שטילן געזאָנג
פון דעם ווינט-ברוך אויף ים.

אָהיימקער

ווערבעס נייגן, זון גייט-אונטער,
טייך און לאַנקע ציטערדיק און גרין,
פאַרעך-וועג אַנטלויפט אַרונטער,
און דעם מענטשן ציט אַהין —

וואו אַ גליק אין אַ הויז אַ ווייסער
צינדט דעם אויוון, ליכטיק, רויט,
גרייט אַ קווערטל אויפגעזאַטן וואַסער
און אַ לאַכן פריש-געבאַקן ברויט.

און די לערנע פליט נאָך העכער,
זוכט דעם סוד פון זון-פאַרגיין,
און די בלומען מאַכן-צו די בעכער,
און די בינען טראַגן זאַפט אַהיים.

בשמים-אַטעם, טרוים-געמיט,
סטרונע-שפיל פון רייפע זאַנגען.
ס'איז אַ ניגון פון ווערנדיקן ליד,
ס'איז די פרייד פון מאַי-געזאַנגען.

צוויי הירשן

צוויי הירשן — דער ער איז אַ בלאַסער
און די זי איז זוניק ווי גאַלד.
זיי טרעפן זיך ביידע ביים וואַסער
און האַבן זיך, פויענדיק, האַלד.

ער לענט-אַן אויף אירן זיין נאַקן
און גלעט איר די גריווע ווי סאַמעט.
זי קושט די באַבערדלמע באַקן,
אירע הערנער אין זיינע געקלאַמערט.

אַ יעגער לאַזט הערן זיין קומען.
דער ער שפּרינגט אומיסטן מיט טומל,
ביז זי וועט צום אינדזל דערשוואומען
און וואַרטן, ער זאָל קומען בשלום.

שלוס־ליד

אין שווארצערד פון צעאקערט פעלד
עס גאלדיקט שטויב אין זאנג באקערט.
אין טראַפנס-טוי פון בלימל-געלב
עס טונקט זיך שטראַל און זיסקייט ווערט.

אין הימל-בלוי, דורך וואַלקנס-וויים
אַ לערבע שוועבט און זינגט אַ לויב.
אַ זויגלינג-קינד אין מוטערס שוים
וואַרקעט זאָט ווי אַ מערקל-טויב.

1961

שטורעס־צייט

עס האָט ווינט זיך צעווייעט
און שלאָגט שוין אין קארק,
נאַר פאַסטוך פאַרוויגט
מיט זיין פאַטערלעך קול.
די טשערעדע גייט
אַרונטער פון באַרג
און באַרואינדיק קלינגט
מיט גלעקל אין טאַל.

וויים-געל צעבלימלט
ליגט לאַנקע צעבראַסטעט
קעגן הימל וואָס כמורעט
און זאָגט אָן אַ שטורעס.
דאָס שעפּסעלע דרימלט
אויף ברוסט פון דעם פאַסטוך,
דאָס נעזל פאַרנורעט
אין וואַרעמען אַרעם.

מענטש

אין מדבר, סטעפ, אין דושאנגל, וואלד,
וואו נאָר עס פלאַטערט אַ געצעלט,
דאָרט בלאַנקט אַ גאַט אין מענטש-געשטאַלט
און היט זיין אויסגעטרוימטע וועלט.

אים שרעקט נישט שרפת, שמורעס-צייט,
נישט חיה, עוף, נישט שרין, רינד,
נאָר אויגן נישטערן געהיימע ווייט —
דעם אַנפאַל פון אַ מענטשן-קינד.

און די לבנה זעט און טרויערט,
און די זון זי קען נישט בענטשן
דעם גאַט וואָס שטייט מיט שאַרף און לויערט,
און שעכטן וויל אַ צווייטן מענטשן.

נאָר ווען אַ יתום וועט ער ווערן אויף דער ערד
און אין האַרצן הערן קינדס געוויין,
פאַרהאַלטן וועט ער מערדערישע שווערד
און דערזען אין יענעם — זיך אליין.

דער שלאָף

דער שלאָף ער קומט ווי אַ דערלייזער
פאַר די וואָס זיינען מיד,
ער ווערט קאַשמאַר און חלום בייזער
פאַר די פון אומרו ניט באַהיט.

געזונטע לעבן ווידער איבער
די פרייד וואָס שוין געווען,
און שפּרייזן לייכט אַריבער
די שוועל פון גינענדיק געשען.

געשמראַפטע אַפט פאַרלירן
דעם נעכטן און דעם מאַרגן.
און שקיעהדיק פאַרווירן
אין אַנגסטנדיקע זאַרגן.

עם גאלדיקט העלע זון
 אויף ווייץ און קארן,
 און בלימלט בלויע פרייד
 אויף קוסט און דארן,
 און פערלט טראפנס שווייס
 אויף ברוסט און שטערן.

קלינגען קאסעס שטאליק
 איבער זאנגען פעלדער,
 שארפע העק דארט עכאן
 איבער גרינע וועלדער —
 ליד פון ארבעט טראגט זיך,
 בערג און טאלן הערן.

א שאטן שיפט אויף וואסער,
 א גייענדיקער דרימל.
 א קופער-שניט, א בלאסער,
 באזילבערט בלויען הימל.
 די שטערנדלעך צאנקען,
 די פענצמערלעך ווינקען,
 טאפאלן צוויי שלאנקען,
 זיי נידערן און טרינקען.
 מיין שיפל שלעפערט-איין
 פארזאנקערט אין א קוסט,
 מיין ליבסטערס אטעם — וויין,
 דערווארעמט מיר מיין ברוסט.

אין גארטן

פרימארגן

אין דעם גרינעם גארטן
 זילבער שטראמען וואשן.
 בלאנדע מיידל דארטן
 וויינשעלעך וויל נאשן.

רייסט זי פולע זשמעניעס,
 איינגעמאכטס אויף ליפן.
 טוט א כאפ דער גערטנער,
 הויכט זי אן צו כליפען.

ווישט ער אויס די טרערן,
 קוש איר אויס די ליפן,
 אז אינצווייען וויינשל
 מיט די מיילער ציפן.

דער מארגן-שמערן לעשט זיך
 אין יעדן טראפן טוי,
 און פייגל סווישמשען אום
 צווישן גרין און בלוי.

די זון באזוימט דעם הימל,
 רונצלט אויף דעם טייך,
 און זילבערט אויף די נעצן,
 דערפריידט די פישערלייט.

דער פאסטוך אויף דער לאנקע
 צעפלייטלט זיך מיט גלי,
 די ערד און שנימער וואכן
 צום טאג פון שווערער מי.

אינדיאנער זומער

ס'איז בלויזלעך דער הימל ווי קלארער סאפיר
און ס'קרייזלען זיך וואַלקנדלעך שאַף,
אַנגעצונדן דער וואַלד — מיט גינגאַלד-קאַליר,
די דעמבעס זיי גליען אין שלאַף.

בלימעלעך דרימלען אויף מעש-געלע קישנעם,
דאָס טייכל קרישמאַליקט — אַ פליסיקע שאַף,
לערעכעם פלאַטערן וואַלקנדלעך צווישן
און קלינגען ווי צימער פון סטרוניקער האַרף.

די אַזערע זילבערט מיט זעגעלעך וועלן,
וואָס פלאַטערן-אויף און פליען מיט ווינט.
צוויי קערפערס אין וואַסער בראַנזענע קוועלן —
ער שפּריצט און צעפּאַטלט איר בלאַנדענעם בינד.

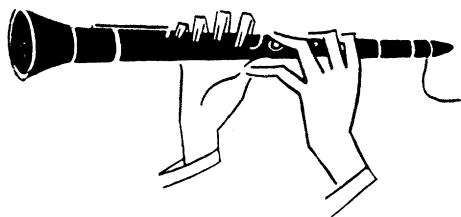
מ א ר ג א ר י ט ק ע

איך בין אַרויס אויף גרינער לאַנקע
נאַכיאַגן פלי פון געקוויטלטן פליטער,
נאַר אַ בלימל אַ שמיכל מיט זוניקן אייגל
האַט געגעבן אין האַרצן אַ צימער.

כ'האַב גענידערט צום שמערן אין גראַזיקן הימל,
צום זילבערן טעצל מיט גאַלדענעם האַרץ,
כ'האַב געצימערט אַנרירן די פינגערלעך פּערל,
מיין אַמעס דעם בלימל וואַלט זיכער געאַרט.

כ'בין געלעגן אין גראַז ביו פאַרנאַכטיקן טוי,
כיו געלאַשן די זון האַט איר ליכט,
כיו פאַרמאַכט האַט דאָס בלימל אייגל פון טאַג
און מיט בלעטלעך פאַרשמעלט איר געזיכט.

יענע נאַכט ביי מיין אַפענעם פענצמער
געבלאַסט האַבן שמערן אין הימל.
כ'האַב אין ווייטן אַ שמיכל געזוכט,
כ'האַב געבענקט נאַכן פּערלדיק בלימל.

מענדל גראמאפאן, מישא באַריטאָן

אז „וואַלדהיים“ קען ניט שלאָפן,
ערגעץ שפילט מען דאָרט בעטהאַווען,
דאָס איז מענדל,
מיטן גרינעם העמדל,
מיטן גראַמאָפאָן.

און אז געזאָנג גייט-אויף אין פלאַמען,
איבער וועלדער, איבער ימען,
דאָס איז מישא-מייקל,
מיטן פאַראַפייקל,
מיט זיין באַריטאָן.

אז בעליאַרסקי זינגט אַ לידל,
און חפץ שפילט דעם פידל,
דאָס איז מענדל,
מיטן גרינעם העמדל,
מיטן גראַמאָפאָן.

און אז מען צימבלט דאָרט אַ האַרע,
און מען העפעט, קיין עין-הרע,
דאָס איז מישא-מייקל,
מיט זיין פאַראַפייקל,
מיט זיין באַריטאָן.

און אז „וואַלדהיים“ גיט באַנקעט,
מען זינגט, מען טומלט און מען רעדט,
מענדל גראַמאָפאָן
און מישאַ באַריטאָן
זיינען שטענדיק אויבן-אָן.

פּרילינג

אַרויס איז פרייד פון הויז
מיט קודלע פריי און בלוז,
מיט גלוסטונג אין געלענד
און פליגלען אין די הענט.

אַריין איז זי אין וואַלד
אַ פּלאַטערדיק געשטאַלט,
און עכאַ האַט אין טאַל
צעטראַגן וואונדער-קול.

שעפסן רוען

שעפסן רוען אין דער בלויער הויך,
קאַרע, צימרינג, מיאַטקע-גרויך
ווערט ווי אַטעם גרינג צעבלאַזן.
מאַרגאַריטקעס פּערלען זילבער,
דעפּאַדילן צינדן גאַלד
אין די גרינע גראַזן.

כלייג דעם קאַפּ אין גרין אַנידער,
קוק אין הימל איין זיך ווידער,
צייל די דרעמלענדיקע שעפּסן.
אפשר וועט דער פּאַסטוך קומען,
וועט פון טאַרבע דודע נעמען
און צעפלייטלען ליד מיט לעפּצן.

אַוונט-ליד

דער שפּערילינג זינגט
זיין אַוונט-ליד
אין גרינער קרוין
פון ליפּע-בוים.
דער וואַסער-קוואַל
זיין ניגון ציט
מיט בלעזלדיקן
וירבל-שוים.

דער קריקעט זעגט
זיין גראַז-געזאַנג
ביי געלע זוימען
פון דעם וואַסער.
די לבנה שווימט
איר זילבער-גאַנג
און ווערט אין פּלוס
נאָך בלאַסער.

מיין רעגנבויגן

איך האָב אַ רעגנבויגן
אַרומגעבונדן מיינע אַקסלען —
די האַפּענונג אין מיינע אויגן,
די טרוים אין מיינע ווייסלען.

איך נעם דעם בויגן פון די אויגן
און טו אים אַן אויף אַקסלען.
און וועט די נאַכט פאַרציען אויגן
און וויקלען וועט מען מיך אין ווייסן
עס וועט צוקאַפּנס מיר דער בויגן
אַליין זיך בינדן אַרום אַקסלען.

און ווען דער דרויסן ווערט פאַרצויגן
און עס שטורעמען די שלאַקסן,

1942

דער נאַכט־וואַרבֿלער

א וואַרבֿלער האָט זיך צעוויינט אינמיטן נאַכט,
ערגעץ ביי די זוימען פון דעם וואַסער,
אין דעם גרינעם פֿלאַנטער פון דעם וואַלד;
און עס האָט זיך מיינע אויגן אויסגעדאַכט,
אַז אויך די לבנה איז געוואָרן בלאַסער
און זעט ווי איך — אַקוואַטישע געשמאַלט.

זי שטייט ביז קני אין פֿלום דעם שטילן,
ווי אַ זילבער־סאַסנע אויסגעצויגן
מיט העלן שויבער און געזיכט וואָס לאַכט.
און ס'קען געדאַנק מיט גאַרניט שטילן
די צוויי פֿאַרגאַפטע טרוימער־אויגן,
וואָס זינגען ווי דער וואַרבֿלער אין דער נאַכט.

1940

באַנען

כ'האַב ליב ביטער־פייכטן גערוך
פון דעם אַשיק־שוואַרצן רויך,
וואָס שוועבט און ציט אַוועק
פון די שלענגלענדיקע באַנען.
כ'האַב ליב דעם וויינענדיקן רוף,
וואָס וועקט מיך אין מיין שלאַפֿ
און טוט אַ נאַג דאָס האַרץ
אַוועקצואוואַנדערן פון דאַנען ...

ווי די טראַפֿנס טוי

ביי מיין זומערדיק געצעלט
האַב איך פֿאַרפֿלאַנצט אַ רויז,
וואָס פֿלאַטערט צווישן גרין
אַקעגן שוועבנדיקן בלוי,
און אין די קילע שאַטנס
פון איר מאַמעס־שוים
לויכטן שטילע לידער
ווי די טראַפֿנס טוי.
עס שוועבט נאָך אום דער ניגון
פון דעם ליב געזיכט
אין דעם האַרבֿסטיק הויכן הימל
פול מיט שמערן טראַפֿנס גרויס.
און ווידער וועט אַ פֿרילינג קומען
מיט אַ הימל ניי און בלוי,
און פון אַויפֿגעפֿריידטער ערד
רויזן וועט אַ שטאַלמנע קלייד,
און ביי מיין שאַטנדיק געצעלט
וועל איך ווידער שפּיגען רו,
און ווי די טראַפֿנס טוי
וועלן קוועלן זינגענדיקע רייד.

1960

10.

קינד און קווייט

דאַרט געשעען שטענדיק ניסים

דאַרט דער מאַרגן איז מחיה
פלאַנץ און פּוּיגל, מענטש און חיה,
דאַרטן שפּינט די צייט איר חלום
פון כלוּז פּריינטשאַפּט און פון שלום.

דאַרט איז בעסער יעדן דיכטער,
ליבערשט ווי אין אַלטע ביכער,
דאַרטן שוועבט זיין טרוים-געמיט
און עס צוויטעט העל זיין ליד.

דאַרט געשעען שטענדיק ניסים
וואו נאָר קינדער פּרייד געניסן,
דאַרטן זינגען בין און גריל
וואו די יונגוואַרג פּירט-אַן שפּיל.

דאַרט ווערט יעדער זון-קאַיאָר
אַ נייער וואונדער אויף דער וואָר,
דאַרט ווערט יעדער זונפאַרגאַנג
אַ צויבער-דרימל אויף ניטלאַנג.

פּליטערט, פּלאַטערט

פּליטערט, פּלאַטערט פּליטערלעך
איבער צעצוויטעטע כלעטער,
זיפט פון די קוויטענע קריגעלעך
זיס-שמעקעדיקן נעקטער.

שוועבט איבער לאַנקעס אין גרין,
געטראָגן פון ווינטעלעס ריר,
צוקער-זאַפט קלאָר ווי בורשטין
ברענגט צו דער היימישער טיר.

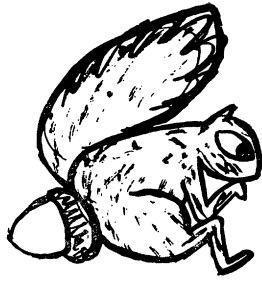
וועלן קינדערלעך קומען צולויפן,
ווי די ציגעלעך שפּרינגען און בעקן,
און פון פליסיקן בינענשטאַק הויפּן
דעם האַניק מיט פינגערלעך לעקן.

קינד און קווייט

ווען קליינוואַרג שפּילט ביי טויערן
און דרויסן קלינגט מיט פּרייד,
עפענען די כלומען אויערן
און פאַרנעמען קינדערישע רייד.

צווימן לויטערע מיט טויערן
פאַרשטייען יוגנטלעכן מיין,
שפּיגלען אייגעלעך וואָס בלויען,
לעשן טרערנדלעך-געוויין.

די פּרילינג-לופט זי שפּילט
אַ טאַנץ אין זאַנגען וויין
און קינד און קווייט געהילט
צייטיקן מיט חנעוודיקן ריין.

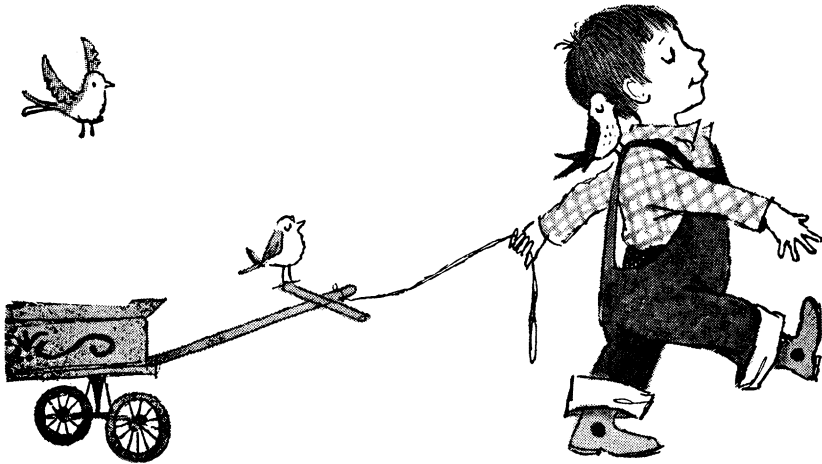

פון ערד און פון וואסער און זון

דעבעלע זעט ווי עס שפראצן די גראָזן,
אָנגעגאַסענע קנאַספן צעעפענען בליטן,
ווי פלימער פון זאַמען מיט ווינטל זיך לאָזן
און געפינען אַ באַדן צום צווייטן.

איז וואָס-זשע מאַכט וואַקסן די זאַמען,
און גיט זיי קאַליר און דעם דופט?
ווער גיט די רויזן און עפל די פלאַמען,
ווער שיקט אַראַמאַט אין דער לופט?

און דעבעלע פאַרשט און וויל וויסן
פון וואָס ווערט דאָס וואַקסן געמאַן.
און געפינט — ס'קומען בלומען און גרינסן
פון ערד און פון וואַסער און זון.

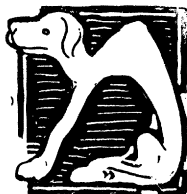

דער ברוינער הונט און די רויטע קאץ

דער ברוינער הונט איז א שטיק גאלד,
די רויטע קאץ האט גרינע אויגן,
זיי האבן ביידע שטארק זיך האלד,
ווייל די מאמע האט זיי אויפגעצויגן.

זי האט געניאנטשעט שמענדיק ביידע,
געגעבן מילך פון זעלבער שאל,
געלאזט זיי שלאפן לעבן זיידן,
און גוט באשיצט זיי אלעמאל.

און ווען די רויטע וויל מען עוולה'ן,
דער הונט ער האווקעט ווי א ברודער,
און זי איז גרייט איעדן גראבלען,
אויב ס'ווערט ארום אים א גערודער.

דאָס ווייסע קעצל

די רויטע קאץ זי וואשט דאָס קעצל,
איז עס טאָקע שמענדיק ווייס ווי שניי,
און עס שפילט זיך מיט דער באַבען,
צייט איר פאָדעם ביים געניי.

דער ברוינער הונט איז צען מאל גרעסער
פון דעם קליינעם ווייסן שד,
נאָר ער לאָזט עס אויף זיך שפרינגען,
ליגט אויסגעצויגן ווי א ברעט.

די באַבע זאָגט ער לאָזט זיך טרעטן,
ער האָט עס ליב מסתמא,
ווייל דאָס קליינע וויכערל,
דערמאָנט אים אין איר מאמען.

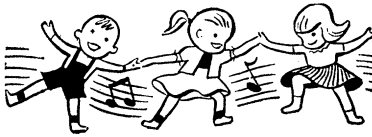
הינדעלעך און פייגעלעך

ווען דער באַבעס אויסגעפלאַכטן קערבל
האַט געקראָגן גרויסע לעכער
האַט מען עס ווי אַ צעבראַכן שערבל
אַרויסגעוואָרפן איבער דעכער.

האַט דאָס די קוואַקעדיקע הון גענומען
און געזעצט זיך אייער לייגן,
זיינען הינדעלעך אַרויסגעקומען,
הויט און ביינער וועלט אַנטקעגן.

האַבן פייגעלעך געלאַכט אויף צווייגן
פון די נאַקעטע און פון דער מאַמע-הון.
האַט דער ראָב זיי געהייסן שווייגן:
„וואָרט ביז אַרויסקומען וועט זון!“

האַט די פּרילינג-זון געבאַקן
און געוואָקסן זיינען הינדעלעך ווי גראַז,
און צו פייגעלעך און טויבן-שלאַקן
אַרויסגעשטעקט די שנאָבל-נאַז.

פייקל, פייקל, פייקעלע

(קינדער־מאַרש)

איבער לאַנקעס געל און בלוי
עס קלינגט-אַפּ אונדזער גאַנג.

פייקל, פייקל, פייקעלע,
איבערן ברייטן וועג,

איבער בערג און איבער טאַל
שוועבן מיר ווי פייגל גלייך.

פייקל, פייקל, פייקעלע,
איבערן ברייטן וועג,

שווימען מיר ווי פיש און גענדז
און פליושקען זיך אין טייך.

גייען קינדער פון דער שטאָט
אַרויס אויף פרייען פעלד
און די לופט און דער אַרום
קלינגט מיט זיי און קוועלט:

פייקל, פייקל, פייקעלע,
איבערן ברייטן וועג,

פעק אויף פלייצעס, שפּאַן נאָך שפּאַן.
און מיט לידער און געזאַנג.

פייקל, פייקל, פייקעלע,
איבערן ברייטן וועג,

דאָס קעצעלע ליבט דאָס פלעשעלע מילך

א קליין קעצעלע האָט מען געפונען אין גאָס,
וואָס זוכט אום אַ היים און אַ מאַמען,
אירע אייגעלעך זיינען נאָך קלעפיק און גאָס,
אירע הערעלעך קויטיק, דאָס נעזל אין שראַמען.

האָט דאָס דער מאַמען ביים האַרצן פאַרקלעמט
און עס גענומען אין וואַרעמע פינגער,
עס געצוואַנגן און צערטלעך פאַרקלעמט
און דעם הונגער געשטילט, געמאַכט גרינגער.

נאָך ס'קען ניט דאָס קעצל פון טעלערל כאַפן,
עס ווייסט נישט פון לעפל און גאַפל.
עס זייגט נאָך דעם טראַפן נאָך טראַפן
פון אַ פלעשעלע מילך מיט אַ נאַפל.

דאָס קעצעלע ליבט דאָס פלעשעלע מילך
און דער מאַמעס צוויי ליבלעכע הענט.
עס נורעט זיך איין אין וואַרעמער קיך
און זשמורעט ביים פייער וואָס ברענט.

פ ר י י נ ט

בלויז הינטל ווערט ביז
און הויבט-אָן צו בילן.
אַ יעגער לויפט-אָן
און מיט ביקס נעמט ער צילן.

דער בער פאַלט-אָוועק
און קריכט אויף די פיר.
און דער יעגער ברענגט פריינט
אַהיים צו דער טיר.

דאָס הינטל און קעצל
און שמערל אינמיטן —
זיי גייען שפאַצירן
צווישן בלומען און צוויטן.

אַ בער שפּרייזט-אַרויס
און וויל זיי דערשרעקן.
שמערל נעמט וויינען
און דאָס קעצל צו מיעקען.

דאָס פאַרפלאַנטערטע הינטל

עס האָט דאָס הינטל זיך פאַרפלאַנטערט
אין אַ באַוויל-קנויל,
אַ שליף פאַרקראַמפט אים אויערן,
אַ שנור דעם עק און מויל.

און עס בייזערט זיך דאָס קליינינקע
און דרייט זיך היץ-און-הער,
און וואָס מער עס דוועגעט זיך
אַלץ פאַרפלאַנטערט עס זיך מער.

ביז עס רייסט זיך שנעל אַרויס
פון שנירלדיקן פלאַנטער
און אַנטלויפט סקאַוואַטשענדיק,
פאַרקריכט דעם בעט אַרונטער.

און עס שטעקט אַרויס דאָס נעזל,
דעם שונא שרעקלעכן באַטראַכט,
און האַווקעט-אויס אַ וואַרנגג.
נאָר עס ליגט דער קנויל אָן מאַכט.

דער גאַנער

דער גאַנער האָט זיך ליב צו בייסן,
האַלט מען אים אין הויף פאַרצאַמט,
נאָר יאָסל האָט אים ליב צו רייצן
און ביז צום סאַמע צאַם ער שפאַנט.

דער גאַנער שטעקט-אַרויס דעם האַלדז
און כאַפט-אָן יאָסלען פאַר אַ הויז,
ער בייסט און צופט און רייסט
און וואַלגערט אים אין גראַזן אויס.

און יאָסל בלייבט אָן אַפּגעדעקטער,
און האַלט מיט הענט דעם בויך דעם בלויזן,
ער וויינט פון ווייטיק און פון שאַנד
און לויפט אַהיים אָן הויזן.

דער זוניקער זייגער

צוויי בערעלעך

דער האָן וועקט גאַנצפרי
מיט זיינע קוקרעקן-שאַלן,
ער מוז האָבן אַ זייגער
וואָס אַרבעט אויף שטראַלן.

ווי גאָר דאָס מאַרגן-ליכט
קריכט-דורך אַ וואַלקן,
דער האָן ער איז אויף
און קרייעט פון באַלקן.

די טוער זיי וואַכן
און באַגריסן דעם האָן,
די פוילע זיי שלאָפן
און פאַרשפעטיקן די זון.

ווער ס'האַט ניט קיין געלט
צו קויפן אַ זייגער,
דער זאל האַלטן אַ האָן
ניט ווייט פון געלעגער.

צוויי בערעלעך קלעטערן
הויך אויף אַ בוים,
און זעען ווי וואַלקנדלעך
שווימען אין רוים.

מיטאַמאָל : אוי וויי ! —
און זיי מאַכן אַ גוואַלד.
אַ כאַליאַסטרע פון קינדער
קומט-אָן איצט צום וואַלד.

„וואָס צימערט איר, בערעלעך ?“
פרעגט די טויב די געטרייע.
„דאָס קומען דאָך מענטשן
מיט שטאַל און מיט פּייער.“

צעלאַכט זיך די טויב,
די צווייגן אַזש טרילן :
„דאָס זיינען בלויז קינדער,
וואָס קומען זיך שפּילן.“

דאָס גענדזל

קינדער

דער טאטע האָט געקויפט אַ גענדזל, ווען קינדער יאָגן זיך נאָך קעצל גייט עס אום אין הויף פאַרריסן, און וואַלמז וועלן עס דערטאַפן, און דעם קליינעם ווייסן קעצל עס הויכט אָן צישן מיטן מויל און וויל די אויגן זיי אויסדראַפן.

און דאָס קעצל בלאַזט אָן רוקן, און דער ברוינער הונט ווערט בייז, שפייט אויף גענדזל אַמאַל אַכט, טוט אַ האַזוקע אינדערהויך, נאָר אז דאָס גענדזל לאַזט זיך פּיקן, זיי ווייסן, ער קען בייסן אויך! שפּרינגט דאָס קעצל אויפן דאָך.

די מאַלפּע

אַרעלע האָט דערזען אַ מאַלפּע אויף אַ שטאַנג זיך דראַפּען:
 „איז דאָס אַ קליינטשיק מענטשעלע?“
 האָט ער געפּרעגט ביים טאַטן.

„אַט גייט עס אום אויף ביידע פּיס און קראַצט זיך מיט די הענטלעך, און אַט קריכט עס אום אויף אַלע פּיר און קלעטערט אויף די ווענטלעך?“

דער טאטע לאַכט: „עס איז ניט קיין מענטש; עס האָט אַ קליינעם שטערן. ווייל עס וויל ניט גיין אין שול אַריין, און וויל זיך גאָר ניט לערנען.“

ביינאַכט ער טראַכט פון מאַלפּעלע, און עס שרעקט זיך קליינער אַרעלע. די מאַמע טרייסט אים און זי זאָגט:
 „וועסט נישט זיין קיין מאַלפּע, נאַרעלע!“

דאָס לאַשיקל

ווייסנקער פּלעק ווייסנקער פּלעק
 אויף גאַלד-ברוינעם שטערן. צי רירט זיך דאָרט עפּעס,
 אויך וואָך און פּיס זיינען גרייט און פּיס זיינען גרייט
 צוקן און הערן. זיך ספּאַלאַשן אויף סטעפּעס.

דער גרינער פראָש

פון משערעט צום גרינעם באַרג
אַ ווייסע סטעזשקע קוועלט
צו דער „וואַלדהיים“ אויפן קאַרק
מיט הייזלעך, ביידלעך און געצעלט.

דורך די פענצטער הערט מען רייד,
פון דער לאַנקע קינד-וויירוואַר,
פון געצעלטעם עס קומט אַ פרייד --
אַ זינגער שפילט אויף זיין גיטאַר.

גרינער פראָש ער עפנט מויל,
קוואַקעט-צו צום שיינעם ניגון:
„זומער-לעב איז טאַקע וואויל,
מענטשן האָבן פאַרגעניגן“.

נאָר אז ער טוט פון שמאַט אַ קלער,
טוט ער זיך אַ קראַץ אין בייכל:
„עס מוז פאַר קינדער זיין דאַרט שווער
ווינטער אָן אַ וואַלד און טייכל“.

אונטער אַ פיצעריצע

אַט קומט אַ פישערמאַן
מיט זיין קליינעם יינגל.
דער וואַרפט זיין נעץ אַריין,
און יענער פלאַפלט מיטן צינגל.

דער פישערמאַן, ער בעט:
„ניט שמער די רוי!“
דאָס יינגל, נאָר עס רעדט,
וואַרפט שטיינדלעך נאָך דערצו.

אַט צילעוועט ער גלייך
און משערעט מיט פיצעריצע,
און ס'שפרינגט אַריין אין טייך
אַ דערשראָקענער רב איצי.

אונטער אַ פיצעריצע,
אין משערעט ביים טייכל,
זיצט דער פראָש רב איצי
און גלעט דאָס געלע בייכל.

ער רויכערט זיך אַ ליולקע
און באַטראַכט זיין וועלטל:
אַט שווימט אַ קליינע טולקע
און אַנטלויפט אין אַ שפעלטל —

ווייל עס קומט אַ גרויסער קאַרפ
מיט אַ מויל מיט ציינער,
און טוט ער וואָס אַ כאַפ
צעקיעט ער ביז ביינער.

הערשל ווערט אַ פרעשל

אין „וואַלדהיים“ איז היינט היים,
אלע רוען אין אַ קילן שאַטן,
און די קינדער דאַרט אין טייכל
שווימען, טומלען און זיך בראַטן.

בלויז דער קליינער הערשל
שרעקט זיך גיין אין וואַסער.
ער זיצט פאַרטרויערט ביי דעם ברעג,
אפילו ניט קיין נאַסער.

ער האָט צוגעזאַגט זיין טאַטן
היינטיקס יאָר צו שווימען,
איז וואַס-זשע וועט דער טאַטע זאָגן,
אַז ער וועט מאַרגן קומען?

מיטאַמאָל שווימט אָן דער פראַש
צו אונדזער טרויעריקן הערשל:
„גענוג זיך שרעקן, גרויסער יינגל,
איך וועל דיך לערנען זיין אַ פרעשל“.

און ער ציט זיך אויס ביים ברעג,
פילט-אַן מיט לופט די ברוסטן,
טוט אַ פאַך מיט הענט און פיס
און שווימט גלייך צו די קוסטן.

און עס טוט אויך נאָך דאָס זעלבע,
עס פאַכעט און עס דריגעט הערשל.
און באַגלייך מיט גרינעם פראַש.
ער שווימט שוין ווי אַ קליינער פרעשל.

און ווען דער טאַטע איז געקומען
האַט ער געקוואַלן פון זיין הערשל,
ווי ער פלושקעט זיך אין וואַסער
און שווימט ווי אַ קליינער פרעשל.

און אָפּט שווימט איצט הערשל
צו דער שיינער פיצעריצע,
וואו עס זיצט מיט לולקע אין מויל
דער וואוילער פראַש רב איצי.

ווינטער ביים טייכל

דער טאטע האט געבראכט די קינדער
קיין „וואלדהיים“ ווינטער אינדערפרי.
די ביימער שטייען — וויסער-וואונדער,
דאס טייכל פריט אין זילבער-גלי.

וואו פריער האבן קנאספן-בלעמער
געגרינדט אנטקעגן שטראלן-זון,
איצט גלאנצן שוימענדיקע בעכער
און שנייעלעך זיך צינדן אן.

וואו פריער האט דער טייך גערינגען
און וואסער-ליד געשפילט צו הימלען,
איצט אונטער גלאז-דעק בלוילעך דינעם
די שטראמען גליווערן און דרימלען.

די קינדערלעך פארזארגן טאטן
מיט גאנצע הויפנס פערלדיקן שניי.
ער קען זיין פרייד שוין ניט באהאלטן
און שפרינקלט זשמעניעם איבער זיי.

הערשל און רייזל

הערשל מיט די לאנגע פיס
טרייבט די פייגל, יאגט די האָזן.
רייזל מיט דעם פאסאָלקע נעזל
קלייבט די בלומען, יעטעט גראָזן.

און אז הערשל קריגט אַ נעסט
מיט קליינע פייגעלעך צוזאמען,
בעט זיך רייזל שטארק ביי אים:
„טראַג צוריק צו זייער מאמען!“

און אז רייזל פאַרווייט איר גאַרטן
און פייגל קומען קערנער קלייבן,
זאָגט הערשל: „זעסטו שוין,
איצט דאַרף מען שטיין און טרייבן“.

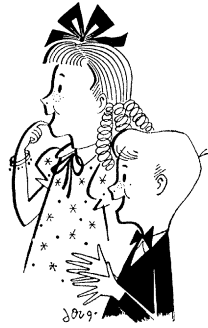
און ווי נאָר זיי טרעטן אָפּ,
אהא, די פייגל פיקן ווידער.
זאָגט הערשל: „עמיצער טוז דאָ שטיין
און ניט לאָזן זיי אַנידער“.

איז ער אַוועק אין שטוב אַריין,
געבראַכט דעם טאַטנעס אַלטן ראָק,
צעפליקטע הויזן, גרויסן הוט
און אויפגעהאַנגען אויף אַ שטאַק.

שטייט אַ מענטש דאָרט אָן אַ פנים,
און דער ווינט, ער פאַכעט זיינע הענט,
און די פייגל האָבן מורא קומען,
און דער גאַרטן וואַקסט און בלענדט.

זאָגט רייזל: „עס איז אונדזער גאַרטן,
לאַמיר ביידע זיך באַגריסן,
לאַמיר קלייבן בלום און גרעזער,
לאַמיר טיילן פרוכט און גרינסן!“

זיינען הערש און רייזל שותפים,
אַרבעטן אַרום די שיינע בייטן,
און אַלע פרייען זיך מיט זיי,
מיט זייערע פרוכטן, זייערע קווייטן.

א בלומען־קראַנץ דער מאַמען

קום, הערשל, רופט אים רייזל,
קלייבן בלומען פאר דער מאַמען.
די גרויסע וועלן ברענגען זים
און מיר דעם הימל, זון און פלאַמען.

דו ווייסט דאך, אז די מאַמע ליבט
דעם דופט און שיינקייט פון די קווייטן;
אז איר פנים שטענדיק שיינט
ווען זי דרייט זיך ארום בייטן.

אַט גאַלדיקן די קעפלעך דעפאָדילן,
אַט קלימפערן די גלעגעלעך אין בלוי,
אַט זילבערן די שעמעוודיקע לילים
און די רויזן רויטלעך זיך אַזוי.

און עס טראַגן הערש און רייזל
אַ בלומען־קראַנץ פון ביידן,
און עס גיסט זיך אַן דער מאַמעס אויג
מיט טרערנדלעך פון פריידן.

דערצייל אונדז, דערצייל אונדז אַ שיינינקע מעשה

דערצייל אונדז, דערצייל אונדז אַ שיינינקע מעשה,
פון לענדער, פון וועלדער און ימען,
פון העלדן וואָס יאָגן אויף אַגערן ווייסע
און לעשן פון היימען די פלאַמען.

דערצייל אונדז, דערצייל אונדז די אַלטע לעגענדע,
ווי מצרים געבויט האָט פיראַמידן,
ווי משה דערטרונקען האָט פרעהס גרענדע
און פון קנעכטישאַפט באַפרייט אַלע יידן.

דערצייל אונדז, דערצייל אונדז די אַלטע געשיכטע
פון לאַנד דאָרט ביים פליסיקן ירדן,
פון דעם נס פון די אַכט בוימלנע ליכטלעך,
פון מכבישן אויפשטאַנד דעם האַרבן.

דערצייל אונדז, דערצייל אונדז די נייסטע געשיכטע,
פון וואַרשעווער געטאָ און דעם יידן־רעוואָלוציאָן,
ווען אַ פאַלק געפירט צו דער שהיטה
האַט אויף די קני מער שטאַרבן ניט געוואָלט.

אַ ברכה איבער ברויט

„זאָג מיר, מאַמע, וואָס הייסט אַ ברכה?
צי איז אַ שטיקל הערינג אַרעמער פון פיש?
צי מאַכט מען גאָר אַן אַנדער ברכה,
ווען מען זעצט זיך צו צום רייכן טיש?”

„זע נאָר וויפל פלייש, וויפל ברויט
עס ליגן אָנגעלייגט און אָנגעוואָרפן,
ווען אין אונדזער הויף עס קלאַנגט די נויט
און קינדער גייען הונגעריקע שלאָפן?”

„מיר זיינען, קינד מיינס, דאָ בלויז געסט,
קרובים אַרעמע פון הויף פון נויט.
אַ ברכה מאַכט מען ווען מער עסט
דאָס פאַרהאַרעוועטע אייגן שטיקל ברויט.”

עס וויינט מיין מאמע

עס וויינט מיין מאמע אינדערשטיל,
ווייל עס איז איר וויי-און-וויינד
נאך איר אומגעבראכטן שטעמל.
פון דער משפחה איז געבליבן איר
בלויז איינאיינציק שוועסטער-קינד —
שלאפט ער היינט מיט מיר אין בעמל.

און מיין מאמע זיצט צוקאפנס,
האלט די הענט אויף ביידע קעפלעך,
ווארט ביז קומען וועט דער שלאף.
און איך פיל די הייסע טראפנס
פון אירע ציטערדיקע לעפלעך
אויף מיין פנים רינען-אָפּ.

עס איז מיין קאזין מיד און צארט,
ליגט ער איינגעקארטשעט קליין,
ווארפט זיך אין אַ שרעקעוודיקן חלום,
און מיין מוח ווייטיקט וואך,
און מיין הארץ עס קען פארשטיין,
וואָס מיינט קריג און וואָס מיינט שלום.

דער טרויעריקער לץ

איך האָב אַ טרויעריקן לץ געזען,
וואָס קאָן אָן עולם לוסטיק מאַכן,
מיט הענט פאַרבראַכן אין געוויין,
מיט פיס צעשקראַכעטע וואָס לאַכן.

מיט אַנגעפאַרבט פּאַיאַצן פנים,
מיט בעטנדיקע אויגן-אַפּלען,
די פינגער זיינע צארטע מאַנען
אַז שמעטערלינג זאל קומען צאַפּלען.

דער שמעטערלינג ער שוועבט אין הויך
מיט פאַרבן-שפּרינק פון רעגנבוין.
דער לץ מיט זשמעניעס טוט אַ טויך
און פאַלט מיט אַרעמס אויסגעצויגן.

דער עולם פריידט זיך זיס
פון אומגעלומפערטער לצנה.
דער פּאַיאַצן אויף פיס צוריק
פליט מיט הענט צו דער לבנה.

און אַז ער האַט געכאַפט דעם פּלאַטער
און גלעט מיט צאַפּלדיקע פינגער,
די פליגעלעך זיי ווערן מאַטער,
דאָס היות גרינג און גרינגער.

און עס פאַלט פון הענט אַרונטער
אַן אויסגעאַנגענער דער פליטער.
די פיס לצנישע זיי ברעכן אומנער
און קניען איבער לעצמן צימער.

דער עולם קייכט פון גליק,
געלעכטער לאַזט זיך העכער הערן.
איך קוק פּאַיאַצן אין אויגן-בליק
און זע צוויי גרויסע טרויער-טרערן.

דאָס ליד פון גרויסער נויט

אין איר גארטן זיצט מיין באַבע
טרויעריק פארטראַכט,
און זי שעפטשעט מיט די ליפן,
מיט די אויגן צוגעמאַכט.

„פאַרוואָס, באַבעניו, דיין טרויער,
מיט די וויינענדיקע ווערטער שמילע?״
„כהאַב פאַרלוירן טאַטע-מאַמע,
שיק איך פאַר די טויטע אָפּ אַ תפילה״.

„וואָס-זשע בעטסטו אין דיין תפילה
און צו וועמען דאַרף זי גיין?״
„כ/בעט רחמים פאַר יתומים,
כ/שיק אין הימל מיין געוויין״.

ביי מיין באַבעס גאַרטן
בין איך לאַנג געשמאַנען
און די תפילה נאָכן טויט
האַב איך נישט פאַרשמאַנען.

קעגנאיבער וואוינט אַ דיכטער
אין אַ לייזונטן געצעלט,
זיצט ער אויך פאַרטרויערט,
ליפן שעפטשען אין דער וועלט.

„פאַרוואָס, דיכטער, אזאַ טרויער?
וויי'ט דיר עפעס, פעלט דיר ברויט?״
„כ/טראַכט פון קינדער און מלחמה,
כ/שאַף אַ ליד פון גרויסער נויט״.

„וואו געפינען זיך די קינדער,
און דאָס ליד דיינס שיקסטו וועמען?
„אומעטום פאַראַן יתומים,
כ/שיק צום האַרץ פון יעדן איינעם״.

ביים געצעלט פון דיכטער
בין איך לאַנג געשמאַנען,
און דאָס ליד פון גרויסער נויט
האַט מיין האַרץ פאַרשמאַנען.

דאָס ליבע־בריוול

דאָס מיידל אין דעם בלויען שטיבל
באשוואוירן האָט מיך ניט דערציילן,
אַז כ'טראָג איר ליבע־בריוול
צום בחור אין געצעלט דעם געלן.

כ'האָב אָפגעשטעלט מיין שפּאַן
ביים צוגעמאַכטן גאַרטן־טירל,
דאָס האַרץ מיינס ראַמט מיר אין:
זע וואָס אין דעם שמעקעדיקן בריוול.

די מאַמע זאָגט: אַ פּאַטשאַליאַן
מאָר נישט לייענען יענעמס וואָרט.
עס ווערט פאַרזאָגט פון אייביק אָן:
„היט אָפּ דיר־אַנפאַרטרויטן סוד“.

איך בין אַרײַן אין זײַן געצעלט
און אויסגעשטרעקט קאַנווערט.
ער האָט פון בעט זיך אויפגעשטעלט
און לייענט וואָס אים באַשערט.

איך זע דעם בחורס שטראַלענדיקן פנים,
די אויגן זיינע לאַזן וויסן:
זי וויל שוין ווידער ער זאָל קומען,
זי וויל זיך מיט אים קושן.

איך לויף פאַרסאַפּעט שנעל אַהיים,
כ'וואַלט וועלן שוועל אַריבערהיפן.
דער סוד ער דריקט מיך ווי אַ שטיין,
עס פלאַמען מיר די ליפן.

איך האָב אַ וועלט מיט פעטערס

איך האָב אַ וועלט מיט פעטערס,
איך בין רייך מיט מומעס,
מיין טאַטנס ברידער, מאמעס שוועסטער
וואוינען צווישן אַלע אומות.

וויל איך זיין אַ גערטנער,
פאַר איך קיין ישראל,
וואו מיין טאַטנס עלטסטער ברודער
האַט אַ גאַרטן אין אַ מאָל.

וויל איך זיין אַ קלעזמער,
כ'ווער אַ בוקאַרעשטער,
וואו מיין מאמעס עלטסטער ברודער
שפילט אַ צימבל אין אַרקעסטער.

וויל איך זיין אַ זינגער,
פלי איך קיין מילאַנאָ,
וואו מיין טאַטנס יינגסטע שוועסטער
זינגט אין אַפּערע — סאַפּראַנאָ.

וויל איך זיין אַ מילנער,
פאַר איך קיין בראַזיל,
וואו מיין טאַטנס נאָך אַ שוועסטער
האַט פיל פעלדער מיט אַ מיל.

וויל איך זיין אַ העלד,
כ'פאַר קיין סאַאַלינגראַד,
וואו מיין מאמעס יינגסטער ברודער
האַט געקראָגן אַ נאַגראַד.

וויל איך זיין אַן אַקטיאָר,
כ'פלי קיין האַליוואוד אַריבער,
וואו מיין טאַטנס נאָך אַ ברודער
שרייבט סצענאַריאַס און לידער.

וויל איך זיין אַ שניידער,
בלייב איך אין ניו-יאָרק,
וואו מיין טאַטע אַרבעט שמענדיק,
נייט אַ וועסטל מיט אַ ראָק.

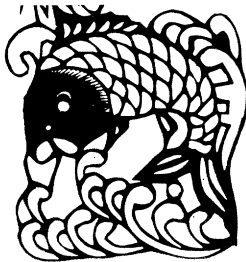
א גרוס פון שוואַרצן ים

געקומען ברענגען אונדז א גרוס
איז א שוואַרץ-ימלער פון דער שטאָט אַדעס,
מיט אַ מתנה פאַר דער מאַמען.
איז זיצט ער דאָרט, אַ גרויסער רוסי,
פאַרוכט דער מאַמעס ברויט מיט קעז
און רעדט פון אַלע זיבן ימען.

די שכנים זיצן אין אַ קרייז
און שלינגען יעדער רוסיש וואָרט,
וואָס קלאַנגט פון ליבן גאַסט.
דער זיידע זיצט אַ שטראַלנדיקער גרייז;
די מומע פרעגט: וואָס מאַכט דער פאַרט?
צי שוועבן ווייסע זעגלען נאָך אויף מאַסט?

דער גאַסט ער שמייכלט צו דער מומע,
זאָגט, אַז אַנשטאָט זעגלען קומען דאַמפער
מיט מענטשן, גרוז פון איבעראַל.
פון מאַלדאָוואַנקע, זאָגט ער, אַ מתנה
פון מאַמעס ברודער געבן דאָרף ער —
אַ בלימלעך-אויסגענייטן שוואַרצן שאַל.

די מאַמע טוט-אָן שאַל און פריידט זיך,
דער טאַטע שמעלט-אָן גראַמאַפּאָן
און גיט אַ כאַפּ זי און ער טאַנצט.
און אַט דער גאַנצער עולם דרייט זיך
מיט ליבן ימלער אויך אין קאַן.
בלויז דער זיידע זיצט און גלאַנצט.

מײן זיידנס אַ מעשה

עם זיצט דער זיידע ביים געניי,
 סיליעט-אײן א נאָדל פאָדים
 און איך זײן בײ זײנע פים
 מיט פאָרגאָפּטן אַטעם.

און ער ציט די לאַנגע שמעך,
 סטריגעוועט מיט ווייסן
 און פון שמײכלדיקן מויל
 קוועלט די שײנע מעשה:

— אין וואָלד געגאַנגען נאָך הושענות
 איז דער שמש עוור-שכנא
 און אין טאָל אין שדיס-הייל
 וואוינט די אַלמע באַבע-יאַכנע.

שטייט דער שמש בײ דער ריטשקע,
 רייסט די צווייגלעך אין קאַפּאַטע,
 מיטאַמאָל אַ ספּריטנער רוח
 שפּרינגט אַרויס פון גרינער בלאַטע.

„נעמט דעם שמש אָפּ דאָס לשון,
קען ניט שרייען „שמע ישראל“,
און דער טייפל כאַפּט קאַפּאַטע
און צעטאַנצט זיך איבער מאָל.

און אויף בלעטערדיקע צווייגן
שפילן שרייטעלעך אויף פלייטן
און אַ מויק נעמט דעם שמש
טאַנצט אַ קאַזאַק אַ צעדרייטן.

און פון סאַסנעס און פון דעמכעס
וואַקסן-אויס דאָרט פיפערנאַטערס
און פון הייל אַ הונדערט שדים
קומען אָן אויף בייזע קאַטערס.

גלאַצט דער שמש אויס די אויגן
און אַ שווייס פאַרגיסט זיין שטערן,
צווישן שדים און ניט-גיטע
וועט אַ סוף פון אים דאָ ווערן.

מיטאַמאָל שלאַגט-אויס אַ בערע
און עס ציטערט וואַלד און גראָס,
ס'קומט צופליען באַבע-יאַכנע —
פייער שפּריצט פון מויל און נאָז.

און זי פאַלט אָן אויפן שמש,
און זי קנייפט אים און זי שעלט:
„שטיי שוין אויף, דו אַלטער תּרח,
כ'האַב שוין יויך אויף טיש געשמעלט“.

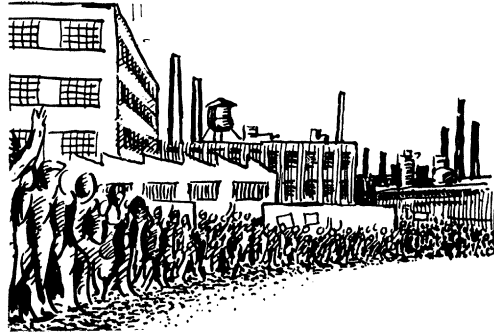
עפנט עזר-שכנא אויף די אויגן,
ווייל ניט גלויבן וואָס ער זעט —
וואָס מיר שדים, וואָס מיר רוחות?
ס'שטייט זיין כאַנצי ביי זיין בעט.

און ער הערט: עס שעלט זיין ווייב,
און ער פילט אַיעדן קניפּ,
און פון קיך דערגייט דער מעס
פון פלייש מיט בעבלעך און מיט קריפּ.

מאַסן — מיליאָסן

מאַסן — מיליאָסן,
פּאַנען — מיליאָנען,
און עס דונערן גאַסן
פון קולות וואָס מאַנען.
הער איך די רופן
פון אַרעם און נויט:
„גיט אונדז מער אַרבעט!
„מיר פּאַדערן ברויט!“

שטיי איך מיט טאַטן,
מיט שוועסטער און ברודער,
און עס פּלאַטערט מיין האַרץ,
אין גרויסן גערודער.
ווער איך פּאַרציטערט
און גיב אויך אַ הילף:
„גיט אונדז מער שולן!
„מיר פּאַדערן מילך!“

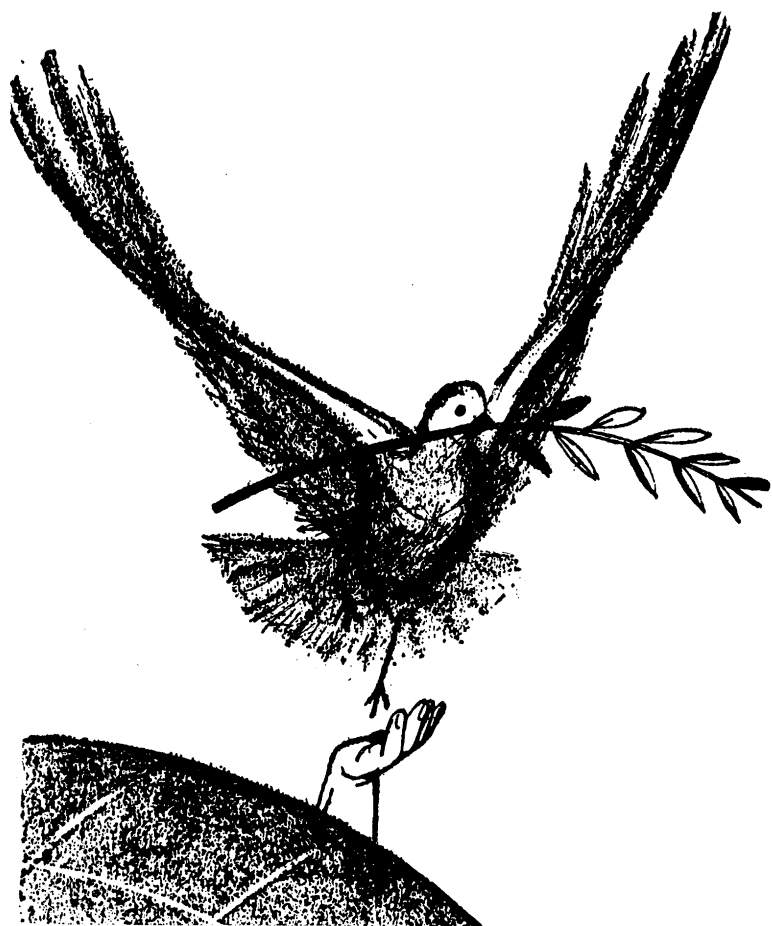

צעפינקלטע ספּערן

דעם ציגעלע חלומט זיך מייערן,
דעם ביגעלע האַניק פון בלימל,
און דעבעלע טרוימט פון אַ שמערן
וואָס פּאַלט פון צעפינקלטן הימל.

וואָס טויג דיר אַ פּאַלנדער שמערן?
ער האַט דאָך קיין טעם, אַראַמאַנט,
אַט גיב נאָר אַ ביס פון די מייערן,
טו אַ זופּ פון די קווייטן דעם זאַפט.

נאָר דעבעלע שלאַפט נישט ביז שפּעט,
קוקט זיך איין אין צעפינקלטע ספּערן,
און איר האַרץ ציטערט-אויף ווי קאַמעט,
פון דעם זיין, פון דעם פּאַל און ניט-ווערן.

א בוך איז א בוים

און ביכער אלערליי
 אַנגעזאַמלטע אין שראַנקען,
 ווי בויםער-וואַלד אין האַרבסט
 מיט שאַרלעך-גאַלד געמאַלן.
 געפינסט באַצירט אין זיי
 די לויטערסטע געדאַנקען,
 און לערנענדיק דו גאַרסט
 נאָך מענטשן-גליק און שלום.

א בוך איז א בוים
 מיט רעדנדיקע בלעטער,
 איעדער אדערל א פלום
 מיט טינטנדיקן זאץ.
 א בוך איז א טרוים
 מיט שוועבנדיקן פלאטער,
 וואָס ברענגט א ווייטן גרום
 און רירט אַן יעדער האַרץ.

דוד סעלצער בוך-קאָמיטעט

יעקב לוסקין, פאָרזיצער, משה הונגער, קאָסירער

מענדל נירמאַן, סעקרעטאַר

בייליס, ניימן	יאַמניק, מאַרקום	קאָזין, סעם
גאַלדין, שיע	סטילמאַן, משה	קאַרמאַן, בעסי
גודהיים, מאַקס	סליפצין, אהרן	ראָזין, דוד
געראָוויץ, דזשערי	עקסטיוון, מאַקס	רובינשטיין, יוסף

רשימה פון ספאָנסאָרס אין ניו-יאָרק און איבערן לאַנד

- א. גודהיים, גאזעלא און מאַקס
גורסאָן, פּאָלין
גליקסמאַן, שוירלי און הערי
געצאָף, שמעון
געקער, ב.
געראוויץ, רעי און דזשערי
גלאָזמאַן, חנה און שימשל
גריין, בער
- ב. באומעל, מרים
באַטוויניק, עווי און דזשעק
באַטוויניק, אַנאַ און נייטן
באַרטניק, לילי
ברעקער, דזשין
בייליס, עטל און נייטן
בערלינער,
מרים און ריטשארד
ברענער, סעם
בלוסטיין, בעסי
בלאַנק, אייב
בעראָן, ראָזע
בערמאַן, חיים
בערנשטיין, יוסף
- ג. גאטפריד, מאלי
גאַלער, איידע
גאַרפילד, מערי און נייטן
גאַלדבערג, מאיר
גאַלדין, רחל און שיע
גאַלדשטיין, נינאַ
- ד. גרינבערג, סעידי און בען
גרעי, רעי און מאַריס
- ה. האך, רובין
האלעבסקי, בעלא און מאַקס
האַלפערן, פרומע
הונגער, לילי און משה
היימאַן, ראָזע און נייטן
העלער, בערטאַ
הערמאַן, אַנאַ און לעסטער
הערמאַן, אַנאַ און פרעד
הייקין, צילי און יוסף
הייקין, שרה און נייטן
- ו. וויניק, אידע
וויינמאַן, לעאַן
וויינמאַן, מאָזעס
ווערמאַן, סעם
וועלער, בערנארד
- ז. זעלצמאַן, אידיט און מאַרקום

ט.

טענקלאוו, סעם

טשאַרגאָווער, בעלאַ און יוסף

י.

יאַמניק, מאַרקוס,

יפה, לינאַ

ס.

לובעטסקי, מיני

לוסקין, העלען און יעקב

לעזאַנסקי, פעני און איזידאָר

לעימאַן, בעסי

מ.

מאָדעל, לילי און עלעקס

מאָרגענשטערן, יוסף

מילער, לילי און ברוך

מענדאָף, לעיקע און מאַקס

מענדאָף, ביטי און הערי

מענדאָף, סעם

מעגער, גאַסי און מאַקס

מעלצער, סאַל

נ.

נודעלמאַן, יאַסל

נירמאַן, ראָזע און מענדל

ס.

סאבאַראָף, מאַקס

סאַפראָן, חנה

סווערדלין, בעקי

סטילמאַן, ראסל און משה

סטעלער, דר. ה. ב.

סטערן, אַנאַ און רעי

סימעניצקי, איסאַק

סליפצין, ציליע און אהרן

סעלצער, מאָריס

סעלצער, עזראַ

סעלצער, לילי און הערי

סעלצער, ראָזע און סעם

ע.

עפשטיין, א.

עקסטיין, אַנאַ און מאַקס

פ.

פיש, יעקב

פּעדערמאַן, סיימאָן

פריד, פ.

פרידמאַן, בעסי און איציק

פרידענטאַל, מ.

פ.

פאָדאָליאַק, אידע

פאָדאָלסקי, בען

פאָדאָלעפסקי, סאַל

ק.

קאָהן, דזשוליא און עלעקס

קאָהן, דזשעני

קאָהן, סעם

קאָפּמאַן, חנה און שמואל

קאָפּלאָן, וויליאַם

קאָפּילאָוו, מערי און היימאַן

קאָץ, וו. (קאַנאַדע)

קאַרמאַן, מערי און דניאל

קאַרנפעלד, סאַל

קושער, נינאַ און חיים

קיש, דוד (קעס)

קיש, מאָריס

קעסלער, אייזיק

קעסלער, הערי

קראַפט, סעם

קרופניק, בערטאַ און חנוך

קרעוואַט, יוסף

ר.

ראָזן, איוואַ און דוד

ראָלער, ב.

ראַמבאָום, ס.

ראַפּאַפּאַרט, נח

ראַפּאַפּאַרט, שוירלי און יוסף

רובין, מרים מ.

רובינסקי, סעם

רובינשטיין, פעני און יוסף

ריכלין, אַנאַ און איסאַק

ש.

שאַפּיראַ, סעם

שוואַרץ, שמואל

שטיינבאַרג, דזשעק

שטיינהאַרט, סעם

שילער, דזשעני

שיינק, א.

שיינקין, שמואל

שניידער, אידע

שעפּער, פּנחס

